De belasting op de erfopvolging uit een staathuishoudkundig oogpunt beschouwd

1. G. A. Nahuys, De belasting op de erfopvolging.
2. P. A. van Walsem, Over hersenabscessen.
3. J. K. Pameijer, Over een geval van sarcoma Oranii.
4. A. E. de Perrot, Over een geval van aneurysma van den arcus aortae.
5. J. de Louter, De beperkingen der rechtsbevoegdheid ten gevolge van vermindering der burgerlijke eer.
6. A. von Dachne van Varick, Bijdrage tot de geschiedenis der Oostersche Kwestie.
7. H. J. Nassau Noordewier, Quaestiones duae ad Plutarcheam Periclis vitam pertinentes.
8. F. M. Cowan, Eene schets der hydrotherapie.
9. W. H. Elias, De taxatie bij zeeverzekering.

B.v.

DE BELASTING OP DE ERFOPVOLGING

UIT EEN

STAATHUISHOUDKUNDIG OOGPUNT BESCHOUWD.

STOOM-SNELPERSDRUK VAN J. VAN BOEKHOVEN, TE UTRECHT.

DE BELASTING OP DE ERFOPVOLGING

UIT EEN

STAATHUISHOUDKUNDIG OOGPUNT BESCHOUWD.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in het Romeinsch en Hedendaagsch Regt,

NA MAGTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

MR. B. J. L. DE GEER,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE REGTSGELEERDHEID,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER REGTSGELEERDE FACULTEIT,

AAN

DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT

DOOR

GERARD ANTON NAHUYS,

GEBOREN TE SCHEERPENZEEL (IN GELDERLAND).

TE VERDEDIGEN

Op Zaturdag den 20sten Maart 1869, des namiddags ten 2 ure

UTRECHT,

J. L. BEIJERS,

1869.

VOORWOORD.

Hoe gaarne had ik mijn eersteling zonder voorrede de wereld ingezonden. Immers, boven den banaal geworden algemeenen afscheidsgroet zouden mijne vrienden een hartelijk woord en een flinken handdruk verkiezen. Boven de geijkte termen van dank aan de Hoogleeraren, zouden deze het in hun studeervertrek gesproken woord stellen. En de lezers zouden mij hunne welwillendheid, ook zonder dat ik die opzettelijk had gevraagd, wel niet onthouden, omdat de woorden op het titelblad: *Academisch Proefschrift*, daarop altijd eenige aanspraak geven.

Helaas, dat thans om andere redenen, waarvan het titelblad niet spreekt, door mij een beroep op de welwillendheid moet gedaan worden.

Het was prof. O. van Rees, die, bekend met mijne voorliefde voor finantiële studiën, het eerst op de successiebelasting, als een geschikt onderwerp voor eene Akademische monographie, mijne aandacht vestigde. Aan die belasting was in ons land nog geene wetenschappelijke behandeling te beurt gevallen; daarbij achtte hij het voor iemand als ik, die niet gedwongen was mijn verblijf aan de hoogeschool reeds spoedig te eindigen, hoogst nuttig, om eerst de belastingen in het algemeen tot voorwerp mijner studiën te kiezen, en daarna mijne krachten te beproeven aan de beschouwing van ééne dier belastingen in het bijzonder.

Ach hij wist niet dat ik, nog met het eerste deel mijner taak bezig, zijne hulp reeds zou moeten missen.

Ik hield mij namelijk nog onledig met het bestuderen der algemeene belastingleer, en het verzamelen der bouwstoffen voor mijn eigenlijk onderwerp, toen ik plotseling in mijn arbeid gestoord werd door de vreesselijke tijding van het overlijden mijns geliefden leermeesters.

Men verwachte niet van mij, dat ik in herhaling zal treden van hetgeen elders reeds zoo waar en zoo goed tot eere van den edelen ontslapene geschreven en gesproken is. Ik wil alleen voldoen aan de behoefte van mijn hart, door hier openlijk te zeggen, dat ook ik gevoel veel, ontzaggelijk veel, in hem verloren te

hebben. Want ook jegens mij betoonde hij zich niet slechts een hulpvaardig leeraar, maar ook een wezenlijk vriend. Wat had ik gaarne die vriendschap in mijn volgend leven blijven genieten! Helaas, thans zal slechts de herinnering daaraan mij overblijven.

Is het te verwonderen, dat mij aanvankelijk de moed ontzonk, om mijn arbeid voort te zetten, zoodat ik er zelfs een oogenblik aan gedacht heb mijn stuk onvoltooid te laten? Is het te verwonderen, dat ik hiervan teruggekomen, slechts met moeite eene taak kon afwerken, waarbij ik in zoo menig opzigt op de hulp en voorlichting van mijn leermeester gerekend had, die ik zoo dikwijls gevoelde niet te kunnen ontberen?

Welligt zou ik haar dan ook niet hebben afgewerkt, ware het niet dat prof. J. A. Fruin met voorkomende vriendelijkheid mij aangeboden had, over het stuk, vóórdat het ter perse werd gelegd, zijn oog te laten gaan. Dat hij zijn kostbaren tijd daarvoor veil gehad, ja zelfs zich de moeite getroost heeft, om taal en stijl op menig punt te beschaven, is iets, waarvoor ik hem ten hoogste dankbaar ben. —

Een enkel woord ten slotte over het Proefschrift zelf. Zooals reeds bij eene vlugtige beschouwing den lezer zal blijken, geef ik daarin geenszins een commentaar op onze wet op het successieregt, al heb ik de bepalingen van die wet natuurlijk op vele plaatsen besproken en beoordeeld. Om de meening te voorkomen, dat mijn werk deze strekking heeft, heb ik een titel gekozen, die, naar ik vertrouw, duidelijk uitdrukt, van welken aard mijn arbeid is.

Van zelf leidde mijn onderwerp mij tot de beschouwing van vele hoofdbeginselen der belastingleer, gelijk ook tot vele nevenbeschouwingen over verwante onderwerpen. De quaestie van de erfopvolging zelve heb ik slechts op een paar plaatsen zeer vlugtig behandeld; het was eerst mijn plan daarover uitvoeriger te schrijven, maar het bleek mij spoedig, dat mijn proefschrift dan een te grooten omvang zou verkrijgen; ook rekende ik deze stof boven mijne krachten, toen ik de mij toegedachte hulp moest missen.

Over de belasting in de regte lijn heb ik om het groote gewigt daarvan het uitvoerigst gehandeld. De vraag naar het al of niet wenschelijke daarvan scheen mij toe, met het oog op ons vaderland, nog wel eens opzettelijk onderzocht te mogen worden.

INHOUD.

HOOFDSTUK I.

HOOFDSTUK II.

HOOFDSTUK III.

HOOFDSTUK IV.

HOOFDSTUK V.

HOOFDSTUK VI.

HOOFDSTUK VII.

HOOFDSTUK I.

Grondslagen en voordeelen van het successieregt.

De heffing van een successieregt onderstelt noodzakelijk eene erfopvolging van anderen dan den staat. In eene wetgeving, die het socialistische beginsel aangenomen had, dat na iemands overlijden diens goederen aan de gemeenschap, d. i. den staat, zouden vervallen, ware voor een successieregt geene plaats.

Onze wetgeving laat zulk eene erfopvolging van anderen dan den staat toe. Zij gaat zelfs uit van het beginsel, dat de erflater vrijelijk over zijn goed mag beschikken. Om de juistheid en regtmatigheid van dit beginsel te staven, zouden wij kunnen volstaan met er op te wijzen, dat het door alle wetgevingen is aangenomen, maar wij willen toch met een enkel woord als ons gevoelen te kennen geven dat het beginsel in overeenstemming is met het regt, en tevens eene noodzakelijke voorwaarde van den bloei der maatschappij.

Wat het eerste aangaat, de erkenning van het regt op de vruchten van den arbeid leidt tot het begrip van den eigendom. Tot het wezen van den eigendom behoort vrije beschikking; en de erkenning van het regt van

vrije beschikking leidt tot de erkenning van eigendom ook aan de vruchten van eens anders arbeid, wanneer zij verkregen zijn ten gevolge der vrije beschikking van dien anderen. Zij leidt dus ook tot erkenning van den eigendom verkregen door erfopvolging krachtens uiterste wilsbeschikking.

Die erfopvolging is echter tevens eene noodzakelijke voorwaarde voor den bloei der maatschappij. Slechts het denkbeeld, dat men of zelf of iemand, wien men genegen is, de vrucht er van zal genieten, prikkelt tot arbeid. Doch hoe weinigen zullen blijven arbeiden, wanneer zij voor zich zelven genoeg hebben en daarbij weten dat de vruchten van hunne werkzaamheid na hunnen dood vervallen zullen aan hun onverschillige personen (b. v. aan den staat.) Ontneem het regt van beschikking bij overlijden, en de arbeid zal verminderen, het nationaal vermogen afnemen, de maatschappij kwijnen.

Dat de wetgever, wanneer de erflater of volstrekt geen of een in zijn oog nog niet genoeg krachtigen en zelfstandigen wil heeft, om te kunnen beschikken, voor diens erfopvolging vaste regels geeft, is veel meer een gevolg van het aangenomen beginsel dan eene uitzondering er op.

Ook de beperkingen van het regt der vrije beschikking zijn slechts min of meer juiste wijzigingen van het groote beginsel: «erfopvolging door particulieren krachtens wilsbeschikking van den overledene.» [1])

---

[1]) Eene zeer juiste beperking ligt in het verbod onzer wet van de „erfstellingen over de hand" (art. 927 B. W.). De vrijheid van beschikking mag namelijk nooit zoo ver gaan, dat zij die vrijheid aan nderen ontneemt; men denke o. a. aan Engeland, waar het vastzetten

Bij gelegenheid nu van die erfopvolging heft de staat eene belasting. — Eene eerste vraag hierbij is: «*Waarop steunt deze?*» Eenigen verklaren haar slechts historisch. Zij is inderdaad ontstaan niet zoozeer uit de Romeinsche vicesima, als wel uit de gebruiken van het leenstelsel. Ging namelijk te dien tijde het goed over in handen van anderen, dan was de leenheer geregtigd een zeker bedrag te vorderen, bekend onder den naam van *laudemium*, *mortuarium* enz. Langzamerhand heeft de staat zich in de plaats gesteld van die leenheeren en is zoo ook een regt gaan vorderen bij den overgang door overlijden.

Zoo schrijft o. a. Lorenz Stein [1]) «Der historische Grund der Erbschaftssteuer ist ohne Zweifel für Immobilien das Mortuarium, für Mobilien die Gabella hereditaria.»

Ook Dr. von Hock [2]) neemt dezelfde historische ontwikkeling aan, die door de geschiedenis van het regt en de belastingen in Frankrijk en Oostenrijk dan ook volkomen gestaafd wordt.

Deze historische grond is echter tot regtvaardiging van het tegenwoordig bestaan der belasting niet genoegzaam. Zeer waar is het wat von Hock zegt: «Sie gibt keinen Rechtsgrund, wie gegenwärtig, wo das Eigenthum auf ganz anderen Grundlagen beruht und der Staat gewisz weder Obereigenthümer noch Oberlehens-

---

van den grond (settlement) door vroegere eigenaars, aan de latere de vrije beschikking daarover ontnam.

Eene andere beperking is die door de legitieme portie, a. 960 B. W. Of deze wel genoegzaam geregtvaardigd wordt door de verwijzing naar het belang der familie, wordt door velen betwist. Zie beneden Hoofdst. IV.

[1]) Lehrbuch der Finanzwissenschaft, 1860. S. 425.

[2]) Die Oeffentlichen Abgaben und Schulden, 1863. S. 236.

herr der Habe seiner Unterthanen ist, jene Abgaben noch aufrecht erhalten werden können, und wenn diese sich nicht durch ihre wissenschaftliche Begründung rechtfertigen lieszen, müszte auf sie verzichtet werden.»

In het algemeen doet het bij het onderzoek naar het al of niet juiste der grondslagen van eene belasting natuurlijk veel af, op welk standpunt men zich plaatst. Terwijl toch sommigen beweren, dat eene belasting evenredig moet zijn aan de *diensten*, die men van den staat geniet, bestrijden anderen dit weder, van hunne zijde beweronde, dat zij evenredig moet zijn aan de *middelen*, die de belastingschuldige ten zijnen dienste heeft.

Op het eerste standpunt heeft zich b. v. Thiers[1]) geplaatst, gelijk ook Ginoulhiac[2]) als hij schrijft: «L'impôt n'est pas une charge, c'est une part des produits accordée à l'État, en vertu de sa coopération.» Daarentegen verdedigt o. a. J. Stuart Mill[3]) het andere stelsel. Hij bestrijdt het gevoelen van Thiers c. s., inzonderheid op de volgende gronden: 1°. dat de waarde der diensten door den staat bewezen, niet voor eene juiste berekening vatbaar is, en 2°. dat in evenredigheid meerdere diensten niet evenredig meer aan den staat kosten. Maar is dit laatste wel noodig, is het niet voldoende dat de diensten voor hem, aan wien zij bewezen worden, tien maal meer waarde hebben dan voor een ander, om hem tien maal zoo zwaar te belasten? En wat het eerste aangaat, ja het is waar, de waarde dier diensten is niet volkomen juist te berekenen, maar kan men aan den anderen kant ook wel

---

[1]) De la Propriété. V.

[2]) Economie politique du peuple, p. 321.

[3]) Principles of political economy. Book V. Chapter II. § 2.

ooit met juistheid de middelen kennen, die aan iemand ten dienste staan? — In de praktijk is deze strijd overigens weinig vruchtbaar; zeer waar is het in elk geval, wat Mr. Vissering[1]) opmerkt, dat hij die vele middelen, groote rijkdommen, heeft en een ruimer aandeel geniet in al het goede, dat de beschaafde maatschappij te genieten geeft, ook in den regel een evenredig grooter aandeel heeft in de diensten, die de staat door bescherming van nuttige zaken, door ondersteuning van wetenschap, kunst en nijverheid verleent.

Voor onze vraag is hij inzonderheid van weinig belang, want welk stelsel men ook kiezen moge, altijd zal de heffing van eene belasting bij gelegenheid der erfopvolging volkomen geregtvaardigd mogen heeten.

Zij, die de belastingen beschouwen als eene betaling voor diensten van den staat, kunnen niet ontkennen, dat er bij de erfopvolging aan bescherming door den staat juist dringende behoefte bestaat. Daar de erflater zelf niet meer bij magte is voor de nakoming zijner beschikking te zorgen, zou zonder wettelijke bescherming de erfgenaam maar zeer zelden zijn erfdeel verkrijgen of althans behouden; vooral geldt dit ten aanzien van jeugdigen van jaren die, met de afwezigen, het voordeel missen van het voorloopig bezit. Bij den overgang tengevolge van overlijden, is de bescherming door het staatsgezag daarom van het uiterste gewigt. Wanneer men nu in het algemeen belasting moet opbrengen in evenredigheid van de diensten, die men van den staat geniet, wat is dan natuurlijker, dan dat de staat voor zijne bescherming den erfgenaam iets laat betalen in den vorm van het successieregt? Zoo spreekt ook Léon

---

[1]) Handboek van praktische staathuishoudkunde (ed. 1867) n°. 785.

Faucher in eene zijner redevoeringen: «Je n'ai pas a défendre le principe d'un impôt sur les successions, la loi le consacre déjà, et il est d'une bonne politique. La propriété a ses devoirs comme elle a ses droits, elle doit une partie de ses revenus, tant qu'elle reste dans les mêmes mains, à la société qui la protège. Quand elle change de mains, il est juste que le pouvoir social, qui en garantit la sûre et libre transmission, prélève une partie du capital transmis pour prix de ses services.»

Gaat men daarentegen van het beginsel uit, dat ieder in de lasten moet deelen overeenkomstig de middelen die hem ten dienste staan, dan is niets billijker dan juist hem te laten betalen, die nieuwe middelen verkrijgt. Hierbij komt nog dit: Er zijn bezittingen wier bestaan meestal niet bekend is; wij hebben hier vooral het oog op de gelden, die in staatsleeningen gestoken worden, of in het algemeen op de zoogenaamde kapitalen en portefeuille, waaromtrent zoo dikwijls, ook in ons land, de klagt gehoord wordt dat zij in evenredigheid te weinig in 's lands lasten deelen. Het overgaan nu bij overlijden, dat ook deze kapitalen bekend doet worden, zoodat zij mede kunnen belast worden, is derhalve eene uitstekende gelegenheid voor het heffen eener billijke belasting.

Maar ook op nog andere gronden wordt het heffen eener successiebelasting verdedigd. Sommigen zien in haar eene betaling aan den staat, als vergelding daarvoor, dat deze het regt van erfopvolging erkent. Aan deze erkenning kan de staat volgens hen voorwaarden verbinden, en er zelfs een hoog regt voor eischen. In dien geest hebben o. a. Bentham en Mill geschreven.

Von Hock[1]) bestrijdt echter deze leer; wel erkent hij: «dasz die Vollziehung des Willens der Abgelebten einer kräftigeren und nachhalterigen Anerkennung und Unterstützung des Staates bedarf, als jene der Verfügungen Lebender,» maar hij wijst er op dat *ondersteuning* nog geen *verleening van regten* is; volgens hem mag dus het regt niet zoo hoog zijn, dat het de grenzen der regtmatigheid, of met andere woorden de waarde der ondersteuning, overschrijdt.

Ook de centrale sectie van de Kamer in Belgie teekende in haar rapport[2]) over het wetsontwerp op het successieregt in 1849 tegen deze leer protest aan. Zij schreef: «Nous tenons à déposer ici un principe dont l'oubli conduirait aux conséquences les plus désastreuses: c'est que la succession n'est pas une institution arbitraire, dépendant uniquement de la volonté de la loi, en un mot, un effet de sa munificence, comme quelques-uns l'ont prétendu et le prétendent encore. Elle est dans la nature de l'homme et des choses; elle forme une partie essentielle du droit de propriété, qui sans elle, est incomplet, et dont la plénitude est une des conditions de l'existence humaine, au moral comme au physique. — Comme la propriété, la succession est dans l'ordre providentiel, dont la loi formule et ne crée pas les règles.»

Hooren wij nog ten slotte op welke gronden Mad^elle^ Clémence Auguste Roijer[3]) eene heffing bij de erfopvolging verdedigt: «Parmi les hordes sauvages les

---

[1]) Die öffentlichen Abgaben und Schulden. S. 237.

[2]) Documents parlementaires de Belgique. Recueil des pièces imprimées. Session 1848—1849. nom. 112. pag. 2.

[3]) Théorie de l'impôt ou la dîme sociale. I. p. 315.

biens individuels sont livrés par la mort du possesseur au premier occupant et au droit de la force: les parents du mort, descendants, ascendants ou collatéraux, sont alors héritiers s'ils sont assez adroits pour s'en saisir et assez forts pour les défendre; autrement d'autres s'en emparent. Les biens ne peuvent se transmettre sans considération de l'âge, de la force ou de la capacité de posséder de ces héritiers divers, que par une intervention et une garantie de la force publique. C'est donc une intervention de la société, c'est un service rendu par l'État. — Ce service doit être rétribué; il entraîne des charges, et ceux qui en profitent doivent surtout le supporter.»

Berust het successieregt op juiste grondslagen, het biedt buitendien vele voordeelen aan boven andere belastingen.

Wij hebben hierboven reeds gewezen op den gelijkmatigen druk daarvan, dewijl het ook die kapitalen treft, welke anders, omdat zij meestal niet bekend zijn, ook niet mede bijdragen tot de voorziening in 's lands behoeften.

Het meest in het oog springende voordeel evenwel is zeker dit, dat het eene weinig drukkende belasting is. Men vraagt toch geld aan hem, die juist meer geld ontvangen heeft, en dit wordt zelfs betaald van hetgeen men eigenlijk nog niet het zijne acht en juist als prijs voor de bescherming, tengevolge waarvan men dat nieuwe kapitaal het zijne zal kunnen gaan noemen. Het successieregt is dus geheel overeenkomstig den derden regel van Adam Smith[1]): «Every tax ought to be

---

[1]) Wealth of nations. B. V. Ch. II Part 2.

levied at the time and in the manner in which it is most likely to be convenient for the contributor to pay it.» Het is dan ook eene zeer weinig onaangename belasting; zij mist het hatelijke der *directe* belastingen, en heeft toch ook de nadeelen der *indirecte* niet. Teregt zeide dan ook Thiers[1]): «l'occasion est opportune pour prélever une redevance sur la transmission; car celui qui devient riche ou du moins aisé, ne doit pas regarder autant à payer une somme, qui après tout, si l'impôt est modéré, n'est qu'une légère diminution de la richesse ou de l'aisance, qui lui arrive.» Met dit gevoelen stemmen de meeste schrijvers in. Reeds vroeger had Say[2]) opgemerkt: «Cet impôt a au plus haut degré une qualité qu' Arthur Young, homme savant en économie politique, réclame dans un impôt, celle d'être payé avec facilité.»

Ook Macculloch[3]) schrijft: «Those on whom an unexpected or remoted inheritance devolves are glad to accept it on any condition; and uniformly pay such duties, as may be laid on it, with greater good will than any other impost whatever.»

Zoo ook Rau[4]): «Diese Gebühr hat das Eigenthümliche dasz sie keinem Einzelnen das Gefühl einer Entbehrung verursacht.»

En Visscering[5]): «Zij heeft boven andere vermogensbelastingen vooral dit voor, dat zij van den overvloed, en alzoo met minderen tegenzin betaald wordt.»

---

[1]) De la Propriété. V. p. 68.
[2]) Traité d' écon. pol. (1819) II. p. 351.
[3]) Taxation (1852) p. 297.
[4]) Finanzwissenschaft (1859) I. § 237.
[5]) Handboek der staathuishoudkunde (1867) nº. 859.

Men behoeft dan ook bij deze belasting niet zulke stootende dwangmiddelen te gebruiken, als er bij onze *directe* belastingen noodig zijn. Evenmin zijn de kwade posten er bij bekend. Reeds de Pariou[1]) wees op: «la facilité de perception, basée elle-même sur les ressources immédiates du contribuable au moment de l'acquitter.»

Wij vergeleken de successie-belasting hierboven een paar malen met andere directe of indirecte belastingen. Dit brengt ons van zelf op de vraag, tot welke van deze beide soorten zij gebragt moet worden. Men zou in zekeren zin kunnen zeggen, dat zij eene middensoort is tusschen beide. Met de *directe* belastingen toch heeft zij dit gemeen, dat zij regtstreeks zonder tusschenpersonen, met de *indirecte*, dat zij niet regelmatig, maar op onbepaalde tijden gevorderd wordt. Daarom beschouwen vele schrijvers (o. a. Hogendorp, Brodie, de Pariou) haar dan ook als eene directe belasting; onze wet daarentegen als eene indirecte. Veel hangt natuurlijk af van het begrip dat men met die woorden verbindt. Onzes inziens heeft zij het meest van eene *directe* belasting, daar deze in den meest gebruikelijken zin des woords die belasting is, welke door de schatkist regtstreeks en onmiddelijk gevorderd wordt van den belastingschuldige, 't zij van zijn persoon, 't zij van zijn vermogen of een deel van zijn vermogen; terwijl onder de *indirecte* die verstaan wordt, welke van eene bepaalde zaak wordt geheven, zonder te letten op den persoon die haar betaalt, zoodat zij doorgaans betaald wordt door een persoon, die haar van een ander, als den eigenlijken

---

[1]) Traité des impôts (1867) III. p. 138.

belastingschuldige, terug ontvangt (Visscering, n°. 778).

Ook Mill [1]) schrijft: «A direct tax is one, which is demanded from the very persons, who, it is intended or desired, should pay it. Indirect taxes are those, which are demanded from one person in the expectation and intention, that he shall indemnify himself at the expense of another etc."

Het stelsel van onze wet is dan ook zelfs in de Tweede Kamer door een minister van financien afgekeurd. Bij de beraadslagingen in 1859 [2]) sprak namelijk de heer van Bosse van «de zoogenaamde indirecte belastingen, als: zegel, registratie, successie en hypotheekregten», en zeide toen: «Ik zeg: *zoogenaamde indirecte belastingen*, want eigenlijk behooren zij veelmeer tot de directe dan tot de indirecte.»

Verder behoort het tot de voordeelen dezer belasting, dat men weet, wien men treft; het is namelijk aan den belastingschuldige onmogelijk den druk er van op anderen over te brengen. En dit, de wetenschap, dat niet anderen gedrukt worden, welke men niet belasten wil, is geen gering voordeel; op wien de belasting drukt is bij alle belastingen eene — zoo niet de — hoofdvraag. In vroegere tijden lette men hierop minder; toen was het meer de vraag *hoeveel* geld men erlangde, dan *van wie*, *en hoe* men het kreeg. Ten aanzien van dit punt heeft vooral Adam Smith groote verdiensten; hij toonde aan hoe onwaar de niet ongewone bewering is, dat de belasting slechts drukt op hem, van wien zij gevorderd wordt. Dit is niet alleen onwaar

---

[1]) Potical economy. B. V. Ch. III. § 1.
[2]) Bijblad 1858/59 bl. 832.

met betrekking tot de verbruiksbelastingen, waar de betaler de belasting slechts voorschiet, om ze naderhand aan anderen terug te vragen, op wie dus ten slotte de belasting neerkomt; maar evenzeer bij andere belastingen. Zoo wordt het patent wel aan den herbergier gevraagd, maar eigenlijk betaald door de bezoekers van de herberg. Zoo drukt het dienstbodengeld, wel op hen, van wie het gevraagd wordt, namelijk diegenen welke dienstboden houden, maar ook op den geheelen dienstbodenstand. Ten gevolge van die belasting toch houden vele huisgezinnen geene of minder bedienden. Daardoor blijven vele van deze zonder dienst, terwijl zij, die gelukkiger zijn, toch altijd minder verdienen door verminderde vraag bij hetzelfde aanbod. — Dit is zeker wel een sprekend voorbeeld, hoe eene belasting, die schijnbaar slechts op de rijken drukt, in werkelijkheid hoofdzaaklijk op de armeren neêr kan komen.

Van dit alles niets bij het successieregt, van druk op een ander, dan op hem die het betaalt, is daarbij geen sprake. Adam Smith [1]) zeide het reeds: «Taxes upon the transference of property from the dead to the living, fall finally as well as immediately upon the person to whom the property is transferred.»

Door de successie-belasting komt men verder slechts zeer zelden met de agenten van 's lands schatkist in aanraking. Dit voordeel springt sterk in het oog, wanneer men deze belasting vergelijkt met andere, waarbij die aanraking menigvuldig is en op regelmatig terugkeerende tijden plaats grijpt. En al kan men aan deze lieden tegenwoordig niet meer de afpersingen van

---

[1]) Wealth of nations. V. 2.

vroeger ten laste leggen, toch is die aanraking meestal onaangenaam. Voor de in- en uitgaande regten behoeven wij slechts aan het lastige, verkeer stremmende onderzoek der douanen te herinneren; voor de accijnsen aan den belemmerenden invloed der controlerende ambtenaren op het fabriekswezen. Maar ook bij de directe belastingen is die aanraking dikwijls veel te menigvuldig; men denke slechts aan de taxatie bij ons personeel en aan de betaling in een tiental termijnen; wel is dit laatste op zich zelf niet verkeerd, daar voor de meeste belastingschuldigen het betalen van het volle bedrag in eens wel tot het onmogelijke zou behooren, maar die tienmaal herhaalde gang naar het betaalkantoor is toch voor den belastingschuldige al weer eene ongeriefelijkheid, welke voor velen met een niet onbelangrijk tijdsverlies gepaard gaat.

Dat het successieregt zich in dit opzigt zeer gunstig onderscheidt, werd ook in België bij de behandeling van het ontwerp van 1849 opgemerkt [1]). Er werd toen bij wijze van tegenstelling gewezen op «les vexations, les visites domiciliaires et autres tracasseries, inséparables des contributions indirectes.» En teregt, al die omslag vermeerdert het onaangename der belastingen. Het is volkomen waar wat Brodie [2]) schrijft: «If a person, on his first coming into the enjoyment of property, paid a portion of it at once to the state, he would make the payment more willingly than if he were to be harassed by the periodical visits of the tax-gatherer for payments of a portion of his income etc.» En niet zonder grond had reeds Adam

---

[1]) Documents parlementaires 48—49. n. 112. pag. 4.
[2]) Aangehaald bij Macculloch. Taxation. 2nd ed. p. 298.

Smith[1]) het een der groote voordeelen van de overgangsregten in het algemeen genoemd, dat: «they are levied at very little expense, and in general subject the contributors to no other inconveniency besides always the unavoidable one of paying the tax.»

Zeer opmerkelijk is ook de elasticiteit die aan het successieregt eigen is; niet alleen toch betaalt men meer of minder naarmate de waarde der erfenis grooter of kleiner is, maar er bestaat ook nog een aanmerkelijk verschil naarmate van den graad der verwantschap tusschen erflater en verkrijger. Reeds nu wijzen wij hierop, om er later, althans wat het tweede punt betreft, uitvoeriger op terug te komen.

Eindelijk is de heffing van het successieregt zeer weinig kostbaar. Voor ons land berekent men die onkosten op niet veel meer dan 2%. — Ook in dit opzigt al weder hebben in vroegere eeuwen de grootste misbruiken plaats gehad; hetgeen de belastingschuldigen opbragten, kwam dikwijls slechts voor een klein gedeelte aan den fiscus. Zoo haalt Say het 20ste boek van de Mémoires van Sully aan, waarin deze mededeelt, dat in 1598 in Frankrijk van de 150 millioenen, die de belastingschuldigen opbragten, slechts 30 mill. in de schatkist kwamen. Alzoo kostte toen de heffing 400%!! En dat dit niet zoo maar uit de lucht gegrepen is, blijkt uit wat Sully er bij voegt: «La chose paraissait incroyable, mais à force de travail j'en assurai la vérité.» Het was hier wederom de oude fout: men lette er niet op, hoe men het geld kreeg; als de regering slechts de noodige som inde, wat ging het haar dan aan, hoeveel

---

[1]) Wealth of nations. B. V.: Ch. II. ed. 1778. p. 475.

het den inwoners kostte? Toen echter de lasten zoo hoog opgedreven waren, dat men niet meer kon eischen, bragt het belang van de schatkist, ook zonder dat men acht sloeg op dat der belastingschuldigen, natuurlijk mede, dat men vermeerdering der opbrengst zocht in vermindering van de heffingskosten. Zoo bragt dus het vraagstuk: *hoeveel* men zou krijgen, van zelf tot eene eenigzins betere oplossing van dat andere: *hoe* men het kreeg. — In alle landen kan men eene langzame verbetering op dit punt opmerken, overal heeft ten laatste daling der heffingspercenten plaats gehad; ook in Frankrijk, dank zij de goede zorgen van een Sully en Necker. Say deelt mede, dat onder het ministerschap van dezen laatsten op 557 $^1/_2$ millioen inkomsten 58 millioen en dus slechts 10 $^4/_5$ % voor de heffing werd betaald, hetgeen echter nog aanmerkelijk meer was dan die kosten toen in Engeland bedroegen. Sedert is dan ook meer en meer de oeconomische regel gehuldigd, dien Adam Smith als den 4den zijner grondregels aldus formuleerde: «Every tax ought to be so contrived as both to take out and to keep out of the pockets of people as little as possible over and above what it brings into the public treasure of the state.»

Als Adam Smith dit tot eene zijner vier hoofdstellingen maakte, en alle latere schrijvers over belastingen [1]) er een der hoofdvereischten van een goed belastingstelsel in zien, dan mogen wij het zeker eene uitmuntende eigenschap der successie-belasting noemen, dat de kosten van hare inning zoo gering zijn. Op het successieregt is volkomen van toepassing wat Mr. Vis-

---

[1]) Gewoonlijk nemen deze die 4 stellingen van Smith over.

sering [1]) schrijft: «Zulke belastingen verdienen de voorkeur, die betrekkelijk den burgers het minst kosten en tevens het meest in de schatkist brengen.»

Reeds gaande weg hebben wij bij de opsomming van de voordeelen der successie gelegenheid gehad het oordeel van vele schrijvers over deze belasting mede te deelen. Dat van nog enkelen moge hier volgen.

Brodie spreekt het zijne in deze woorden uit: «Of all direct taxes, none can be found less open to objection than a tax on successions.»

Macculloch [2]) schrijft: «Indeed we are inclined to consider that, when confined within reasonable limits, and fairly assessed, it is one of the least objectionable taxes.»

de Parieu [3]) is eveneens voor deze heffing zeer gunstig gestemd. Hij schrijft: «La presque unanimité des législateurs pour atteindre ce genre de mutation, nous semble être une preuve convaincante de la *justice* de cette taxe, et nous révéler en même temps l'élasticité particulière, dont elle est douée, ainsi que sa facilité de perception, basée elle-même sur les ressources immédiates du contribuable, au moment de l'acquitter. Nous remarquerons avec J. B. Say [4]), qu'étant payé sur un capital, acquis à titre gratuit, et sur lequel l'acquéreur n'avait pas toujours le droit de compter, cet impôt est d'une charge peu pénible pour l'héritier; car il

---

[1]) Handboek der staathuish. nom. 786.
[2]) Taxation. 1852, pag. 298.
[3]) Traité des impôts. 1867. III, p. 138.
[4]) Cours d'économie politique. t. II. p. 394.

est pris sur un bien que le nouveau possesseur n'avait pas encore compris dans ses revenus ordinaires, et dont l'État lui demande, au nom des besoins publics, une portion au moment qu'il le reçoit. — Envisagé dans ses conséquences économiques il n'a rien de fâcheux; il n'y a jamais qu'un accroissement de la fortune déjà acquise qui en rende passible; il ne fait qu'atténuer l'avantage attaché à l'entrée en possession d'un surcroît de richesses; il n'entrave aucune opération et ne vient peser en aucune manière ni sur l'industrie ni sur la situation antérieure de ceux qui l'acquittent etc.»

Ook Vissering[1]) zegt: «Belasting op schenkingen en nalatenschappen kan genoemd worden eene algemeene heffing onder den meest dragelijken vorm.»

Hooren wij thans nog het oordeel van G. K. van Hogendorp.

In eene memorie[2]) van April 1816 schreef deze: «Het regt op de successie behoort eigenaardig tot de directe belastingen als drukkende onmiddelijk op de kapitalen, in gelijker voege als de grondbelasting op de huizen en landerijen; met dit onderscheid, dat men niet betaalt van hetgeen men reeds heeft, maar van hetgeen men erft, en niet jaarlijks maar ééns. Gemeenlijk geeft de erfgenaam gaarne iets af van hetgeen hem somwijlen onverwachts toevalt; want hier is het collateraal belast, en de erfenis van ouderen op kinderen is vrij. Om deze reden is deze belasting van ouds zonder groot ongenoegen gedragen en zij is daarenboven

---

[1]) Handb. der staath. ed. 1867. nom. 858.
[2]) Bijdragen tot de huishouding van staat. 2de ed. I. p. 59.

van veel gewigt door eene ruime opbrengst, vermits wij gezien hebben dat zij voor 1816 op het dubbele van 1815 geraamd is. Indien zij derhalve binnen de behoorlijke grenzen bepaald blijft is zij mede een steun der financiën».

En in zijne aanteekeningen op de begrooting van 1817 [1]): «Er is dit jaar al wederom eene belasting op den rijkdom vernietigd, namelijk het regt op de successie, waarvan de behoeftige standen niets te lijden hadden. Wij spraken reeds boven een woord van dit middel, en hadden toen voor, om er op terug te komen als het zoude aangenomen zijn. Inmiddels is het door de Tweede Kamer verworpen geworden, en wij vreezen dat de overgroote meerderheid der natie geen genoegen nemen zal met zulke ontlastingen van den rijkdom. Wij hopen derhalve dat het slechts gehaperd hebbe aan de wijze en niet aan het beginsel; dat in eene volgende zitting het beginsel om de drie millioenen, die van dit middel te wachten zijn, van den rijkdom te heffen, zal boven drijven, en dat de wetgevers het eens zullen worden over de beste wijze om dit uit te voeren.»

Deze aanhalingen bewijzen, hoe ingenomen Hogendorp was met de successiebelasting. En wat hij gehoopt had, geschiedde. Zoowel regering als vertegenwoordiging deelden in zijn gevoelen dat het successie-regt als blijvende belasting moest behouden worden, zoodat dan ook nog in datzelfde jaar, den 27 Dec. 1817, eene nieuwe wet daarop tot stand kwam.

In de Bijdragen vinden wij verder niets over het

---

[1]) Bijdragen. I. p. 167.

successieregt aangeteekend, maar in zijne «Lettres sur la prospérité publique,» uitgekomen in 1830, kwam hij er nog eens op terug. Opmerking verdient het intusschen, dat Hogendorp met betrekking tot den grondslag der belastingen langzamerhand een weinig van denkbeeld veranderd was. In zijne «Gedagten», geschreven in 1800, had hij tot grondregel gesteld, dat de belastingen moeten worden ingerigt, op de wijze die het meest tot bevordering van de algemeene welvaart strekt, en op dien grond had hij de theorie van eene belasting naar de bezitting of het inkomen, als daarmede onvereenigbaar, afgekeurd. Terwijl hij echter in de «Bijdragen» op verschillende plaatsen zich reeds niet afkeerig van zulk eene belasting betoont, doet hij in de «Lettres», waarin hij een volledig belastingstelsel ontvouwt, zich als een bepaald voorstander daarvan kennen. Het ligt natuurlijk buiten ons bestek zijn plan, dat in de praktijk volstrekt onuitvoerbaar zou geweest zijn, hier te behandelen. [1]) Wij hebben alleen op die verandering zijner denkbeelden gewezen, omdat zij natuurlijk van invloed was op zijne beschouwing der enkele belastingen. Zoo maakt hij bij de behandeling van het successieregt, na de verschillende goede eigenschappen er van opgesomd te hebben, zich zelven de tegenwerping dat het geen belasting der inkomsten maar van het kapitaal is. Wat hij hierop antwoordt, zullen wij nader bespreken [2]); wij volstaan hier met de slotsom zijner beschouwing [3]) mede te deelen. «Je veux bien «avouer, que cet impôt n'est pas le meilleur de tous et

---

[1]) Zie vooral Lettres. I. pag. 155 volgg.
[2]) Zie beneden pag. 40.
[3]) Lettres. II. pag. 46.

«que je voudrais pouvoir m'en passer. *Mais je déclare «en même temps que je ne vois pas moyen de lui substi-«tuer un impôt moins nuisible.* Il faut choisir entre «plusieurs maux et se décider pour le moins grand. «C'est à peu près le cas de tous les impôts.»

Naast het oordeel van v. Hogendorp mag zeker dat van Gogel niet gemist worden. Zoo iemand toch, dan was Gogel met onze financien grondig bekend. Aanvankelijk als particulier in den handel werkzaam, trad hij het eerst in het publieke leven op in 1798, juist toen het beginsel van de Unitarissen: «Amalgama der schulden tot ééne staatsschuld en in verband daarmede één algemeen belastingstelsel», had gezegevierd op dat der Federalisten, wier programma was: «behoud der eigene belastingen en dus der quota's voor de verschillende provinciën.» Toen aan het hoofd onzer financiën gekomen, bleef Gogel daaraan tot 1801; in dat jaar afgetreden, kwam hij weder aan het bewind onder Schimmelpenninck in 1805; en leverde toen een geheel nieuw plan van belastingen, dat, reeds in 1805 en 1806 ingevoerd, tot 1810 gegolden heeft. In dat stelsel was ook het regt van successie behouden, onder den naam van Collateraal, en wel voor het eerst op denzelfden voet ingerigt voor het geheele land. — Ook onder Lodewijk Napoleon minister gebleven, trad Gogel kort voor onze inlijving in Frankrijk af; hij rigtte toen eene fabriek op, waardoor hij nog beter bekend werd met de belangen der nijverheid en den druk, dien sommige belastingen op haar uitoefenden. Hij wilde sedert niet meer in het openbare leven terugkeeren, maar werd toch nog dikwijls geraadpleegd. Zijne adviesen zijn na zijn dood in 1843 te zamen uitgegeven onder den titel: «Memoriën en Correspondentiën, uitsluitend over

belastingen.» Daarin vinden wij o. a. de volgende uitspraak over het successieregt [1]): «Elke belasting als een «kwaad beschouwende, alleen door de behoeften der «maatschappij geregtvaardigd wordende, heb ik dit mid«del altoos als een der dragelijkste beschouwd, — het «goede of slechte hangt, zoowel voor de schatkist als «voor de opbrengende partij, van den vorm en de in«rigting af.»

Tegenover de goedkeuring van de door ons aangehaalde schrijvers staat echter ook de afkeuring van andere, of althans eene soort van aarzeling om deze belasting toe te laten. Het pleit voorzeker wel voor hare vele uitmuntende eigenschappen dat die schrijvers desniettegenstaande meestal eindigen met in haar te berusten. Trouwens hunne bedenkingen hebben ook niet kunnen beletten, dat het successieregt overal is ingevoerd, terwijl nergens is gebleken van de treurige gevolgen door sommigen voorspeld.

Doch laat ons overgaan tot de nadere beschouwing dier bedenkingen.

---

[1]) Memoriën etc. bl. 55.

HOOFDSTUK II.

Bedenkingen tegen het successieregt.

A. het is eene KAPITAALBELASTING.

Onder kapitaalbelastingen verstaat men in het algemeen dezulke die geheven worden naar evenredigheid van het kapitaal [1]).

Tegen deze soort van belastingen wordt nu veeltijds vooreerst deze bedenking ingebragt, dat de grondslag er van verkeerd is, omdat niet het kapitaal maar de inkomsten de juiste maatstaf ter belasting zijn.

Wij geven gaarne toe dat een belastingstelsel, hetwelk alleen het kapitaal tot maatstaf nam, tot de grootste ongerijmdheden en onbillijkheden aanleiding geven zou. Stellen wij maar eens een voorbeeld. A en B hebben

---

[1]) Wij gebruiken hier het woord *kapitaal* in den ruimsten zin. Anders Say, die er slechts onder verstaat: hetgeen de mensch zelf heeft voortgebragt, en hetwelk hij tot verkrijging van nieuwen eigendom aanwendt (fonds de reproduction); in tegenoverstelling van hetgeen hij tot bevrediging zijner behoeften verbruikt (fonds de consommation). Wij daarentegen verstaan er ook den grond onder, met Ricardo, Macculloch en anderen.

beiden een kapitaal van *f* 100,000. A belegt dit in land en krijgt op die wijze een inkomen van *f* 3000; B steekt het in eene handelszaak, zoodat hij er *f* 10,000 van trekt. Gaat het nu aan beiden even zwaar te belasten? Voor B weinig drukkend, zou de last voor A misschien ondragelijk wezen. Bovendien zou het onregtvaardig zijn, omdat zoodoende de staat op den langen duur van de op soliede wijze belegde, en daardoor minder rente gevende gelden, meer belasting zou heffen dan van de kapitalen, waarvan het den eigenaars slechts te doen is om groote rente. De kans toch is er voor, dat na eenigen tijd de laatste geheel zullen ophouden te bestaan, terwijl de eerste aan den staat blijven opbrengen.

Trouwens dit is niet de eenige bedenking, die gemaakt zou kunnen worden tegen een stelsel, volgens hetwelk de belastingen slechts geheven worden naar evenredigheid van het kapitaal. Daar kapitaal gelijk is aan opgespaarden arbeid, zou men zoodoende slechts van den arbeid onder éénen vorm belasting heffen en alzoo eene premie stellen op het niet sparen. Verder zou men ambtenaren zonder kapitaal, maar met ruime bezoldigingen, die evenzeer de bescherming van den staat, zoo voor zich als de hunnen genieten, en evenzeer alle verdere voordeelen van het leven in een wel ingerigten staat deelachtig zijn, in zulk een stelsel geheel vrij moeten laten.

Belastingstelsels uitsluitend naar evenredigheid van het kapitaal bestaan dan ook thans niet meer, en ook vroeger bestonden zij slechts in zooverre, als toen de grond bijkans de eenige rijkdom was, en derhalve ook de staatsinkomsten hoofdzakelijk moesten bestaan uit belastingen geheven van en naar rato van den grond;

toen dan ook andere inkomsten daarnevens ontstonden werden weldra ook andere belastingen aan de grondbelastingen toegevoegd. Wij zien dit verschijnsel in alle landen, ook in ons vaderland.

Dat zoolang de vorst leenheer was, het inkomen van dezen en van den staat bijkans alleen uit de inkomsten van den grond werd verkregen is natuurlijk, als men nagaat, dat het geheele leenstelsel gegrond was juist op de eigenaardige verdeeling der regten op den grond. Maar zelfs toen de vorsten bij hunne klimmende behoeften *beden* of *auxilia* begonnen te vragen, werden deze aanvankelijk door de gemeenten over de inwoners slechts naar de *morgentalen* (getallen van morgens grond) omgeslagen. Reeds spoedig echter kwamen daarnaast de *schildtalen* (een schild was een muntstuk); toen namelijk de steden begonnen te bloeijen door een rijkdom die uit geheel andere bestanddeelen bestond, zou het onbillijk zijn geweest alleen den grond tot maatstaf te nemen; ook het latere generieke woord: *verponding* (van ponden vlaamsch etc.) duidt genoegzaam aan dat men toen, den grond niet meer als den eenigen, zelfs niet als den voornaamsten maatstaf aannam voor het omslaan der lasten.

Hetzelfde zien wij in Engeland. In het huis der gemeenten gaf Cobden in eene zijner redevoeringen over de graanwetten daaromtrent de volgende berekening [1]): «Gedurende een tijdvak van 150 jaren na de verovering (Conquest) kwam al het inkomen dezes lands van de landerijen. Gedurende de volgende 150 jaar leverden zij $^{19}/_{20}$ van de inkomsten. De volgende eeuw

---

[1]) Het leven van Richard Cobden. Uit het Engelsch door E. C. Mackay. pag. 74.

tot aan de regering van Richard III was het $^{9}/_{10}$. In de volgende 70 jaren tot den tijd van koningin Mary viel het tot ongeveer $^{3}/_{4}$. Van dien tijd tot aan het einde der Republiek schijnen de landerijen de helft der inkomsten te hebben verschaft. Later tot aan de regering van Anna $^{1}/_{4}$. Onder de regering van George I: $^{1}/_{5}$; onder die van George II: $^{1}/_{6}$. De eerste dertig jaren van George III gaven de landerijen $^{1}/_{7}$ der inkomsten. Van 1793—1816 (het tijdvak der belastingen op de eigendommen) bragten de landeigendommen $^{1}/_{9}$ op. Van dien tijd tot heden (1843) komt slechts $^{1}/_{25}$ der staatsinkomsten regtstreeks van de landerijen enz.»

Doch genoeg hierover; wij kunnen het bewezen achten, dat een belastingstelsel, louter naar het kapitaal of naar eenige soort van kapitaal, tot de geschiedenis behoort. Wel is nog in het midden der vorige eeuw door de Physiocraten de stelling verdedigd, dat de grond de eenige ware rijkdom is, en er daarom slechts ééne belasting moet zijn, namelijk op den grond, doch gelukkig is hun denkbeeld denkbeeld gebleven en niet in praktijk gebragt.

Eene geheel andere vraag echter is het, of het al of niet bezitten van kapitaal niet in aanmerking moet genomen worden, zoo men gelijkmatigheid van den druk der belastingen wil. Hierop moeten wij bevestigend antwoorden. Gaat men toch van het denkbeeld uit, dat belasting betaling moet zijn voor de diensten van den staat, dan is het duidelijk dat iemand met kapitaal meer bescherming geniet dan iemand zonder kapitaal. Beweert men daarentegen, dat de belastingen moeten opgelegd worden naarmate van de vatbaarheid der inwoners om ze te dragen, ook dan is het gemakkelijk te bewijzen, dat iemand met eene zekere inkomst uit zijn

eigen kapitaal beter in staat is tot de staatslasten bij te dragen, dan hij die hetzelfde inkomen, maar geen kapitaal heeft. Terwijl toch de eerste al zijne inkomsten kan verteren, is het natuurlijk dat de ander een deel daarvan oplegt, hetzij voor den ouden dag, hetzij voor zijn huisgezin, voor het geval dat hij daaraan ontvallen mogt. Ook bij eene eenige inkomsten-belasting zal men dus altijd nog acht moeten slaan op den aard der inkomsten, dat wil zeggen, of zij uit kapitalen voortkomen dan wel professioneel zijn; om dan door den kapitalist pro rato iets meer te laten betalen. Vandaar dan ook thans in de gemengde belastingstelsels de enkele kapitaalbelastingen. Wanneer deze onder de vele andere slechts eene ondergeschikte rol spelen, zijn zij niet slechts verdedigbaar, maar zelfs hoogst billijk en noodzakelijk te noemen.

Wij komen thans tot de hoofdbedenking tegen kapitaalbelastingen, namelijk de vrees voor hare gevolgen. Men ducht toch, dat belastingen, geheven naar evenredigheid van kapitalen, ook uit die kapitalen zullen bestreden worden; dat zoodoende deze zullen aangetast worden en het nationale vermogen zal afnemen.

Gewis zouden ook wij belastingen, die dit gevolg hadden, afkeuren. Volgaarne onderschrijven wij toch de stelling van Sismondi [1]): «Tout impôt doit porter [2]) sur le revenu et non sur le capital. Dans le premier

---

[1]) S. de Sismondi, Nouveaux principes d'économie politique. Paris 1819. Ier maxime.

[2]) *Porter* heeft hier den zin van: ten slotte neerkomen op, drukken op, niet dien van: gelegd zijn op.

cas l'état ne dépense que ce que les particuliers devraient dépenser; dans le second, il détruit ce que fait vivre et les particuliers et l'état.»

Wij merken echter op, dat het genoemde bezwaar niet uitsluitend eigen is aan eene bijzondere soort van belastingen, maar in het algemeen aan alle zeer hooge belastingen. Zoo kan het geschieden, dat eene lage kapitaalbelasting betaald wordt uit het inkomen, terwijl eene hooge inkomsten-belasting tot aantasting van het kapitaal zal leiden. Zeer juist is dit reeds door Ricardo aangetoond [1]: «Taxes are not necessarily taxes on capital, because they are laid on capital; nor on income, because they are laid on income. If from my income of 1000 £ per annum I am required to pay 100 £., it will really be a tax on my income, should I be content with the expenditure of the remaining 900 £.; but it will be a tax on capital, if I continue to spend 1000 £.»

«The capital from which my income of 1000 £. is derived, may be of the value of 10,000 £.; a tax of one per cent on such capital would be 100 £.; but my capital would be unaffected if after paying this tax, I in like manner contented myself with the expenditure of 900 £.»

Wij kunnen daarom bij de beschouwing van het bedoelde bezwaar al dadelijk die successieregten uitzonderen, welke niet uit het kapitaal maar uit de inkomsten bestreden worden. Dit nu grijpt in den regel plaats bij alle lage successieregten, terwijl het ook zeer bevorderd wordt door betaling na een niet al te korten termijn.

---

[1]) David Ricardo, Principles of political economy and taxation. Ch. 8, ed. 1846, pag. 88.

Zoo kan men bij ons de aanvankelijke inkomsten vóór de betaling op $2\frac{1}{2}$ à 3 % van het geërfde kapitaal stellen.

Reeds aanstonds dus vervalt het bezwaar tegen een aanmerkelijk gedeelte der successieregten. Doch ook voor de hoogere regten, gelijk die b. v. bij ons bestaan, gelooven wij dat het meer in schijn dan in wezen bestaat. Onzes inziens is het slechts een wenk om geen *te hooge* successieregten te vorderen.

Doch laat ons eerst het bezwaar aandachtig overwegen. Het verdient ten volle onze aandacht, omdat er door velen zoo groot gewigt aan gehecht wordt; Macculloch[1]) noemt het zelfs: «the principal objection to taxes on successions.» Wij willen daartoe het ons door sommige schrijvers laten ontwikkelen.

Allereerst schrijft Ricardo[2]): «It should be the policy of the governments never to lay such taxes as will inevitably fall on capital; since by so doing, they impair the funds for the maintenance of labour and thereby diminish the future production of the country.»

(Reeds hierboven hebben wij verklaard hiermede in te stemmen)

«In England this policy has been neglected, in taxing the probates of wills, in the legacy duty, and in all taxes affecting the transference of property from the dead to the living. If a legacy of 1000 £ be subject to a tax of 100 £., the legatee considers his legacy as only 900 £. and feels no particular motive to save the 100 £. duty from his expenditure, and thus the capital

---

[1]) Taxation. 2nd ed. p. 297.

[2]) Principles of pol. ec. Ch. 8. ed. 1846, p. 89. Door bijna alle latere schrijvers over dit punt wordt deze plaats aangehaald.

of the country is diminished; but if he had really received 1000 £., and had been required to pay 100 £. as a tax on income, on wine, on horses, or on servants he would probably have diminished, or rather not increased his expenditure by that sum, and the capital of the country would have been unimpaired.»

Allereerst zij aangemerkt, dat, al nemen wij voor een oogenblik aan dat de successiebelasting uit het kapitaal, de andere belastingen, die Ricardo noemt, daarentegen uit de inkomsten bestreden worden, daaruit nog niet kan worden afgeleid, dat bij vervanging der successieregten door deze, alle belastingen uit het inkomen zullen kunnen bestreden worden. De opmerking kan namelijk slechts gelden voor de landen, waar nog geen belasting op inkomen, wijn, paarden of dienstboden bestaat; aldaar zou dan het successieregt door de genoemde belastingen vervangen kunnen worden. Ongelukkig evenwel bestaan dergelijke lasten reeds bijna overal en zijn zij meestal zelfs reeds zeer hoog opgevoerd. Men zou dus het successieregt niet kunnen vervangen door *invoering* van de bovengenoemde belastingen, maar slechts door *verhooging* daarvan, en wie waarborgt ons dat dit niet tot aantasting van het kapitaal aanleiding zal geven? — Ook Macculloch wijst hierop met een enkel woord, wanneer hij de plaats van Ricardo aanhalende, er op laat volgen [1]: «It might, however, be exceedingly inexpedient to impose or increase any one of the taxes suggested by Mr. Ricardo etc.»

Maar buitendien, de geheele beschouwing van Ricardo is onjuist, omdat hij eene zaak van gewigt over het

[1]) On taxation. ed. 1852. p. 297.

hoofd ziet. Hij vergeet namelijk geheel, dat de oogenblikkelijke vermindering van het kapitaal in den regel zal gevolgd worden door eene jaarlijksche toeneming. Wat toch zal er geschieden? Een huisgezin, dat van eigene inkomsten leeft [1]), ziet zich onverwacht een kapitaal nagelaten, waarvan de inkomsten voortaan aan het zijne zullen toegevoegd worden. Meestentijds zal zulk een huisgezin nu op een iets ruimer voet gaan leven, zich eenige meerdere geriefelijkheden verschaffen, maar in den regel, — vooral in ons spaarzame Holland — zal het ook eenige gelden opleggen. Stel om dit door een voorbeeld duidelijk te maken, dat aan een huisgezin, dat *f* 4000 te verteren heeft, een kapitaal ten deel valt van *f* 100,000. Het zal nu b. v. *f* 6000 aan regt te betalen hebben na zeven maanden, waarin het meer dan *f* 2500 aan interest getrokken heeft. In dat geval behoeft er dus slechts *f* 3500, en in de verste graden *f* 7500 van het kapitaal afgenomen te worden. De inkomsten van het huisgezin zijn intusschen geklommen van *f* 4000 tot ruim *f* 8500. Wanneer nu de verteringen uitgezet worden tot *f* 7000 en *f* 1500 opgelegd wordt, dan is in ruim 2 jaren het kapitaal weder aangevuld, terwijl het spoedig zelfs aanzienlijk zal toenemen. Maar ook al nemen wij alles veel ongunstiger, b. v. dat de erfenis gebeurd wordt van een verren bloedverwant, en er dus 10% = *f* 10,000

---

[1]) Wij hebben regt aan te nemen dat het vroeger buiten die inkomsten leefde, omdat wij alleen spreken over hooge successieregten en dus over erfopvolging in verre graden of van niet-verwanten. Dat men reeds van de inkomsten des erflaters geleefd heeft, komt wel voor bij naverwanten, maar juist daar heft men of geen of zulk een laag regt, dat het bezwaar der vermindering van het nationaal vermogen daarbij van geen waarde is.

aan successieregt betaald moet worden; dat hiervan niets uit de inkomsten van het eerste halfjaar wordt bestreden, dat het huisgezin zijne uitgaven uitzet tot *f* 8000 en dus slechts *f* 500 (dat is maar een half percent van het geërfde kapitaal) oplegt, ook dan nog zal in een tijdvak van 14 jaar (interest op interest berekend) de bres in het kapitaal geschoten weêr aangevuld, en bij slot van rekening het nationale vermogen daardoor dus niet verminderd zijn [1]).

Juist daarom, omdat de wetgever voorziet, dat het ontvangen van een kapitaal door iemand die reeds van andere inkomsten leefde, gevolgd zal worden door het vormen van een nieuw kapitaal uit opgelegde interessen, juist daarom, zeggen wij, vordert hij zonder vrees voor vermindering van het nationaal vermogen een gedeelte van het geërfde.

Ook bij Ricardo kwam de gedachte op, dat er eene reden kon zijn waarom de belastingschuldige het regt zou voldoen uit de inkomsten, zoodat de betaling aan het kapitaal niet zou schaden. Hij zegt echter dat deze daartoe «no particular motive» hebben zal. Maar het algemeene motief van sparen is reeds voldoende. Buitendien zal er dikwijls ook nog wel een bijzonder motief tot sparen zijn. Stel b. v.: iemand erft eene fabriek ter waarde van *f* 100,000; voor het regt, dat hij betalen moet, ziet hij zich genoodzaakt *f* 10,000 op die fabriek op te nemen. Zal nu het motief om die schuld af te doen en zoo de fabriek onbezwaard te bezitten niet meestal krachtig genoeg zijn om hem de

---

[1]) Wij hebben hier de percenten onzer wet genomen, echter zonder de opcenten, waardoor de weder aanvulling van het kapitaal natuurlijk iets langer tijd vereischt.

inkomsten er van, zonder welke hij toch reeds leefde, eerst te doen gebruiken tot delging der schuld?

Maar zegt men, de successiebelasting schaadt toch aan het nationale kapitaal, want zonder haar zou dit veel meer zijn toegenomen.

Zeer waar, maar dit is niet iets eigendommelijks van het successieregt alleen, maar is een gevolg van iedere belasting. Zeer juist zag dit Say in [1]), toen hij schreef: «Parmi les valeurs que l'impôt ravit aux particuliers, une grande partie, sans doute, si elle leur eût été laissée, aurait été employée à la satisfaction de leurs besoins et à leurs jouissances; mais une autre partie aurait été épargnée et ajoutée à leurs capitaux productifs. Ainsi l'on peut dire que *tout impôt nuit à la reproduction, en nuisant à l'accumulation des capitaux productifs.*»

Toch merken sommigen dit nog altijd als een bijzonder euvel van het successieregt aan. Zoo o. a. Mad^elle^ Clémence Auguste Royer [2]). Zij neemt tot voorbeeld eene erfenis van 100,000 francs, waarvan een regt betaald wordt van 5000 francs, en beweert dan, dat, ook al wordt die som uit de inkomsten betaald en zelfs over een vijftal jaren verdeeld, er dan toch nog altijd 5000 fr. zijn gevraagd geworden, die, niet gevraagd maar gespaard zijnde, het vermogen tot 105,000 fr. gebragt zouden hebben, zoodat altijd het kapitaal er door geschaad is. — Vooreerst zouden wij nog niet zoo gaaf willen toegeven, dat die 5000 francs anders geheel zouden gespaard zijn, maar ook al was dit waar, wat is die schade dan nog anders dan een verschijnsel dat zich bij iedere belasting vertoont? Dat wanneer men geene be-

---

[1]) Traité d'économie politique. Tom. II. liv. III. Ch. 8.
[2]) Théorie de l'impôt. I. p. 284.

lasting behoefde te vragen, het kapitaal der natie meer zou kunnen toenemen, behoeft geen betoog; maar dit geldt van alle belastingen, niet alleen van die op de successie.

Men meene echter niet op grond van het hierboven aangehaalde, dat ook Say in het successieregt geene bijzondere gevaren ziet; hij laat op de aangevoerde woorden dadelijk volgen [1]: «Toutefois l'impôt nuit plus directement encore aux capitaux, lorsque pour le payer le contribuable doit nécessairement détourner une partie de ceux qui sont déjà voués à la production. Selon une expression de M. de Sismondi, ils ressemblent à une dîme qu'on lèverait sur les semences au lieu de la lever sur la moisson. Tel est un impôt sur les successions. Un héritier qui entre en possession d'un héritage de cent mille francs, s'il est obligé de payer au fisc cinq pour cent, ne les prendra pas sur son revenu ordinaire, qui est déjà grevé de l'impôt ordinaire, mais bien sur l'héritage qui sera réduit pour lui à 95 mille francs. Or, la fortune du défunt, qui précédemment était placée pour 100 mille francs, ne l'étant plus que pour 95 mille par son successeur, le capital de la nation est diminué des 5 mille francs perçus par le fisc.»

Say vergeet hier echter te zeggen, dat inmiddels de toestand geheel veranderd is. De renten toch dier 100,000 francs dienden vroeger tot de bevrediging van behoeften, die nu niet meer bestaan, terwijl zij thans zijn gekomen aan iemand wiens behoeften vroeger reeds bestreden werden uit andere inkomsten. En om nu de eigene woorden van onzen schrijver, hierboven aange-

---

[1]) Traité d'économie politique. tom. II. liv. III. h. 8. ed. 1819 p. 349.

haald, te gebruiken, «n'est il pas vraisemblable qu'une grande partie de ce revenu nouveau sera employée à la satisfaction de quelques besoins et à de nouvelles jouissances; mais qu'une autre partie sera épargnée et ajoutée à son capital productif?»

Zeer opmerkelijk is ook het slot der beschouwing van Say; dit pleit, dunkt ons, er sterk voor dat hij zelf niet veel hechtte aan het bezwaar, hetwelk hij tegen het successieregt had aangevoerd; misschien zag ook hij wel in dat in de praktijk nergens het noodlottige gevolg, hetwelk hij voorspeld had, voorkwam. Indien men toch bij uitsluiting van deze belasting zeggen kon: «qu'il détruit une partie des moyens de production de la société, et qu'il prive par conséquent d'ouvrage et de profits une partie des hommes industrieux qu'elle contient», zou het dan niet een eerste pligt van den man der wetenschap zijn, zulk eene schadelijke belasting onbepaald te bestrijden, en zou het dan van Say verklaarbaar zijn, dat hij, alleen «parce qu'il est payé avec facilité», zeggen durfde: «Quand une nation a le malheur d'avoir beaucoup d'impôts, comme en cette manière on n'a que le choix des inconvénients, peut-être doit on tolérer ceux, qui portent modérément sur les capitaux»?

Bijna nog ongunstiger laat zich L. H. von Jakob, in zijn overigens zoo uitstekend werk: «Die Staatsfinanzwissenschaft», over het successieregt uit; hij werkt dit nader uit in de volgende «Erläuterung» [1]): «Ist z. B. ein Vermächtnisz von 10000 Rthl. mit 1000 Rthl. Abgabe belegt; so betrachtet der Erbe es so, als ob er nur 9000 Rthl. geerbt hätte,

---

[1]) Ed. V. 1821 § 574.

und das Landescapital is offenbar vermindert. Denn der Staat wendet die 1000 Rthl., welche er als Abgabe erhält, nicht als Capital an, sondern bestimmt sie zur Ausgabe. Man setze aber, man hätte von dem Erben 2 Procent von den Zinsen [1]) des ererbten Capitals jährlich gefordert; so würde er wahrscheinlich diese von dem Gewinnste seines geerbten Capitals bezahlt haben, und der Staat hätte 200 Rthl. jährlich so lange gezogen, als dieses Capital dauerte, und dabei hätte das Land noch alle die Producte gewonnen und alle die Personen ernährt, welche mit 1000 Rthl. Capital erzeugt und ernährt werden können.»

Behalve hetgeen wij reeds vroeger bij de bestrijding van het gevoelen van Ricardo en Say in het midden bragten, moeten wij tegen deze redenering van von Jakob nog opmerken, dat hij zich het allerongunstigste geval voorstelt. Hij laat toch vooreerst het hooge regt van 10% betalen; verder neemt hij aan dat alles uit het kapitaal betaald wordt en niet een gedeelte, b. v. $2^1/_2$% = 250 Rthl., uit de rente der eerste zeven maanden (het tijdstip der betaling in ons land). Verder stelt hij dat de 1000 Rthl. door den staat geheel inproductief worden verbruikt. Maar zijn dan ook de gelden, die tegenwoordig bij ons besteed worden voor den aanbouw van scholen, voor den aanleg van kanalen en spoorwegen enz., alle inproductief? [2]) Eindelijk laat hij in

---

[1]) Uit de opbrengst van 200 Rthl., waarvan hij later spreekt, blijkt het, dat hij 2 pCt. van het kapitaal bedoelt en niet, zoo als hij zegt: 2 pCt. van de renten van het kapitaal, dat toch zou slechts 10 Rthl. jaarlijks opbrengen. — Waarom hij echter zooveel neemt, is ons niet duidelijk; 200 Rthl. jaarlijks is te veel om het equivalent te zijn van 1000 in eens.

[2]) Madelle. Cl. Aug. Royer schrijft zelfs (Théorie de l'impôt, p. 285):

het ééne geval den man jaarlijks 450 en in het andere slechts 300 Rthl. verteren. Waarom zou deze ook in het eerste geval niet slechts 300 verteren en 150 opleggen? dan komt het op hetzelfde neêr. Zelfs zou het kapitaliseren van 50 Rthl. reeds voldoende zijn, om die zoo gevreesde kapitaalsvermindering tegen te gaan.

De slotwoorden van de hierboven aangehaalde plaats zijn bovendien geheel onjuist. Wanneer de interest der 1000 Rthl. toch moet gebruikt worden voor de jaarlijksche opbrengst der 200 Rthl., dan kunnen er geen personen mede «erzeugt und ernährt werden».

Daarenboven is de door von Jakob gebezigde vergelijking van de successiebelasting met eene jaarlijksche opbrengst van den interest der geërfde kapitalen, slechts de vergelijking van den éénen vorm dier belasting met den anderen. Eigenlijk moest hij zich dus niet verklaren tegen «die Auflage auf Erbschaften" in het algemeen, maar alleen tegen den gewonen vorm daarvan. De nieuwe vorm door hem aangeprezen schijnt ons echter volstrekt niet aanprijzenswaardig. Vooreerst toch belast men bij de gewone heffing van het successieregt hem, die onverwachts geheel nieuwe inkomsten krijgt,

---

„Le capital bien employé par la main de l'État est plus productif que s'il se trouve dissipé par certains oisifs, ou même immobilisé entre leurs mains." — Men zou ook hier haar denkbeeld (pag. 331), om elk deel der ontvangsten voor een bepaald deel der uitgaven te bestemmen, in toepassing kunnen brengen door de opbrengst der successieregten te besteden voor publieke werken of voor amortisatie van schuld. Op die wijze zou het duidelijk zijn, dat dit kapitaal rente bleef dragen en dus het aan successieregt betaalde niet voor het nationale kapitaal verloren ging. Zoo bestemde de verordening in Oostenrijk van 1810 die opbrengst voor delging der staatsschulden. Anderen, zooals von Ulmenstein (von Steuern und Abgaben, p. 203), willen deze opbrengst slechts voor weldadige doeleinden gebruikt zien.

waarop hij niet had gerekend; dit zou geheel vervallen, wanneer men een gedeelte van de opbrengst vroeg (von Jakob vraagt nog wel een aanmerkelijk deel, namelijk 40%). Na eenige jaren toch zal de nieuwe eigenaar aan zijn nieuw bezit gewend zijn geworden, en de voortdurende belasting zou derhalve al het onaangename en lastige hebben van andere belastingen. — Maar bovenal, men zou zoodoende ten eenenmale de zekerheid missen dat men geld vraagt aan hem die het heeft; bij de tegenwoordige heffing is men hiervan verzekerd; doch wie bewijst den staat, dat iemand na een vijftal jaren niet reeds lang het geërfde kapitaal doorgebragt of verloren heeft?

Ook v. Jakob schijnt dit gevoeld te hebben, toen hij schreef: «so würde er *wahrscheinlich* diese von dem Gewinnste seines geerbten Capitals bezahlt haben».

Ons schijnt de ongunstige beschouwing van von Jakob dus volstrekt niet geregtvaardigd door zijne hierboven aangehaalde opheldering.

In den text (pag. 467) [1]) wijst ook hij nog op de vermindering van het nationaal vermogen; hij zegt namelijk: «sein Princip geht auf Verminderung des Stammvermögens». Evenwel ontgaat het hem niet dat dit toch feitelijk niet vermindert, en hij schrijft daarom: «wenn das, was die Einen vom Capital bezahlen, durch Andere aus ihrem Einkommen, wieder gesammelt oder ersetzt wird, so ist dieses doch blosz Zufall und keine Folge der Anordnung des Staates.» Wij daarentegen beweren dat die «Ersetzung» niet geschiedt «durch Andere»

---

[1]) Men merke evenwel op dat v. Jakob daarin algemeen van alle overgangsbelastingen spreekt.

maar juist door hem, die de belasting eerst uit het kapitaal betaalt. Dat dit nu geen gevolg is van de «Anordnung des Staats» erkennen wij gaarne, maar zulks is ook volstrekt niet noodig; genoeg is het dat de wetgever zijne belastingen uitvaardigt na waarneming van hetgeen in de maatschappij geschiedt; zeker mag men dan niet van «blosz Zufall» spreken.

En wat neemt dan de wetgever waar? Een kapitaal, waarvan een gezin leefde, komt bij een kapitaal waarvan een ander gezin leeft, om verder vereenigd slechts tot onderhoud te strekken van dat ééne, laatste gezin. Nu weet de wetgever dat hierdoor aan dat gezin meer inkomsten zullen komen, en dat daarvan oplegging van interessen meer dan waarschijnlijk het gevolg zal zijn; hij voorziet alzoo, dat die tot één kapitaal zamen gesmolten kapitalen nog aanzienlijk zullen vermeerderen, en wanneer hij dan bedenkt dat deze overgang van kapitaal heeft plaats gegrepen onder de bescherming van de wetten en instellingen van den staat, is het dan: «der Auflage der Nationalökonomie und der Gerechtigkeit zuwider» (von Jakob) om daarvan eenig gedeelte voor de staatsbehoeften te nemen?

Ook de successiebelasting voldoet dus onzes inziens volkomen aan het vereischte, in het algemeen met betrekking tot alle belastingen door de Parieu (Considérations générales) gesteld, [1]: «Il est politique et moral de ne voir dans l'impôt qu'un prélèvement sur l'accroissement périodique de la fortune de chacun. Il est bon que le fisc ne se présente pas en général aux citoyens comme réclamant d'eux un sacrifice sur leur capital,

---

[1]) Traité des Impôts, 1867. I. p. 33.

mais plutôt sur leur revenu, qui est la ressource ordinaire de leurs dépenses courantes».

Meer overeenkomstig met het gevoelen, dat wij verdedigd hebben, is dat van Mill [1]). Volgens hem is het wel van het grootste gewigt, dat belastingen geen nadeeligen invloed uitoefenen op het bedrag van het nationale kapitaal, maar daartoe doet het voorwerp der belasting (kapitaal of inkomsten) minder af dan de hoogte. Het is trouwens, volgens hem, onmogelijk te zorgen, dat de belastingen geheel op de inkomsten drukken en volstrekt niet op het kapitaal; in alle gevallen drukt iedere belasting indirect op het kapitaal, daar dit zonder haar meer toegenomen zou zijn. Daarom, zegt hij, worden alle belastingen in zekeren zin van het kapitaal betaald, maar dit is van minder gewigt in rijke landen, waar de belasting slechts vermindering van weelde ten gevolge heeft, dan in arme landen.

Derhalve kan hij ook in een bloeijenden staat volstrekt geen gewigt toekennen aan de bedenking gemaakt tegen de successieregten, dat zij kapitaalbelastingen zijn. Aldaar toch neemt de rijkdom zoo snel toe, dat het bedrag hetwelk door de successiebelasting aan het kapitaal ontnomen wordt, slechts een klein gedeelte uitmaakt van de jaarlijksche vermeerdering daarvan. Maar ook in arme landen, waar het bezwaar het ernstigst zou zijn, beteekent het niets, wanneer daar eene nationale schuld bestaat en een gedeelte der inkomsten gebruikt wordt tot amortisatie.

Niet zonder gewigt is verder nog hetgeen Macculloch [2]), bij de bestrijding der stelling van Ricardo,

---

[1]) Principles of political econ. B. V. Ch. II. § 7.
[2]) Taxation. 2nd ed. p. 298.

aanmerkt. Hij wijst er namelijk op, dat de erflater het vooruit weet, dat zijne erfenis aan het regt onderworpen zal worden, zoodat hij juist door dit vooruitzigt tot meerdere spaarzaamheid zal aangezet worden, opdat zijne erfgenamen door de betaling er van geene schade lijden.

Zien wij thans nog ten slotte wat Hogendorp, wiens gevoelen wij hierboven hebben aangehaald, antwoordt op de tegenwerping die hij zich zelven maakt: «Mais c'est une imposition des capitaux et non pas du revenu.» Hij zegt daarop [1]): «Je crois, que ce qu'on peut répondre se réduit à ceci. On vous demande quatre pour cent, qui font tout au plus les intérêts d'une année. On vous demande dix pour cent, qui font les intérêts de deux ans et demi. Vous voilà donc privé des intérêts de votre nouvelle propriété pour un an, pour deux ans, pour deux ans et demi. C'est une privation, il est vrai, mais elle n'empêche pas l'emploi des capitaux pour alimenter l'industrie.»

Niet ten onregte zegt Rau, deze redenering van v. Hogendorp aanhalende, het volgende [2]): «Aber wie selten wird diesz geschehen! Meistens betrachtet man nur das als die wahre Erbschaft, was nach Abzug der Kosten und Gebühren übrig bleibt.» — Neen, niet door de oplegging van al de renten van het nieuwe kapitaal in den eersten tijd, maar door die van een klein deel er van gedurende vele jaren wordt de kapitaalvermindering tegengehouden.

Al is echter hetgeen Hogendorp schreef minder juist, toch is het feit, dat hij het schreef, zeer opmer-

---

[1]) Lettres sur la prospérité publique. II. p. 45.

[2]) Grundsätze der Finanzwissenschaft. 4te Ausgabe 1859. I. S 358.

kelijk, omdat het ons bewijst dat ook hij gevoelde, dat het bezwaar tegen de successiebelasting ingebragt, als zoude zij het nationaal vermogen verslinden, onjuist was.

Wij hebben bij deze grief tegen het successieregt met opzet iets langer stilgestaan, omdat wij haar als van het hoogste gewigt beschouwen. Wie toch zal een huis opbouwen zonder zich eerst verzekerd te hebben van de fundamenten? En men meene niet dat deze bedenking slechts aangetroffen wordt in de afgetrokken beschouwingen van enkele kamergeleerden, neen tot zelfs in de wetgevende ligchamen heeft men haar hooren opperen. Zoo zagen wij haar te berde gebragt in de Chambre des Représentants van Belgie, bij de behandeling van het wetsontwerp tot invoering van het successieregt in de regte lijn [1]). En ook in ons land werd zij bij de behandeling van het wetsontwerp van 1857 breed uitgemeten. Wij lezen o. a. in het voorloopig verslag der commissie van rapporteurs [2]): «Er waren leden die het geheele successieregt in beginsel afkeurden, omdat die belasting het kapitaal, niet het inkomen, treft. Reeds uit dien hoofde keurden zij elke verhooging volstrekt onaannemelijk; verlaging zou huns inziens eerder wenschelijk zijn.» Er volgt echter dadelijk op: «Die grond van bedenking vond tegenspraak enz.» En ook de minister bragt er in zijne Memorie van Beantwoording het volgende tegen in [3]): «De stelling, dat het regt van successie het kapitaal zou verminderen, moge zich in het afgetrokkene laten ver-

---

[1]) Zie Indépendance Belge, 27—29 Junij 1851 passim.
[2]) N. Staats-Courant. Bijblad 1857/8, p. 258.
[3]) Ibidem p. 344.

dedigen, de ervaring verwerpt haar, en leert, dat ook die belasting bestreden wordt door geheele of gedeeltelijke opoffering gedurende zekeren tijd van de revenuen, waartoe de mogelijkheid wordt verhoogd door de voorgestelde bepaling, volgens welke het regt eerst aan het einde der zevende maand na het overlijden behoeft te worden betaald.»

Wij stemmen hiermede natuurlijk ten volle in; alleen meenen wij, dat het zich, ook reeds bij eene louter theoretische beschouwing, laat aantoonen, dat de kapitalen door den overgang met het daaraan verbonden regt niet verminderen. Trouwens het omgekeerde kan ook niet op goede gronden verdedigd worden, wanneer het met de ervaring in strijd is. Wij willen echter, tot meerdere overtuiging, ons ook gaarne op de ervaring, als de proef op de som, beroepen, gedachtig aan de woorden van von Hock [1]): «Jede Steuer bedarf des Probirsteins der *Erfahrung*, um für billig, nachhaltig, den Vortheil des Staates und die Last des Volkes gerecht erwägend erkannt zu werden. Steigt das Erträgnisz gleichmäszig mit dem Wohlstande des Volkes, Zahl und Umfang der besteuerten Unternehmungen, und wird von der Steuer, gleichwie von einer guten Hausfrau, wenig gesprochen, so ist der Erfahrungsbeweis der Güte hergestellt etc.»

En wat leert dan nu de ervaring? Overal is de successiebelasting ingevoerd en nergens hoort men over haar klagten. Daarbij wordt zij in ons land reeds sinds eeuwen geheven; bepaaldelijk op den tegenwoordigen voet reeds sedert meer dan eene halve eeuw. En zijn

---

[1]) Die öffentlichen Abgaben und Schulden. S. 119.

dan welligt ongemerkt de kapitalen van het land door haar verminderd? De statistiek van hare opbrengst leert juist het tegendeel. Zij bragt op: [1])

in	1831	*f* 1,749,236	in	1851	*f* 2,466,574
	1832	2,376,331		1852	2,180,565
	1833	2,016,052		1853	2,399,096
	1834	2,146,126		1854	2,982,807
	1835	3,024,677		1855	3,175,588
	1836	2,232,148		1856	2,693,994
	1837	2,749,885		1857	2,923,468
	1838	1,906,957		1858	3,860,985
	1839	1,695,064		1859	2,922,278
	1840	1,853,361		1860	3,003,218 [2])
in	1841	*f* 2,071,133	in	1861	*f* 2,803,076
	1842	2,172,638		1862	2,566,302
	1843	2,360,352		1863	3,195,340
	1844	2,387,770		1864	3,106,752
	1845	2,573,585		1865	3,098,498
	1846	2,704,131		1866	3,208,233
	1847	2,648,119			
	1848	2,613,044			
	1849	2,056,497			
	1850	2,235,033			

Reeds bij den eersten blik op deze cijfers bemerkt men toeneming. Nog duidelijker zal dit worden als men de gemiddelden neemt.

---

[1]) Alles zonder de opcenten.

[2]) Dit was het eerste jaar, geheel onder de nieuwe wet. Uit de vergelijking der opbrengst ziet men dat de veranderingen in de wet geene fiscale gevolgen gehad hebben.

		Gemiddelde opbrengst der belasting.
In het eerste tiental jaren	1831—1840	*f* 2,174,983
« « tweede « «	1841—1850	2,382,230
« « derde « «	1851—1860	2,860,857
en in het zestal jaren	1861—1866	2,996,366

of wil men eene andere groepering der cijfers:

		Gezamenlijke opbrengst
in de 18 jaren van	1831—1848	*f* 41,280,609
« « « « «	1849—1866	50,878,304

Hiermede is dus zelfs voor den zwartgalligsten beschouwer van het successieregt bewezen, dat de uitwerking er van, hoe noodlottig ook nog volgens hem, toch niet zoodanig is, dat zij het nationale vermogen in Nederland doet afnemen, en zelfs niet in staat is om eene aanmerkelijke toeneming der kapitalen tegen te houden.

B. De successiebelasting drukt ongelijkmatig.

Zij, die deze bedenking opperen, wijzen er op, hoe gedurende een groot tijdsverloop dikwijls van het ééne kapitaal weinig of niets gevorderd wordt, omdat de overgang steeds plaats grijpt in de regte lijn, terwijl van een ander even groot fortuin verscheidene malen een hoog regt gevorderd wordt, dewijl het telken keere overgaat op verre verwanten of vreemden.

Deze meening staat eenigermate in verband met het begrip van familiegoederen. Men vergete daarbij echter

niet dat zware regten alleen geheven worden in de gevallen dat vreemde personen als erfgenamen geroepen worden, of althans verwanten in de verre graden, bij wie men in den tegenwoordigen tijd wel kan aannemen dat weinig of geen familiezin bestaat. Doch inzonderheid wenschen wij te doen opmerken, dat men eigenlijk alleen van ongelijkmatigen druk kan spreken, wanneer de ééne *persoon* naar evenredigheid meer getroffen wordt dan de andere. En dit nu is niet het geval bij het successieregt. Geen *persoon* wordt daardoor getroffen, dan alleen in evenredigheid van zijn geërfd kapitaal en ook niet meer dan eens. De ongelijkheid, die men tegenwerpt, is dan ook niet die van *persoon* tegen *persoon*, maar van *kapitaal* tegen *kapitaal*. Nu is men echter volstrekt niet geregtigd, om voor die kapitalen eene soort van eigen persoonlijkheid aan te nemen, en dan gelijken druk te eischen. Neen, de wetgever heeft niet te letten op de kapitalen alleen, maar op de personen met die kapitalen.

Met betrekking tot de beide kapitalen worden er dan ook, naarmate de erfenis in de regte lijn of daarbuiten valt, door den staat geheel onderscheidene diensten bewezen. Om het kapitaal te doen gaan van A tot zijn zoon A^2 en zoo voorts tot A^4 is de bescherming van den staat weinig noodig geweest; daarentegen wanneer A, B, C en D elkander geen van allen bestonden, dan is, om het kapitaal van A naar D over te doen gaan, die bescherming van groot gewigt geweest. Dat nu het kapitaal vollediger komt aan A^4 dan aan D, is daar iets ongelijkmatigs in?

Buitendien het zal ook in het eene geval niet zoo veel meer verminderd zijn dan in het andere. Wat toch is er geschied? Het ééne kapitaal is altijd gegaan

van vader op zoon; telken keer is dus bij den overgang dat kapitaal gekomen aan iemand die nog geen ander kapitaal had, en die alzoo de interessen, even als vroeger zijn vader, tot zijn gebruik van noode had. Het andere kapitaal, even groot, is gekomen van A tot B; deze moet nu wel aanvankelijk een deel er van afgeven, maar het komt aan hem, terwijl hij vroeger reeds buiten dat kapitaal leefde; hij zal dus in den regel de interessen er van niet geheel verbruiken en zoo zal derhalve de aanvankelijke vermindering weldra aangevuld zijn. Volledig komt het dan weder aan C, en volledig zal deze het weder aan D nalaten, en zoo zal dus na eenige jaren ook het kapitaal van D weêr even onverminderd zijn als dat van A[4].

Naast deze alzoo slechts schijnbare ongelijkmatigheid wordt ook nog op eene andere gewezen, die het gevolg zou zijn van het min of meer spoedig op elkaar volgen der overgangen Men laat namelijk een regt betalen in evenredigheid 1°. van de hoegrootheid der geërfde kapitalen en 2°. van den graad van verwantschap tusschen erflater en erfgenaam. Moet men nu echter ook niet in aanmerking nemen *den tijd*, gedurende welken de erfgenaam er van geniet? Eene enkele wetgeving, namelijk de Oostenrijksche, heeft hier acht op geslagen door reductie van het regt toe te staan voor hen, die een kapitaal erven, waarvan binnen een zeker tijdsverloop (10 jaar) nog eenmaal successieregt is betaald. Onzes inziens verdient deze bepaling geene toejuiching, daar zij slechts een halve maatregel is; men laat toch zoodoende niet meer betalen door hen die een kapitaal erven, waarvan sinds een zeer lang tijdvak geen regt is betaald. En men vergete niet dat beide gevallen dikwijls onverwijld na elkander zullen voorkomen; op

een kort bezit van het kapitaal zal meestal een lang volgen; hoe vroeger toch iemand sterft, des te jonger zullen in den regel zijne erfgenamen zijn.

Zoo worden wij van zelf geleid tot onze slotaanmerking op dit punt; alle ongelijkmatigheid bestaat slechts in schijn, daar zij voortdurend door eene ongelijkmatigheid in tegenovergestelden zin opgevolgd wordt. Sterk sprekend is de gelijkmatigheid, waarmede de dood zijne offers vraagt; maar schijnbaar is ook dit het geval niet, wanneer men ieder sterfgeval afzonderlijk gadeslaat. Dan meent men zelfs geen spoor van regelmaat te bespeuren; wanneer echter na een zeker tijdvak de statistiek hare berekeningen maakt, dan blijkt het dat ook in dat tijdvak weêr hetzelfde aantal personen van iederen leeftijd is getroffen als te voren; dat ook in dat tijdvak de dood zijne offers geëischt heeft volgens eene eeuwig regelmatige wet. Zoo is het ook met het successieregt; schijnbaar moge nu en dan van de gelijkmatige orde afgeweken worden, werkelijk kan er geen ongelijkmatigheid bestaan, waar de dood de regulateur is.

Het successieregt behoort tot het genus: overgangs- of mutatieregten, dat wil zeggen: die regten welke de staat vordert bij den overgang van den eigendom. Nu is het geen ongewoon verschijnsel, dat men tegen de overgangsregten in het algemeen, bezwaren hoort opperen, die slechts eigen zijn aan het regt op den overgang onder de levenden (à titre onéreux.) Daar dit in het bijzonder plaats heeft bij het bezwaar der ongelijkmatigheid, meenen wij dat het hier de geschikte plaats is, om kortelijk, in parenthesi, de bezwaren, aan die overgangsregten onder de levenden eigen, na te gaan.

Allereerst alweder het bezwaar der kapitaalbelasting. Reeds Smith voerde dit tegen alle overgangsregten aan: «All taxes», zoo schreef hij, «upon the transference of property of every kind, so far as they diminish the capital-value of that property, tend to diminish the funds destined for the maintenance of productive labour.» [1]) Wij hebben reeds boven ontwikkeld, waarom de successiebelasting, juist omdat zij geheven wordt bij den overgang zelven, die de strekking heeft de kapitalen te doen toenemen, met dien overgang te zamen niet het gevolg kan hebben dat de kapitalen afnemen. — Doch voor het andere onderdeel der mutatieregten is het gevoelen van Smith ook het onze; daarbij toch heeft in den regel door den overgang geen toeneming van het kapitaal plaats. Integendeel, hij zal meestal verkoopen wiens zaken achteruitgaan, en op zoo iemand komt dan nog het overgangsregt drukken. Dat namelijk het regt onmiddellijk en voor goed ten laste komt van den verkooper, heeft o. a. reeds Smith zelf duidelijk aangetoond; deze belasting moet dus noodzakelijk eene blijvende vermindering van het kapitaal te weeg brengen.

Maar vooral is het bezwaar, dat de belasting op den overgang onder de levenden ongelijkmatig drukt, niet zonder grond. Reeds Smith zeide het teregt [2]): «Such taxes, even when they are proportioned to the value of the property transferred, are still unequal; the frequency of transference not being always equal in property of equal value.» Terwijl toch sommige personen verscheidene malen tot deze belasting bijdragen, zijn er voorbeelden dat

---

[1]) Wealth of nations. B. V. Ch. II. ed. 1778, p. 474.
[2]) Ibidem p. 475.

landgoederen eeuwen lang in dezelfde familie zijn gebleven. Daarbij komt nog dat de man, die in minder goeden doen verkeert en in zijne zaken achteruitgaat, zich tot vervreemding genoodzaakt ziet, zoodat er niet alleen eene zekere ongelijkmatigheid in het algemeen bestaat, maar deze bovendien nog voornamelijk ten voordeele komt van de groote, in tegenoverstelling van de kleine kapitalisten.

Daarbij komt nu nog het hoofdbezwaar tegen deze soort van overgangsregten, dat de grond, in tegenoverstelling van andere kapitalen, daardoor in eene zekere onbewegelijkheid gehouden wordt.

Die onbewegelijkheid van den grond is natuurlijk economisch nadeelig; hoe vatbaarder de grond is voor vervreemding, des te meer kans bestaat er, dat deze in handen zal komen van hem, die er de meeste producten op zal weten te telen. En aan den anderen kant blijven er nu kapitalen in land gevestigd, die zonder overgangsregt met veel grooter voordeel in de nijverheid zouden gebruikt zijn [1]). Evenwel gelukkig nog

---

[1]) Zeer algemeen wordt dan ook het overgangsregt onder bezwarenden titel, vooral om dit bezwaar, afgekeurd. Zie Adam Smith, Wealth of nations. B. V. Ch. II. ed. 1778, p. 474; Ricardo, Principles of pol. ec. and taxation. Ch. VIII. ed. 1846, p. 89; Macculloch, Taxation. ed. 1852, p. 283; Mill, Principles of pol. ec. B. V. Ch. V § 1. (Peoples Ed. p. 517—518); von Jakob, Die Staatsfinanzwissenschaft. § 574, noot ed. 1821 S. 468; Hoffmann, Die Lehre von den Steuern. ed. 1840. S. 417; Rau, Grundsätze der Finanzwissenschaft. ed. 1859. I. S. 355; Say, Traité d'économie pol. t. III. Ch. VIII. (ed. 1819, II, p. 350;) Mlle. Cl. A. Royer, Théorie de l'impôt. t. I. Ch. XXII. p. 286 et s.; de Parieu, Traité des impôts, 1867, III p. 182 et s.; Vissering, Handb. der prakt. staath. nom. 857 ed. 1867. p. 110—113; van Voorthuysen, De dir. bel. inzond. die op de inkomsten. I p. 16; van Assen, Hervorming van ons belastingstelsel. p. 61 en v. enz.

wanneer men, even als bij ons, slechts op den grond die belasting heeft; hoe meer toch de overgang van alle zaken belast en dus belemmerd wordt, hoe nadeeliger voor handel en nijverheid; een waarschuwend voorbeeld zal altijd in dit opzigt de Spaansche alcavala blijven.

Wij besluiten deze incidentele beschouwing der overgangsregten onder de levenden met aanhaling der volgende vergelijking van Melle Royer [1]): «Les impôts de mutation ont un effet très-différent sur les transmissions de biens à titre gratuit et à titre onéreux. Dans ce dernier cas l'impôt frappe un individu au moment, où il est ruiné ou du moins appauvri: c'est le cas des ventes forcées ou libres. Le moins qu'il puisse faire, c'est de frapper un individu, qui vend pour chercher à ses capitaux des emplois plus avantageux, et par conséquent de gêner l'activité industrielle. Au contraire, l'impôt sur les transmissions de biens à titre gratuit tombe toujours sur un individu, dont la position vient d'être améliorée par un héritage etc.»

Thans tot de bedenkingen tegen het successieregt terugkeerende komen wij tot de derde grief:

C. Het successieregt is voor ontduiking vatbaar.

Allereerst zij aangemerkt, dat hiervan bij vaste goederen geen sprake kan zijn, wel bij roerende. Wat deze betreft, erkennen wij dat dit een wezenlijk bezwaar is,

---

[1]) Mlle. Cl. A. Royer, Théorie de l'impôt. Ch. XXIV. I. p. 313.

en wel het gewigtigste dat tegen het successieregt kan ingebragt worden. Ontduiking toch is een zeer groot nadeel, niet alleen omdat de schatkist er minder door int, maar ook omdat wat de bedriegers te weinig betalen wederom drukt op hen, die eene ware aangifte doen. Vooral echter zijn belastingen, die de ontduiking in de hand werken, daarom af te keuren, omdat zij schadelijk zijn voor deugd en zedelijkheid.

Maar al erkennen wij dus de regtmatigheid van deze grief, wij moeten toch doen opmerken, dat het een grief is niet alleen tegen het successieregt, maar evenzeer tegen vele onzer andere belastingen. Wij behoeven niet te herinneren, dat een zeer groot deel onzer middelen, namelijk de accijnsen, tot ontduiking in den vorm van den smokkelhandel aanleiding geeft, waaronder in de eerste plaats het gedistilleerd met eene opbrengst van ruim 12 millioen. Aan hetzelfde euvel gaan echter ook de in- en uitvoerregten mank, met meer dan 4 millioen aan opbrengst. En ook bij onze directe belastingen heeft veeltijds ontduiking plaats; men denke slechts aan het personeel; het verbergen van kostbare meubelen bij de taxatie van het mobilair moge tot de zeldzaamheden behooren, volstrekt niet zeldzaam is b. v. eene onjuiste aangifte van het aantal haardsteden enz.

Bovendien is het een feit dat de ontduiking, althans in ons land, dank zij het voorschrift van maatregelen tot contrôle en van den eed, niet zoo gewoon is als men welligt meenen zou. Vooral zonder dezen eed zou, bij het helaas nog zoo algemeen in zwang zijnde begrip, dat een bedrog tegen den staat geen gewoon bedrog is, en dat men tegenover dezen wat ruimer van geweten zijn mag, de ontduiking vrij wat aanzienlijker zijn dan thans.

Een merkwaardig voorbeeld van den invloed, dien de eed uitoefent, levert zeker België. Het voorloopig bewind heeft aldaar, bij besluit van den 17den October 1830, de verpligting tot den eed, voorgeschreven in de wet van 1817, geheel opgeheven. Het gevolg is niet uitgebleven; niettegenstaande de nationale rijkdom aanmerkelijk toegenomen is, ook blijkens dat gedeelte der aangifte voor de successiebelasting, hetwelk niet voor ontduiking vatbaar was, is echter de opbrengst van het roerende gedeelte der erfenissen vrij sterk afgenomen. Aan het exposé des Motifs [1]) van een ontwerp, ingediend op 12 November 1847, ontleenen wij hieromtrent het volgende.

De opbrengst der registratieregten, inzonderheid der regten op den overgang onder levenden, was sints 1830 met een derde toegenomen. Daarentegen bedroeg in een der bureaux, in eene handelstad geplaatst, de aangifte van roerende waarden, waarvan niet bleek door geregistreerde acten, zooals koopwaren, publieke fondsen, eenvoudige schuldbekentenissen, mobilair, enz.

in 1827, 1828 en 1829	fr.	10,130,000;
in de jaren 1837, 1838 en 1839	»	2,839,000.

In een ander bureau, geplaatst in eene handel- en industriestad werd in 1829 aangifte gedaan

	voor	onroerende goederen	fr.	2,188,000;
	»	roerende »	»	2,318,000;
en in 1840.	»	onroerende »	fr.	4,512,000;
	»	roerende »	»	225,600.

Eindelijk werd in al de bureaux der hoofdplaatsen te zamen aangifte gedaan

---

[1]) Documents parlem. de Belgique. Recueil des pièces imprimées etc. Session 1847—1848. I nom. 5.

in 1829	voor onroerende goederen	fr.	21,528,000;
	» roerende »	»	20,868,000;
in 1840	» onroerende »	fr.	25,436,000;
	» roerende »	»	14,130,000.

Hoezeer ook in het algemeen tegen het al te veelvuldig gebruik van den eed gestemd, meenen wij echter, na zulke sprekende bewijzen, hem voor het successieregt niet te kunnen opgeven.

Voor ons land gelooven wij te mogen aannemen, dat de ontduiking der betaling van dit regt van weinig aanbelang is [1]). Dat zij nu en dan voorkomt blijkt uit de berigten, van tijd tot tijd in de Staatscourant geplaatst, omtrent ontvangst van gelden voor te weinig betaald successieregt. Maar hoe gering het nadeel is, dat onze schatkist door ontduiking lijdt, het blijft toch altijd een grief tegen het successieregt, dat dit tot ontduiking en meineed verlokken kan.

Hiermede meenen wij de meest algemeene bezwaren tegen de successiebelasting afgehandeld te hebben. Bezwaren, voortvloeijende uit de toepassing daarvan in bijzondere wetten, bleven natuurlijk hier buiten rekening, waar wij alleen die, welke het algemeene beginsel der successiebelasting betreffen, te onderzoeken hadden.

---

[1]) Wij bedoelen natuurlijk de schuldige ontduiking, niet die welke b. v. gepleegd wordt door het stellen van een der ouders tot erfgenaam, om zoodoende het successieregt aan broeders en zusters te besparen.

HOOFDSTUK III.

Voorwaarden voor eene goede wet op het regt van successie.

Gedachtig aan de woorden van Gogel: «Dit middel «heb ik altoos als een der dragelijkste beschouwd —; het «goede of slechte hangt, zoowel voor de schatkist als «voor de opbrengende partij, van den vorm en de inrigting «af», wenschen wij thans eenige voorwaarden voor zulk eene goede inrigting der belasting na te gaan.

Als eerste voorwaarde stellen wij:

Het successieregt mag niet te hoog zijn.

Is het successieregt te hoog, dan kan het niet uit de inkomsten bestreden worden, en zal het ook in den regel niet aangevuld worden uit de grootere inkomsten die hij geniet, aan wiens vroeger kapitaal dat nieuwe is toegevoegd. Dan zal dus werkelijk het boven besproken bezwaar gelden, dat het successieregt eene kapitaalbelasting is, want dan zullen de kapitalen door de gewone overgangen te sterk aangetast worden, om zich in de belastingvrije tusschenpoozen te kunnen herstellen. Gaandeweg zullen zoodoende de kapitalen verminderen, terwijl de staat, die zulks niet opmerkt, ze verbruikt. In zooverre is het dus goed, dat steeds de waarschuwende

stem gehoord worde: Het successieregt is eene kapitaalbelasting. Al ligt toch zou de wetgever, met het oog op al de voordeelen er aan verbonden, met het oog vooral op het zoo weinig drukkende voor den betaler en de gemakkelijke perceptie, zich kunnen laten verleiden om het langzamerhand te veel te verhoogen. En die verleiding is te grooter, omdat de verhooging van het regt ook steeds eene zooveel hoogere opbrengst levert. Bij vele andere belastingen is dit niet altijd het geval, vooral bij verbruiksbelastingen, waarbij de verhooging tot minder verbruik, en dus niet tot eene evenredig hoogere opbrengst leidt; zelfs zijn er voorbeelden dat verhooging der belasting door vermindering der opbrengst gevolgd werd [1]). De hieraan ontleende spreuk, dat in belastingzaken twee maal twee niet gelijk is aan vier, geldt echter niet bij het successieregt; bij eene wel verzekerde inning moet de opbrengst wanneer het regt verhoogd wordt, altijd, althans in de eerste tijden, evenredig hooger zijn. Slechts de overweging van de noodlottigheid der gevolgen kan dus hier den wetgever van opdrijving terughouden.

Tegen eene te hooge opdrijving toonde ook Hogendorp [2]) zich gestemd, toen hij aan zijn goedkeurend oordeel over deze belasting de voorwaarde verbond: «*Indien zij binnen de behoorlijke grenzen bepaald blijft*».

En de Parieu [3]) schrijft: «Cet impôt ne nous parait donc injuste et préjudiciable que par son excès, car il diminue alors dans une notable proportion le fonds, dont

---

[1]) Zie o. a. Say, Traité d'éc. pol. 1819. II. p. 337 v. en Vissering, Handb. der staath. (1867) nom. 789.

[2]) Bijdragen. 2de ed. I p. 59.

[3]) Traité des impôts. 1867. III p. 139.

l'importance règle le développement ou l'entretien de l'industrie du pays.»

Hooge successieregten staan dan ook feitelijk gelijk met verandering van het erfregt in een erfregt van den staat. Dit wordt echter juist door sommige schrijvers begeerd. Zoo is er tegenwoordig in Duitschland eene eenigzins socialistisch gekleurde rigting, die door verandering van erfregt aan de arbeidersklasse hulp wil verleenen; zoo o. a. Dr. Fr. A. Lange in zijn: «Die Arbeiterfrage» Duisburg 1865, en «Mills Ansichten über die sociale Frage» Duisburg 1866. Men leze ook wat Dr. Büchner in nom. 15 van het Deutsche Wochenblatt, jaarg. 1865, schreef: «Die Formel, welche die Ungleichheiten des socialen Kampfes um das Dasein aufhebt, oder doch auf ein gewisses Masz reduzirt, ist: «*Reform oder allmälige gradweise sich steigernde Reform des Erbrechts zu Gunsten der Allgemeinheit.*»

Inzonderheid is het Mlle Royer [1]), die in de eerste tijden progressieve en hooge successieregten wil, om zoodoende het groote verschil in bezit te verminderen, dat door vroegere onregtvaardige wettelijke privilegiën ontstaan is. Zij wil dan die gelden besteden tot delging van schuld, publieke werken enz. — Wij gelooven echter dat het bedrag dier inkomst voor den staat veel geringer zou zijn dan het verlies voor de maatschappij, en zouden vreezen, dat het gevolg daarvan alleen zou wezen eene aanmerkelijke vermindering van het nationale kapitaal, en niet eene verplaatsing er van. Wij stemmen geheel in met hetgeen v. Hock [2]) zegt:

---

[1]) Théorie de l'impôt. I. p. 328 en v.

[2]) Die öffentlichen Abgaben und Schulden. S. 237.

«Eine noch entschiedenere Zurückweisung verdient jene Ansicht, welche Beschränkungen des Testirrechts und der Intestaterbfolge, hohe und progressive Erbschaftssteuern aus dem Grunde verhängen will, um hierdurch allmälig die Ungleichheiten im Besitz aus zu gleichen; wir haben hier wieder ein Beispiel des Erfahrungssatzes, dasz die schädlichsten Steuern nicht aus fiscalischen Motiven, sondern aus unrichtigen volkswirthschaftlichen Ansichten hervorgegangen sind.» [1]) —

Wat is nu echter een *hoog regt?*

Gaan wij, om hierop een juist antwoord te kunnen geven, de hoogte van het successieregt in verschillende landen en tijden na.

In het *Romeinsche* rijk werd onder de keizers een successieregt van 5°/₀ geheven; wel werd dit door Caracalla verdubbeld, maar de oppositie tegen dezen maatregel maakte, dat zijn opvolger Macrinus het weêr tot de ware *vicesima* terugbragt. Men houde echter wel in het oog dat de maxime propinqui daarvan geheel vrijgesteld waren. —

In de Fransche wetgeving is voortdurend verhooging op te merken. De wet van 22 Frimaire an VII stelde geen hooge regten vast; van roerende goederen vroeg zij hoogstens 1¼, van onroerende hoogstens 5°/₀. Deze werden echter later verhoogd, eerst in 1816, en vooral in 1832; toen was het bedrag o. a. voor de bloedverwanten van den 5den tot den 12den graad 5 en 8°/₀; voor de niet-verwanten 6 en 9°/₀, al naarmate de erfenis uit roerende of onroerende goederen bestond. Het ontwerp

---

[1]) Zie in denzelfden geest nog Macculloch, Taxation. ed. 1852 pag. 303 en de Parieu, Traité des impôts. 1867. III. p. 140.

van 1848, dat zeer opmerkelijk was, niet alleen door de daarin voorgestelde progressieve, maar ook door zijne hooge regten — het vroeg tot somtijds 20°/₀ — kunnen wij hier voorbijgaan, daar het niet tot wet geworden is. In 1850 kwamen er eenige veranderingen, op voorstel van den minister Fould, tot stand, waaronder vooral opmerking verdient de gelijkstelling van de roerende goederen met de onroerende. Alzoo worden er sinds 1850 in Frankrijk de volgende regten geheven:

	Percenten.
In de regte lijn	1;
Tusschen echtgenooten (krachtens testament) .	3;
Tusschen broeders, zusters, ooms, tantes en oom- en tantezeggers (neveux et nièces)	6½;
Tusschen oudooms en oudtantes en oudoom- en oudtantezeggers, benevens germain-neven en nichten.	7;
Tusschen bloedverwanten van den 5den tot den 12den graad	8;
Tusschen niet-verwante personen (ook de echtgenooten, geroepen krachtens de wet)	9.

De opbrengst hiervan was in 1851 49 millioen francs.
» 1858 70 millioen francs.
» 1863 76 millioen francs.
» 1864 81 millioen francs.

Boven dit bedrag is nog tijdelijk in 1855 een oorlogstiende ingesteld; en later in 1862 op nieuw; ditmaal echter met blijvend gevolg, schoon zij in 1864 teruggebragt is tot een twintigste (demi-décime). —

In *Oostenrijk* werd reeds ingevolge de wet van 1759 van de niet verwante erfgenamen 10°/₀ gevraagd. Dit is zoo gebleven tot 1840, toen de belasting afgeschaft is, om in 1850 als onderdeel van het zegel weêr hersteld te worden. Dientengevolge betaalt de regte lijn

thans 1%; de naaste bloedverwanten verder 4%; de overige erfgenamen 8%. —

In *Pruissen* worden ongeveer dezelfde percenten gevorderd (1, 2, 4, en 8%), met deze uitzondering echter, dat de regte lijn vrij is. —

In *Beijeren* heeft men in 1852 eene nieuwe wet op dit stuk gekregen, waarbij echter met kleine veranderingen hetzelfde geëischt wordt als te voren, namelijk: $^5/_6$ per 100 tusschen broeders en zusters; $1^2/_3$ per 100 tusschen bloedverwanten in den 3den graad; $3^1/_3$ per 100 tusschen die in den 4den; en 5 per 100 tusschen alle andere personen. —

In *Baden* is de nederdalende regte lijn vrijgesteld; $3^1/_3$ per 100 wordt geheven van de opklimmende regte lijn, broeders, zusters, oom- en tantezeggers en echtgenooten; en 10% van de overige erfgenamen. —

In het kanton *Waltis* vraagt men tot 9%; in het kanton *Lucern* van 2 tot 12%. —

In *Italie* geldt thans de wet van 1862; volgens deze betalen:

	Percenten.
de regte lijn (ook de geadopteerde kinderen) . .	½;
echtgenooten	2;
broeders, zusters, ooms, tantes, oom- en tantezeggers.	5;
germain-neven en nichten	7;
verdere bloedverwanten (van wie men nog erft zonder testament)	9;
de overige erfgenamen	10.

Vóór de vereeniging der Italiaansche gewesten werd in de meeste landen minder gevorderd; zoo in de Romagna hoogstens 8, in Parma hoogstens $5^5/_8$ en in Modena hoogstens 5 %. Daarentegen was het regt in Piemont ook reeds 10%.

In *Spanje* wordt een successieregt gevorderd van 1 tot 8%.

Rusland kent slechts een gelijk regt van 4% voor alle zij- en nietverwanten. —

In *Engeland* bestaat nog altijd in dit opzigt een vrij onregelmatige toestand en vooral zeer weinig eenheid. De *probate duty* (bij testament) is hoogstens 2%; *the letters of administration* (bij erfopvolging ab intestato) hoogstens 3%. Deze regten worden gelijkelijk gevorderd met de *legacy-duty*, die in 1853 aanmerkelijk veranderd is, inzonderheid door het uitstrekken daarvan tot de onroerende goederen. Deze bedraagt voor de:

	Percenten
regte lijn.	1;
broeders en zusters of hunne afstammelingen .	3;
ooms en tantes en oudooms en oudtantes en hunne afstammelingen	6;
overige zijdmagen en nietverwanten.	10.—

In *Belgie* geldt de wet van 1817 ontworpen; voor het vereenigd Koningrijk der Nederlanden. Slechts is sedert 1851 ook de regte lijn belast, en wel met 1%.

In *ons vaderland*, waar het successieregt reeds vroeg inheemsch was, verschilde de hoogte van het regt in de onderscheidene provinciën. Meestal vroeg men van den veertigsten tot den twintigsten penning (2½ à 5%); in Holland en Zeeland klom het tot den tienden (10%), althans voor hen, die elkander verder dan in den vierden graad bestonden. (Zie voor Holland de Publicatie van 29 Junij 1743). Geheel onwaar is echter wat Smith

schrijft, dat de collateralen tot soms met 30°/₀ zouden belast zijn geweest [1]).

Deze toestand duurde voort tot 1 Januarij 1806. Van dit tijdstip af tot op 1 Januarij 1812 heeft de wet op het Collateraal van Gogel gelijkelijk voor alle provinciën gegolden. Onderscheid makende tusschen *bij versterf* en *meer dan bij versterf*, vroeg deze hoogstens 10°/₀; dit bedrag eischte zij echter in zeer vele gevallen, en zelfs in alle gevallen, van hetgeen verkregen werd, boven hetgeen bij versterf zou geërfd zijn, met uitzondering alleen van kinderen, die vrij waren, en van de ouders, die altijd 5°/₀ betaalden. Boven die 10°/₀ vroeg zij evenwel niets, noch regt van overgang, noch opcenten. Kort na de invoering dezer wet werd het regt om de geringe opbrengst reeds verhoogd, namelijk bij de wet van 29 December 1806, en wel met een tiende, terwijl toen bovendien een regt op vreemde fondsen werd ingevoerd.

Nadat van 1 Januarij 1812 tot 1 Januarij 1814 het Fransche droit de mutation par décès en van 1814 tot 1 Januarij 1817 weêr het successieregt van Gogel gegolden had, werd op 1 Januarij 1818 de nieuwe wet op het regt van successie voor het Koningrijk der Vereenigde Nederlanden ingevoerd. Deze hief bij de successie van eigendom voor:

	Percenten.
Echtgenooten (behalve zij die descendenten uit hun huwelijk nalaten)	4;
Broeders en zusters (voor het deel ab intestato te erven)	4;

[1]) Smith, Wealth of nations. 2nd ed. p. 470. B. V. Ch. II.

Dezelfden voor het meerdere 10;
Neef en nicht, naneef en nanicht van oom of moei, oudoom of oudmoei en omgekeerd voor het deel ab intestato 6;
Dezelfden voor het meerdere 10;
Alle niet of verder verwante personen . . . . . 10.

Verder hief zij nog een regt van overgang van de waarde der onroerende goederen, gelegen binnen het Rijk, en door iemand nagelaten, die geen ingezeten des Rijks was; namelijk 1°/₀ in de regte lijn en 5°/₀ voor alle anderen.

Bij overgang van vruchtgebruik werd de helft der regten gevorderd.

Dit bedrag werd voor een deel verhoogd in 1824[1]), toen er bepaald werd, dat het zuiver saldo van een boedel, waarin buitenlandsche fondsen voorkwamen, voor de berekening van het regt zou vermeerderd worden met 50°/₀ van de waarde daarvan, tenzij deze waarde meer mogt bedragen dan het zuiver saldo, in welk geval dit slechts met de helft zou verhoogd worden.

Onderwijl begon men ook langzamerhand opcenten te vorderen, ten laatste zelfs tot een bedrag van 38.

Wanneer men deze er bij berekent, eischte dus de wet van 1817 vrij wat meer dan de vorige wetten. Zij vroeg toch $13\frac{8}{10}$ percent van niet-verwanten, maar ook van neven en nichten, ja zelfs van broeders en zusters, voor zoover deze allen erfden boven hetgeen zij bij versterf zouden gekregen hebben. Zelfs kon het regt tot $20\frac{3}{10}$ klimmen, wanneer de erfenis bestond uit louter buitenlandsche effecten.

---

[1]) Wet van 31 Mei 1824, St. n°. 36.

Met uitzondering van de bijbepaling der wet van 1824 (de 50 opcenten op buitenlandsche effecten), waarover nu en dan zeer gegronde klagten werden vernomen, droeg men deze vrij hooge regten gedurende de daarop volgende veertig jaren [1]) vrij gewillig. Vandaar dat het plan van het ontwerp van 1857, om met afschaffing der bepalingen van de wet van 1824, het totale bedrag nog te verhoogen, niet onverklaarbaar is.

Dit ontwerp bragt alle breuken tot ronde getallen in het voordeel der schatkist. Zoo vroeg de wet van 1817 hoogstens $13\frac{8}{10}$, het ontwerp 14°/₀ enz. Voorts vroeg het aanvankelijk nog 15 opcenten daarvan, en verhoogde eindelijk het regt van overgang van 1 en 5 tot 5 en 10°/₀.

Volgens de Memorie van Toelichting [2]) was ontvangen:

in 1856 voor regt van successie. . . .	*f* 3,662,600,
« « « « « overgang.	- 67,160,
te zamen .	- 3,729,760.
	(hieronder de 38 opcenten.)

Het ontwerp wilde dit brengen op:

regt v. successie . . .	- 3,832,600,
« « overgang . . .	- 107,160,
en voor de opgaande regte lijn . . .	- 150,000,
	- 4,089,760;
en daarenboven wilde het nog 15 opcenten heffen van het regt op de successie ad .	- 570,000;
totaal . .	- 4,659,760.

[1]) De wet van 16 Junij 1832 St. n°. 29 hield wel in hare art. 44—49 wijzigingen in omtrent het succ. regt, doch deze betroffen niet de bij de wet van 1817 bepaalde hoogte.

[2]) Ned. Staatsc. Bijblad. 57/58. Bijlagen pag. 1137.

Daarentegen zou de 50°/₀ verhooging der buitenl. eff. afgeschaft worden ad. . . . f 235,000,
rest . . . - 4,424,760.

Zoo hoopte men ongeveer 7 ton meer te zullen innen. Die aanzienlijke verhooging gaf echter aanleiding, dat het ontwerp reeds op dien grond alleen een fellen tegenstand ontmoette. Zoo hield o. a. het voorloopig verslag der Commissie van Rapporteurs [1]) in de zitting van 58/59 vrij sterke bedenkingen in tegen de voorgestelde opdrijving der regten; wij lezen daarin: «Eenige leden zagen in de verhooging het hoofddoel van het wetsontwerp, en wezen daarom ook nu weder met nadruk op de thans reeds aanzienlijke hoogte van dat regt enz. Zij bragten voorbeelden bij, waaruit bleek dat binnen 4 jaren tijds, zelfs door broeders en zusters, tusschen 40 en 50°/₀ van het kapitaal aan de schatkist had moeten worden ten offer gebragt; van menige nalatenschap was het Rijk de grootste erfgenaam. Zonder geheel te ontkennen, hetgeen voor de heffing van dat regt is aangevoerd, konden zij toch de tegenbedenking niet weêrhouden, dat ook die belasting hare eigenaardige grenzen heeft. Desniettemin wilde men thans dit regt met zes à zeven tonnen gouds of meer dan ⅙ verhoogen! Welk doel men daardoor ook mogt trachten te bereiken, zulk een middel konden, vooral bij den tegenwoordigen finantielen toestand des Rijks, de hier bedoelde leden niet goedkeuren».

Het gevolg dezer oppositie tegen de voorgestelde verhooging is geweest, dat de nieuwe wet van 1859 ongeveer dezelfde eindsom is blijven vorderen, als ten gevolge

[1]) Ned. Staatsc. Bijblad. Hand. 2de Kamer 58/59. Bijlagen bladz. 547.

der wet van 1817 geïnd werd. Met dat al zijn er groote veranderingen door tot stand gekomen, waaronder vooral opmerkelijk: 1°. de afschaffing der 50 opcenten op buitenlandsche effecten; en 2°. de toevoeging van een nieuw overgangsregt van 1°/₀ voor allen (behalve de regte lijn en echtgenooten met kind of kinderen), die van een ingezeten des Rijks schuldbrieven, aandeelen in geldleeningen enz. erfden. Dat nieuwe regt werd juist op 1°/₀ bepaald, omdat men zoodoende evenveel voor de toekomst dacht te ontvangen, als voorheen de 50 opcenten opgebragt hadden.

De nieuwe wet van 1859 munt dus reeds boven den vroegeren toestand uit door de meerdere regelmaat in de gevorderde regten. Het mag toch een groot voordeel genoemd worden, dat thans niet meer in enkele gevallen zulke bijzonder hooge sommen geëischt kunnen worden. Zoo kan eene successie, alleen uit buitenlandsche effecten bestaande, thans nooit meer dan $15^{18}/_{100}$ per 100 op te brengen hebben, terwijl men er vroeger $20^{70}/_{100}$ per 100 van moest betalen. —

Uit al het medegedeelde blijkt dus, dat Nederland ongeveer de hoogste regten vordert [1]). — Zijn die echter niet reeds *te* hoog? Wij meenen hierop een ontkennend antwoord te moeten geven: de sommen toch, die gevraagd worden, zijn reeds sedert meer dan 50 jaren gevorderd, en men heeft in al dien tijd weinig of

---

[1]) Bij de vergelijking van de onderscheidene successieregten dient men ook acht te slaan op de hoogte van andere belastingen, bepaaldelijk van die op den grond en die op den overgang van goederen onder de levenden. Zoo beweert von Hock (Die öff. Abg. S. 238) dat in Frankrijk de hooge successiebelasting dragelijk is door het gemis van eene kapitaal- of inkomstenbelasting. — Deze aanmerking is zeker ook wel eenigzins van toepassing op ons land.

geen klagten vernomen. Ook heeft de ondervinding volstrekt geen bewijzen opgeleverd van absorptie van het nationale kapitaal door te hooge regten; integendeel zagen wij uit de vermeerdering van de opbrengst der succ. regten, dat Nederland voortdurend sterk in rijkdom is toegenomen.

Maar aan den anderen kant meenen wij ook, dat met de tegenwoordige regten de bescherming van den staat reeds hoog genoeg betaald wordt, terwijl daarenboven bij hoogere regten de vrees niet ongegrond is, dat de aanvulling er van in den regel niet uit de latere hoogere inkomsten zou kunnen plaats hebben. Vermeerdering van de opbrengst der successiebelasting te verkrijgen door verhooging der regten, achten wij dus niet wenschelijk. [1]) Een andere vraag echter is het of die vermeerdering der opbrengst ook zou gevonden kunnen worden, niet door verhooging maar door uitbreiding van het regt. Bij de behandeling van de succ. bel. in de regte lijn en van de goederen in de doode hand zullen wij de gelegenheid hebben onze meening hieromtrent te doen kennen.

Als tweede voorwaarde stellen wij deze:

Het successieregt moet IN, NIET BUITEN *evenredigheid*

---

[1]) Verhooging der succ. regten, door het brengen der opcenten van 38 op 50, stelde nog onlangs (Nov. 68) de N. Gron. C. voor, bij de behandeling der equivalenten voor de afschaffing van het dagbladzegel.

zijn met het bedrag der erfenis, met andere woorden: *het moet een* PROPORTIONEEL *geen* PROGRESSIEF *charakter dragen.*

Ter ontwikkeling van deze stelling wenschen wij het progressieve stelsel eerst meer in het algemeen, daarna in het bijzonder met betrekking tot de successiebelasting te behandelen.

Billijke verdeeling der staatslasten, ziedaar een regel, die tegenwoordig vrij algemeen gehuldigd wordt, maar waartegen vroeger zeer veel gezondigd is. Zoo waren voorheen in de meeste [1]) rijken de onregtvaardigste vrijstellingen in zwang; zij die het best in staat waren tot de betaling der belasting en die ook de meeste bescherming van den staat genoten, de adel en de geestelijkheid, waren ontlast, terwijl de belastingen uitsluitend drukten op de armere klassen, die daaronder al meer en meer gebukt gingen en voortdurend tot een lager peil afdaalden. De revolutie heeft ook op dit punt in menig land verbetering aangebragt, en meer en meer is het beginsel aangenomen, dat privilegiën in zake belastingen af te keuren zijn.

Minder eenstemmigheid heerscht er evenwel ten aanzien van de vraag, welk aandeel een ieder in de belasting betalen moet. Wel zijn allen het er over eens, dat niet van rijken en armen een gelijke som kan gevraagd worden; zelfs ook hierover, dat er eenige verhouding moet zijn tusschen de te betalen belasting en de mid-

---

[1]) Gelukkig maakte ons land hierop eene uitzondering; reeds in de 15de eeuw, zeker althans onder Karel V, verloren adel en geestelijkheid hunne voorregten.

delen, die aan elk ten dienste staan; maar waarom dit zoo behoort te zijn, gelijk ook over de vraag, welke verhouding bij de betaling in acht moet genomen worden, daarover zijn de meeningen verschillend.

Dat de rijken meer moeten betalen dan de armen, wordt door sommigen alleen daaruit verklaard, dat er gelijkheid van opoffering voor een ieder moet bestaan; rijken en armen beiden moeten, volgens hen, denzelfden druk gevoelen, en daarom moet dus de arme weinig of niets, de rijke veel opbrengen.

Ons komt deze grond niet juist voor. Wij zien niet in, waarom de rijke, alleen omdat hij rijker is, meer zou moeten betalen. Feitelijk geldt dit beginsel dan ook niet in de maatschappij; voorzien rijken en armen op dezelfde wijze in hunne behoeften, dan wordt ook van hen beiden dezelfde betaling gevorderd, al is die voor den arme zeer drukkend en voor den rijke bijkans niet voelbaar. En wie zal b. v. aan den bakker, die van allen denzelfden broodprijs vordert, durven zeggen, dat hij eene onregtvaardige betaling vraagt. Neen de ongelijkheid van den druk wordt hier niet veroorzaakt, doordat men voor de betaling een verkeerden maatstaf gebruikt, maar is eenvoudig een gevolg van het groote verschil in bezittingen, dat in onze hedendaagsche maatschappij zijn invloed zoo sterk doet gevoelen. Is men tegen den eisch der communisten: «gelijke verdeeling der bezittingen onder allen», men late dan ook de gevolgen van het verschil in bezit toe.

Bij alles gelijken druk te eischen, en dus voor denzelfden dienst geheel verschillende betaling te vorderen, zou geheel en al het voordeel van het bezit doen ophouden, en zoo feitelijk, zij het ook langs eenen anderen weg, de verwezenlijking zijn van het communistische stelsel.

Wij hellen daarom meer over tot het andere gevoelen, dat ook wel eene grootere bijdrage van den rijke vordert, echter niet omdat hij rijker is, maar dewijl hij meer diensten van den staat geniet. De som die men betalen moet, behoort volgens ons slechts te verschillen, naarmate van de waarde der diensten van den staat ontvangen. Nu kan men over het algemeen aannemen, dat iemand naar evenredigheid van de middelen, die hij te zijner beschikking heeft, die diensten van den staat geniet. Zelfs de bescherming van zijn persoon is voor den rijke veel meer noodig dan voor den arme; zonder haar toch zou de rijke grondbezitter aan veel meer hebzuchtige aanvallen bloot staan dan de arme daglooner, van wien niets te rooven valt.

Maar vooral komen de staatsuitgaven den rijke in zijne bezittingen ten goede; men denke slechts aan die voor regtspraak, politie en verdediging des vaderlands; inzonderheid ook aan die tot bevordering der welvaart, zooals het aanleggen van straat- en spoorwegen, van kanalen en havens, die de waarde zijner kapitalen en der vruchten daarvan verhoogen. Geniet nu ieder naar rato zijner middelen de diensten van den staat, dan komt het ons ook billijk voor, dat hij ook naar die zelfde mate in de staatslasten deele.

Deze meening wordt fel bestreden door Mill [1]); hij ontkent, dat de diensten van den staat voor den rijke van zooveel meer waarde zouden zijn, dan voor den arme; men zou integendeel moeten aannemen, dat de arme bij het ophouden der bescherming het meest verliezen zou, daar hij alsdan zonder twijfel

---

[1]) Princ. of pol. ec. B. V. Ch. II § 2. (Peoples ed. p. 484, volgg.)

tot een toestand van slavernij zou afdalen. — Wij vragen echter, of de voordeelen der staatsbescherming voor den persoon wel van veel waarde zijn, zoo men de persoonlijkheid scheidt van de goederen, die de waarde van het bestaan uitmaken; zou de door den staat gewaarborgde vrijheid voor hem, die de noodzakelijke hulpbronnen mist voor zijn onderhoud, wel zoo veel verschillen van den toestand van slaaf? Wanneer Mill vervolgens beweert, dat de bescherming van 1000 £. jaarlijks niet 10maal zooveel aan den staat kost als die van 100 £, dan gebruikt hij het woord *protection* in veel te engen zin; hij denkt daarbij slechts aan de uitgaven voor regters, soldaten, matrozen enz. Wij daarentegen nemen de diensten van den staat in veel ruimeren zin, en verstaan er onder al het goede, al de voordeelen, die de staat oplevert, en niet slechts de feitelijke bescherming tegen geweld en willekeur. En nu valt het toch niet te ontkennen, dat deze diensten veel meer ten goede komen aan hem die met vele bezittingen, dan aan hem die met weinig daarin deelt. Dat verder, in den engen zin van het woord genomen, de bescherming verleend aan personen en eigendommen niet de eenige taak is van den staat, geven wij gaarne aan Mill toe; maar waarin, vragen wij, ontvangen de onderdanen het voordeel der overige staatsbemoeijingen, anders dan in hunne personen of bezittingen?

Geheel ongemotiveerd komt ons eindelijk het positieve gedeelte van Mill's betoog voor, waarin hij als regel stelt: «*equality of sacrifice.*» Geen enkele grond is daarin te vinden, waarom hij, gelijkheid van ontvangen diensten aannemende, daarvoor toch verschillende betaling eischt; hij zegt slechts: «it ought to be so.» En wanneer hij er op wijst, dat aldus de last der beta-

ling het minst gevoeld wordt, dan antwoorden wij: een utiliteits- is geen regtsgrond.

Eindelijk is het stelsel der gelijkheid van opoffering zeer onpraktisch, omdat het geen juisten maatstaf voor de verdeeling der lasten aan de hand doet. Het is feitelijk onmogelijk te weten, wanneer de druk voor allen dezelfde is. De voorstanders van dat stelsel komen dan ook tot geheel verschillende resultaten; zoo neemt Mill [1]) o. a. aan dat «egality of sacrifice» gevonden wordt «by making each contribute the same percentage on his pecuniary,» ergo *proportie;* de meeste anderen daarentegen komen tot een of ander *progressief* stelsel, onder elkander wederom verschillende over de mate, waarin die progressiviteit moet genomen worden. Trouwens, men zal hierbij wel altijd willekeurig te werk moeten gaan, daar het onmogelijk is te weten, wanneer er werkelijk ongelijkheid van druk bestaat.

Ook wanneer Mill de proportie kiest, gaat hij in zijn stelsel willekeurig te werk. Sprekend komt zulks uit wanneer hij de voorstanders van progressiviteit, die hem de ongelijkheid van den druk der proportionele belasting tegenwerpen, op de volgende wijze beantwoordt: «Whether the person with 10,000 £ a year cares less for 1000 £, than the person with only 1000 £ a year cares for 100 £, and if so, how much less, does not appear to me capable of being decided with the degree of certainty, on which a legislator or a financier ought to act.» Wij hebben hier Mill *in confesso*, hij die «the egality of sacrifice» als den eenigen maatstaf voor het verschil in belasting aanneemt, erkent hier zelf dat niet

---

[1]) t. a. p. § 3.

op zekere wijze kan beslist worden, of de druk van 100 £ belasting op 1000 £ inkomen al dan niet dezelfde is als die van 1000 £ op 10,000 £ inkomen. Met het volste regt zouden de voorstanders van progressieve belastingen deze zinsnede aan Mill zelven kunnen tegenwerpen, om hem te bewijzen, dat hij niet geregtigd is het proportionele stelsel aan te nemen. — Dat hij daartoe gekomen is, gelooven wij dan ook dat niet een gevolg is van zijn beginsel, «egality of sacrifice», maar veeleer van zijne vrees voor de nadeelen, die hij aan de progressiviteit verbonden zag.

En die nadeelen, zij zijn waarlijk niet gering te achten. Wij wijzen vooreerst op de willekeur, die altijd plaats moet grijpen in de bepaling der sommen, waarbij de verhooging aanvangen zal. Het overschrijden dier gestelde grenzen heeft verder groote hardheid, en kan zelfs eene kleine vermeerdering van inkomen tot eene vermindering maken. Men zal daarom ook veeltijds trachten zijn inkomen beneden die grens op te geven; dit zal bij de heffing tot tal van ontduikingen en regtsgedingen leiden [1]). De trapsgewijze verhooging zal verder tot mindere spaarzaamheid leiden, daar men vreezen zal zijn inkomen te vermeerderen, om zich niet tot hoogere belasting veroordeeld te zien; en gebrek aan spaarzaamheid zal natuurlijk weder tot groot nadeel voor den nationalen rijkdom strekken. — Vervolgens moet het systeem der trapsgewijze verhoogingen, getrouw voortgezet, tot geheele absorbering der zeer groote inkomsten leiden; halfheid is hierin

---

[1]) Zoo zijn volgens Macculloch (Taxation 1852. p. 137) in 1850 tengevolge van de Engelsche income-tax, die slechts ééne grens had, (namelijk onder de 150 £ vrij, en daarboven alles belast), 83,666 klagten ingekomen.

ten hoogste onregtvaardig; of wat anders is het, wanneer men bij de kleinere inkomsten elke vermeerdering met verhooging der te betalen percenten treft, en dit nalaat bij de grootere revenuen? Zeer waar is het wat Macculloch schrijft [1]): «Having once given way, having said that a man with 500 £ a year shall pay 5°/₀, another with 1000 £ 10°/₀, and another with 2000 £ 20°/₀, on what pretense or principle can you stop in your ascending scale? Why not take 50°/₀ from the man of 20,000 £ a year, and confiscate all the higher class of incomes before you tax the lower?» — De progressieve belasting is inderdaad niets anders dan eene schrede op den weg naar het socialistische droombeeld: «absolute gelijkheid»; en teregt zegt Baudrillart [2]): «L'impôt progressif fait de l'équité à la manière dont les communistes l'entendent, et non à celle dont les économistes ont coutume de la comprendre généralement; pour mieux dire, ce n'est pas de l'équité qu'il fait, c'est du nivellement.» — Eindelijk zal de zoo zware belasting der rijken deze ongetwijfeld tot verplaatsing van den zetel van hun vermogen verlokken, en dus geheel in strijd zijn met den regel, dat eene belasting nooit tot uitdrijving der kapitalen naar het buitenland aanleiding geven moet.

Onder de voorstanders van progressiviteit behoort in de eerste plaats Say [3]). Hij wil dat de belastingen slechts het overtollige en niet het noodzakelijke zullen aantasten, en daarom voldoet hem de proportionele belasting niet. Hij licht dit nader toe met een voorbeeld,

---

[1]) Taxation 1852. p. 140.
[2]) Manuel d'éc. polit. Paris 1857. pag. 469.
[3]) Traité d'éc. pol. 1819. II. p. 347. v.

waarin hij aanneemt, dat van een huisgezin met 300,000 fr. revenu 30,000 fr. aan belasting wordt gevorderd, en van een ander met 300 fr. revenu naar rato 30 fr. Aan het eerste huisgezin blijft alzoo 270,000 fr. overig, en men kan aannemen, zegt hij, dat het met zulk een inkomen niet alleen geen gebrek zal lijden, maar dat het zich ook bovendien vele genietingen kan blijven verschaffen, die niet onmisbaar zijn; daarentegen zou het andere huisgezin slechts 270 fr. behouden, wat volgens onze zeden en in den tegenwoordigen staat van zaken niet voldoende is om te bestaan. Men ziet hieruit, zoo besluit hij, hoe onbillijk eene proportionele belasting is. Zeer juist achten wij hetgeen Mill [1]) hierop antwoordt, namelijk, dat het om dit bezwaar weg te nemen, nog volstrekt niet noodig is tot progressieve belastingen de toevlugt te nemen; men kan het immers reeds ontgaan door een vaste som voor noodzaaklijk levensonderhoud vrij te laten (Bentham). Zoo zou men b. v. 600 francs van ieder inkomen moeten aftrekken, in welk geval de man met 900 fr. inkomen slechts 30 fr. zou behoeven te betalen, wat in het algemeen aan iemand van die klasse niet moeijelijker zal vallen dan het betalen van 29,940 fr. aan den man met 300,000 fr. revenu. Ook in ons stelsel, dat in de belasting de vergoeding ziet voor de van den staat genoten diensten, is zulk eene vrijstelling der geringe inkomsten volkomen op zijne plaats, daar wij reeds opgemerkt hebben dat die diensten van geen waarde zijn voor hem, die niet genoegzaam voorzien is van de goederen, welke de waarde van het leven uitmaken.

---

[1]) Princ. of pol. ec. B. V. Ch. II. § 3 (peoples ed. p. 486.)

De vrijstelling van een minimum bestaat reeds nu eenigermate in Oostenrijk; ook in Engeland, waar een inkomen onder de 100 £ vrij is; evenwel trekt men aldaar deze som niet van ieders inkomen als belastingvrij af, al is men ook op den weg om dit te doen: hetwelk dan ook wenschelijk is, om het nadeel van het overschrijden der grens weg te nemen. Zoo is bij de laatste vernieuwing van de income-tax op voorstel van Gladstone aangenomen, dat zij, die een inkomen van 100 tot 200 £ hebben, daarvoor slechts belast worden over hetgeen dit meer bedraagt dan 60 £ [1]).

Vrijstelling van een minimum en vermindering hiermede van ieders belastbaar inkomen is in de Vereenigde Staten van N. Amerika bij de wet van 23 Junij 1861 aangenomen; dat minimum is aldaar op 600 dollars gesteld [2]). Ook in ons vaderland, al is daar ook geen eigentijke inkomenbelasting, bestaat toch reeds de vrijlating van een minimum; men denke b. v. aan ons personeel met vrijstelling om geringe huurwaarde enz.

Met de vrijstelling van het noodzakelijke, gelooven wij dat het bezwaar tegen de proportionele belasting opgelost is. Al voeren toch hare tegenstanders nog het argument aan, dat *f* 1000 te nemen van *f* 10,000 (ook al geeft men b. v. een *f* 30 terug) nog altijd eene zwaardere belasting is dan *f* 10,000 genomen van *f* 100,000 (eveneens met teruggave van dezelfde *f* 30), wij antwoorden daarop vooreerst, dat dit nog altijd te bewijzen staat. Aan groote inkomsten zijn toch in den regel ook nieuwe behoeften verbonden, die waarlijk niet denk-

---

[1]) Mill (peoples ed.) p. 486. noot.
[2]) v. Hock, Die öff. Abgaben und Schulden. S. 77.

beeldig te noemen zijn. Maar ook al bewees men, dat de last in het ééne geval zwaarder was dan in het andere, dan nog is dit voor ons geen bezwaar, die de gelijkheid volstrekt niet als eene noodzakelijke voorwaarde hebben aangenomen, maar integendeel die ongelijkheid van druk zeer begrijpelijk achten, niet als een gevolg der slechte regeling van de belasting, maar als een gevolg van het groote verschil der bezittingen. En zoolang de wetgever niet toegeeft aan den communistischen eisch der gelijkmaking, maar dat verschil erkent, moet hij ook de gevolgen daarvan aannemen.

Tegen de progressieve belasting zijn te allen tijde vele schrijvers te velde getrokken. Wij noemden reeds Mill; van diens grooten afkeer er van moge o. a. deze zinsnede getuigen [1]: «To tax the larger incomes at a higher percentage than the smaller, is to lay a tax on industry and economy; to impose a penalty on people for having worked harder and saved more than their neighbours,» en iets lager: «A just and wise legislation would abstain from holding out motives for dissipating rather than saving the earnings of honest exertion etc.»

Vooral echter is het Macculloch [2], die met groote hevigheid het stelsel der trapsgewijze verhooging heeft aangevallen. Aan den eenen kant bestrijdt hij het om deszelfs beginsel, daar de progressieve belasting de strekking heeft om de ingezetenen niet in dezelfde onderlinge betrekking te laten, waarin zij hen gevonden heeft, en men de belasting zoodoende niet meer uitsluitend tot een middel maakt, om in de behoeften van de schatkist te

---

[1]) t. a. p. § 3.
[2]) Taxation 1852 p. 139 v.

voorzien, maar ook tot een werktuig om het inkomen der belastingschuldigen te regelen. Aan den anderen kant is hij er tegen om de vele noodlottige gevolgen, die er aan verbonden zijn, en die hem leiden tot de slotsom, dat de voorstanders der progressiviteit gelijk zijn aan de wilden door Montesquieu beschreven, die den boom omhouwen, om er de vruchten van te plukken. Dat ook de ongelijke druk der belastingen, door de tegenstanders van de proportie daartegen ingebragt, niet het gevolg is van de belasting zelve, toont hij aldus aan [1]: «The hardship in question is, in truth, a consequence of the inequality of fortunes, and to attempt to alleviate it, by adopting a graduated scale of duties, would really be to impose taxes on the wealthier part of the community for the benefit of their less opulent brethren, and not for the sake of the public revenue.»

Geheel in denzelfden geest schreef de commissie uit de Assemblée nationale in haar rapport over eene progressieve successiebelasting in Frankrijk [2]: «La proportionnalité de l'impôt, a-t-on dit, peut entraîner sans doute des charges et des privations inégalement sensibles suivant les fortunes; — mais, s'il en était autrement, si la loi financière pouvait aboutir à ce résultat, que son poids fût partout également senti, et les jouissances *nettes* de chacun, si l'on peut s'exprimer ainsi, ramenées à une sorte de niveau commun, où seraient dès lors le prix du travail et de l'économie, et l'émolument de la propriété, qui est leur récompense? Les attaques dirigées sous ce rapport contre l'impôt propor-

---

[1]) t. a. p. pag. 140.
[2]) de Parieu, Traité des impôts. I éd. 1864. t. V. p. 145.

tionel ne frappent-elles pas en réalité sur l'inégalité des richesses?»

Tusschen de voor- en tegenstanders [1]) van de progressieve belasting staat eene rigting in het midden, die haar slechts tijdelijk wil. Deze wil daardoor het lang verbroken evenwigt herstellen tusschen het bezit van verschillende klassen der maatschappij, om daarna weder het proportionele stelsel te handhaven. In dien zin is o. a. Mlle Clém. Aug. Royer voor progressiviteit. Zij schrijft [2]): «Il est urgent de rétablir, aussi vite que possible, l'équilibre si longtemps rompu entre les différentes classes de la société, dont tous les avantages sont pour les unes et tous les fardeaux pour les autres. La raison progressive tendant à faire décroître d'autant plus rapidement les fortunes que celles-ci sont plus grandes, à frapper les accumulations héréditaires d'autant qu'elles se sont continuées durant un plus grand nombre de générations, est un expédient rationnel,

---

[1]) Onder de vele schrijvers tegen de progressiviteit noemen wij nog: Rau (Grundsätze. 1860 II S. 169 f.); v. Hock (Die öff. Abg. S. 77: deze schrijft aldaar o. a.: „Ein Rechtsgrund, warum das gröszere Einkommen, auch nach allen den Abzügen, von denen wir gesprochen, auszer Verhältnisz mehr zahlen solle als das kleinere, ist durchaus nicht aufzufinden"); Thiers (De la propriété. liv. IV: de l'impôt); Baudrillart (Manuel d'éc. pol. p. 467 s.); Rossi (Cours d'éc. pol. t. IV p. 230); du Puynode (la monnaie, le crédit public et l'impôt. t. II p. 93 s.) en de Parieu (Traité des impôts. 2 éd. 1867. I p. 35—43.)

Als autoriteiten er voor haalt men gewoonlijk aan Montesquieu (Esprit des lois. L. XIII Ch. VII, die van de progressieve Atheensche belasting schreef: „La taxe était juste, quoiqu'elle ne fût pas proportionnelle etc."); J. J. Rousseau (Discours sur l'éc. pol. Ouvrages I: 252, éd. de Genève); Adam Smith (Wealth of nations B. V. Ch. 2); en onder de schrijvers van den laatsten tijd Garnier (Éléments p. 43) en Léon Faucher.

[2]) Théorie de l'impôt. I p. 47. etc.

utile et juste, mais un expédient momentané, qui ne saurait se continuer longtemps sans porter atteinte à la justice et à la prospérité sociale.» Deze aanhaling is voldoende om te doen zien dat Mme Royer geheel verschilt van Say, die geheel algemeen zegt: «l'impôt progressif est le seul équitable.»

Ook deze tijdelijke uitzondering op den regel der proportionaliteit meenen wij echter te moeten bestrijden. Mme Royer ziet eene groote onregtvaardigheid hierin, dat sommige klassen der maatschappij steeds boven de andere bevoorregt zijn. Zij herinnert aan het verbod van huwelijk tusschen de verschillende kasten, aan de fideïcommissen waardoor de goederen zelfs onvervreemdbaar waren, aan de majoraten met uitsluiting der jongere zonen en der dochters, en aan de bestendiging van dien toestand door de bescherming dier bevoorregte klassen bij de wet; zoo heeft men, zegt zij, gekregen de bezittende en de niet bezittende klasse. De progressieve belasting nu moet volgens haar dienen om het evenwigt spoedig weder te herstellen; de groote fortuinen moeten hoofdzakelijk alleen belast worden, dan zullen die spoedig afnemen, terwijl de niet bezittende klasse door de haar verleende ontlasting in bezittingen toe zal nemen.

Wij geven gaarne toe, dat de genoemde euvelen hebben bijgedragen (hoewel niet overal in dezelfde mate, in ons land b. v. veel minder dan in Engeland) tot de groote ongelijkheid, die er in onze tegenwoordige maatschappij bestaat, maar volstrekt onwaar is het, dat alle veel bezittenden dit geworden zijn door die vroegere onregtvaardige bepalingen. Integendeel zijn juist in weêrwil daarvan velen door volhardenden ijver en spaarzaamheid van armoede tot rijkdom gekomen; hun aantal is zelfs

zoo groot, dat men het regt niet heeft aan de bovengemelde oorzaken, ook maar voornamelijk, de tegenwoordige groote fortuinen toe te schrijven. Wij beweren alzoo, dat men niet op dien grond aan de bezittende klasse haar meerderen rijkdom mag ontnemen; zulk een gewelddadig herstel van het evenwigt zou alleronbillijkst zijn.

Maar het zou ook veel meer nadeel dan voordeel aanbrengen. Het aantal rijken is altijd betrekkelijk zoo klein. Mlle Royer spreekt zelve (pag. 49) van «ces *quelques* fortunes princières», dat de armere klassen al zeer weinig vrucht zouden trekken van de verdeeling dier rijkdommen, en daarvan in geen geval een bestendig voordeel zouden hebben. De verdeeling zou dus slechts verlies opleveren.

Eindelijk, al ware verandering van het tegenwoordig maatschappelijk bezit regtvaardig en nuttig, dan nog zou daartoe de progressieve belasting een verkeerd middel zijn, en wel omdat het eene *belasting* is. Deze moet namelijk altijd een zuiver fiscale maatregel blijven; zij moet slechts negatief de gelijkheid bevorderen door niet ongelijk te werken; zij moet geregeld worden naar de maatschappelijke inkomsten, en niet die regelen [1]).

In het algemeen zijn dus progressieve belastingen af te keuren. Zijn er nu echter geen redenen om van dezen regel af te wijken bij het successieregt?

---

[1]) Men neme bij dit alles echter wel in acht, dat niet alle belastingen die progressief *schijnen*, het ook *zijn*. Zoo is ons personeel eene proportionele belasting naar het vermoedelijk inkomen, al gebruikt men om dit te berekenen, ook progressieve tarieven bij het aantal haardsteden, deuren en vensters enz.

Mill gelooft het, althans hij beveelt hier «the principle of graduation» aan [1]). Eigenlijk geeft hij geen reden voor deze afwijking; hij geeft alleen als zijne meening te kennen, dat erfenissen en legaten zoo bijzonder geschikte grondslagen zijn voor eene belasting, dat men er de opbrengst maar zoo groot mogelijk van moet maken.

Wij antwoorden hierop met Macculloch [2]): «It is neither more nor less than an undisguised scheme of confiscation, and like all schemes of the sort it would be most pernicious.»

Blijft alzoo Macculloch ook hier met warmte de progressiviteit bestrijden, ook Mlle Royer [3]) laat niet na hier hare vroegere argumenten met nadruk te herhalen. Met eene verwijzing naar hetgeen wij hierboven daartegen reeds hebben aangevoerd, meenen wij thans te kunnen volstaan. Slechts merken wij nog op, dat ook zij hier schijnt te gevoelen, dat het toch niet aangaat alle groote inkomsten toe te schrijven aan die onregtvaardige voorregten uit vroeger tijd. Zij maakt zich echter eenvoudig van de zaak af door al de in deze eeuw ontstane groote fortuinen, na het opnoemen van enkele min gunstig klinkende oorzaken, kortaf te verklaren voor: «toutes plus ou moins mal acquises.»!!

Met verwijzing naar hetgeen wij hierboven uitvoeriger betoogd hebben, merken wij op:

Vooreerst, dat wij, het successieregt beschouwende als den prijs van de door den staat verleende bescherming van den overgang der kapitalen, dientengevolge slechts eene betaling van dezen dienst naar zijne waarde,

---

[1]) Princ. of pol. ec. Peoples ed. p. 487.
[2]) Taxation 1852. p. 303.
[3]) Théorie de l'impôt. t. I Chap. 24.

(d. i. naar de evenredigheid van het geërfde kapitaal), kunnen goedkeuren; wat van zelf de veroordeeling insluit van een buiten die evenredigheid klimmend of wel progressief successieregt.

Vervolgens, dat, ook al mogt men zulk een regt in beginsel kunnen goedkeuren, die belasting dan nog altijd afkeuring zou verdienen wegens de volgende aan haar verbonden nadeelen:

1°. De grenzen der verhooging zullen altijd willekeurig zijn en dus aanleiding geven tot groote hardheid voor sommigen, wier erfdeel juist zulk eene grens overschrijdt.

2°. Daardoor zal men er zelfs aanleiding toe geven dat onware opgaven gedaan worden, omdat ieder zijne aangifte zoo laag mogelijk zal stellen, om beneden de grens te blijven.

3°. Men zal er de spaarzaamheid door tegengaan. Hij die b. v. weet circa 50,000 gulden aan zijn erfgenaam te zullen nalaten, zal zich wel wachten nog meer te sparen, daar dit door die verhooging slechts ten voordeele van den staat, misschien zelfs ten nadeele van zijnen erfgenaam, zou strekken.

4°. Of wel, men zal er tot giften bij het leven door verleid worden, waardoor de opbrengst van het successieregt van zelf zal afnemen. Te regt schrijft Macculloch [1]: «It is indeed all but certain, that an unjust impost of this sort, besides its effect in checking the increase of capital, would be less productive than a reasonable tax fairly assessed.»

5°. Bij eene geregelde doorzetting van het beginsel zullen de groote fortuinen eindelijk geheel door den staat ingeslokt worden.

---

[1]) t. a. p. pag. 303.

6°. Ook zullen de groote kapitalisten er door aangezet worden om een land te verlaten, waarin de vrije beschikking over hunne goederen na hunnen dood aan zulke bezwarende voorwaarden verbonden is.

7°. Weet men bij eene inkomstenbelasting altijd, dat een groot inkomen behoort aan den rijke, een klein aan den arme, er is geen bewijs, dat eene groote erfenis niet komen kan aan den arme en eene kleine aan den rijke. Is het niet onbillijk den man met een kapitaal van *f* 100,000, die *f* 10,000 erft, minder percenten te doen betalen, dan den man van *f* 10,000 kapitaal, die *f* 20,000 erft?

8°. Men zal verder door een progressief successieregt tot de onbillijkheid komen, dat hij die *f* 10,000 erft in eens, meer moet betalen dan hij, die dezelfde som verkrijgt door twee erfenissen, ieder van *f* 5000.

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat het motief, hetwelk voor eene progressieve *inkomstenbelasting* aangevoerd wordt, — als zou de belasting van een inkomen van *f* 1000 zeer moeijelijk, die van een inkomen van *f* 100,000 daarentegen naar rato zeer gemakkelijk te betalen zijn — niet kan gelden ten voordeele van een progressief *successieregt*. Bij het successieregt toch is de betaling altijd gemakkelijk; men betaalt er steeds van een opgekomen voordeel, nooit van zijne nooddruft, en ten overvloede zijn de kleine nalatenschappen vrij.

Een progressief successieregt vinden wij dan ook nergens ingevoerd. Eenmaal is er echter in dien geest een ontwerp voorgedragen, en wel in 1848 in Frankrijk door den toenmaligen minister van financien (Goudchaux). Daarin was trapsgewijze verhooging der te heffen percenten aangenomen, al naarmate de erfenis

klom tot 1,000,001 francs. Voor de regte lijn waren erfenissen tot 500 francs vrij, daarboven tot 1,000,001 met 1 tot 6°/₀ belast. Tusschen echtgenooten gold hetzelfde maar met 3 tot 7°/₀; voor broeders en zusters en hunne kinderen, ooms en tantes was het zonder eenige vrijstelling 6 tot 14°/₀; voor alle andere erfgenamen evenzoo 11 tot 20°/₀. Al deze regten zouden betaald worden, zoowel bij erfenissen als bij giften onder de levenden. — Het ontwerp nam dus progressiviteit aan tot op 1,000,001 francs; daarboven echter slechts proportie, zoodat eene erfenis van 100 millioen francs evenveel percenten moest betalen als eene van 1,000,001.

De Assemblée Nationale oordeelde de beslissing over het beginsel van dit wetsontwerp zoo gewigtig, dat zij het voorloopig onderzoek niet aan de gewone commissie voor de financiën, maar aan eene afzonderlijke commissie opdroeg. Deze bragt daarop bij monde van den heer de Parieu een uitvoerig rapport [1]) uit, waarin zij verklaarde, dat de groote meerderheid harer leden tegen het beginsel van progressiviteit in het algemeen gekant was; terwijl zij voorts met algemeene stemmen besloten had, zich tegen de voorgestelde toepassing er van op de successies en donaties te verklaren [2]).

---

[1]) Dit zeer lezenswaardige stuk, dat het vraagstuk uitvoerig behandelt, is in zijn geheel te vinden bij de Parieu, Traité des impôts. I éd. 1864. t. V. p. 142—167.

[2]) Niet onaardig schijnt ons het denkbeeld der commissie, om, bij eene eventuele toepassing der progr. belasting, het bezwaar der plotselinge verhoogingen te ontwijken. Zij wilde namelijk eene erfenis bij overschrijding der grens niet voor het geheel, maar slechts voor zoover zij de grens overschreed, met het hoogere regt belast zien. — B. v. in de regte lijn vorderde het ontwerp:

van	1	tot	500	fr.	niets.
„	501	„	10,000	„	1°/₀.

In het ontwerp, dat de commissie daarop zelve aanbood, nam zij dan ook het proportionele, niet het progressieve beginsel aan. Het vraagstuk is echter in de Assemblée niet behandeld geworden, daar de nieuwe minister van financiën (Passy) het ontwerp introk, toen het regt, voorgesteld op den overgang der onroerende goederen in de regte lijn, als te hoog, afgestemd was geworden.

Wij stelden hierboven dat het te betalen regt in evenredigheid moet zijn met het bedrag der erfenis. Dit sluit dus ook reeds de veroordeeling in van het *omgekeerde* beginsel, om namelijk van de erfenissen, hoe grooter zij worden, des te kleiner percenten te heffen. Zeker is dit nog onregtvaardiger dan progressiviteit; hier toch vraagt men van de armen ten voordeele van de rijken, terwijl men bij progressieve belastingen van de rijken vraagt ten voordeele van de armen. Zoodoende zou ook nog de wet er het hare toe bijbrengen, om het euvel onzer hedendaagsche maatschappij, het te groote verschil van de bezittingen der verschillende klassen, nog te doen toenemen.

Toch is dat stelsel in eene successiebelasting toege-

---

van 10,001 tot 50,000 fr. 1½%.
„ 50,001 „ 100,000 „ 2%.

Alzoo van 60,000 fr. te betalen 2% = 1200 francs. — De commissie daarentegen wilde van die 60,000 fr. slechts voor het gedeelte waarmede het de grens overschreed, 2% laten betalen, derhalve slechts over 10,000 fr. = 200 fr.; van de overige 50,000 fr. op dezelfde wijze 40,000 à 1½% = 600 fr.; 9500 fr. à 1% = 95 en 500 fr. vrij; te zamen 895 francs belasting. — Het groote voordeel der progr. regten, namelijk de hoogere opbrengst, zou men echter zoodoende aanmerkelijk verminderen.

past, namelijk in de Engelsche. De *probate-duty* (op erfenissen bij testament) bedraagt ruim 2°/₀ van erfenissen tot op 2000 £; daarop daalt zij tot 1½°/₀ bij 1,000,000 £, waarvan 15,000 £ gevorderd wordt. Meer behoeft men nooit te betalen, zoodat het geërfde boven een millioen £ geheel vrij is van successieregt! — Geheel hetzelfde heeft plaats bij de *duty on letters of administration* (op erfenissen ab intestato); alleen zijn de percenten hier iets hooger. Onder de 2000 £ is het 3°/₀; dan daling tot 2¼, aangezien voor 1,000,000 £, 22,500 £ gevraagd wordt. Ook hier wordt nooit meer geëischt dan deze laatste som.

Macculloch [1], die dit stelsel met het progressieve vergelijkt, zegt er van: «it is a still more flagrant abuse»; hij noemt het: «a disgrace to our fiscal code»; het schokt volgens hem het regtvaardigheidsgevoel van het volk; immers er mag geen privilegie zijn in belastingzaken, en althans zeker geene begunstiging van de rijken ten koste van het algemeen. Wat de vrijstelling aangaat van het boven een millioen £ geërfde, daarvan zegt hij zeer juist: «The cases of estates above a million are no doubt rare; but when they do occur, as is sometimes the case, what good reason can be assigned for exempting them from a proportional increase of charge?»

---

[1]) Taxation. 1852, p. 301.

Ten derde stellen wij als voorwaarde:

Het successieregt moet eens vooral vast bepaald zijn en geene tijdelijke verhoogingen ondergaan.

Tot dit laatste kunnen regeringen zich ligt laten verleiden wegens de gemakkelijke perceptie en de geringe oppositie van de belanghebbenden; terwijl toch bij andere belastingen elke verhooging meestal hevige bestrijding ondervindt van hen, die er door gedrukt zullen worden, is hier zulk eene bestrijding niet te verwachten, omdat in den regel niemand vooruit weet, dat hij successieregt zal moeten betalen.

Toch is zulk eene tijdelijke verhooging, hoe verleidelijk ook, uiterst onregtvaardig; er bestaat hoegenaamd geen reden, om juist hen, die in dat tijdvak, en niet hen die later zullen erven, te belasten; het is niets anders dan eene loterij, en dus eene tegen alle regels van de wetenschap indruischende wijze van belasting.

In de praktijk zijn tijdelijke verhoogingen voorgekomen in Frankrijk. Aldaar is in 1855 het bedrag verhoogd met een tiende, bekend onder den naam van «le second décime de guerre». In 1862 is dit nog eens onder denzelfden titel geschied, echter met meer blijvend gevolg; althans men heeft het sedert laten voortbestaan, ofschoon met vermindering in 1864 tot een demi-décime.

Ook de Parieu velt geen gunstig oordeel over dezen maatregel; althans hij schrijft [1]: «Comme les droits de succession portent sur la totalité de biens de certaines familles, on pourrait voir avec regret une sorte d'impôt sur les fortunes, établi par la loterie de la mort, dans un impôt particulier et temporaire sur les successions.»

---

[1]) Traité des impôts. 1867, III. p. 152.

Even verkeerd en daarenboven voor de schatkist zeer nadeelig is het omgekeerde, namelijk eene tijdelijke verlaging of opheffing van het regt. Van dit laatste biedt onze geschiedenis een voorbeeld aan, te weten in het jaar 1817. In 1814 was bij ons de ordonnantie van 1805 wederom ingevoerd, terwijl in het sedert met ons vereenigde België het fransche «droit de mutation par décès» was blijven gelden. Natuurlijk was eenheid hierin zeer wenschelijk, maar ongelukkig besloot men reeds bij de wet van 11 Februarij 1816 (St. n°. 14), dat de vigerende bepalingen op dit stuk met den aanvang van het jaar 1817 zouden ophouden te gelden, terwijl nog geen nieuwe wet was aangenomen. Toen daarop den 23sten Januarij 1817 het ingediende ontwerp door de Tweede Kamer verworpen werd, ging daardoor de belasting over het jaar 1817 verloren. Gelukkig kwam nog op het einde van dat jaar de nieuwe wet tot stand, zoodat de zaak slechts op het verlies der belasting gedurende één jaar aan de schatkist te staan kwam.

Ook hier had dus eene loterij plaats gegrepen, waarbij al de belastingschuldigen prijzen gegeven hadden, die door de erfenden getrokken waren.

Als volgende voorwaarde stellen wij:

Het successieregt moet gegraduëerd zijn naarmate van de graden van verwantschap.

Noemden wij vroeger de elasticiteit, aan het successieregt eigen, onder de voordeelen dier belasting, hier

wenschen wij deze als een vereischte voor een goed geregeld successieregt te doen gelden. Van welke redenering men ook bij het bepalen der hoogte van het regt uitga, altijd moet men tot het besluit komen, dat, hoe verder de verwantschap is tusschen erflater en erfgenaam, des te hooger ook het te betalen regt moet zijn.

Beschouwt men het successieregt als den prijs dien men betaalt voor de bescherming van den staat, bij den overgang van het geërfde verleend, dan is het duidelijk dat die bescherming meer noodig en dus ook van meer waarde is voor den ver- of niet-verwante, dan voor hem, die den overledene zeer na bestaat. Gesteld toch, dat er eens geen wetten waren, die de successie erkenden of regelden, geen regterlijke magt, om die wetten te doen eerbiedigen, geen uitvoerend gezag, om de besluiten van deze laatste ten uitvoer te leggen enz. enz., dan zou de erfenis natuurlijk aan hem komen, die haar het eerst in bezit nam. De huisgenooten van den overledene zouden er dan het best aan toe zijn; in de meeste gevallen toch zouden deze, ook zonder bescherming van den staat, zich in het bezit kunnen stellen. Dat zij dit thans echter altijd kunnen doen, zonder aanvallen van buiten te moeten duchten, is het gevolg van de bescherming, die hun de staat verleent. Maar de verre bloedverwanten of vreemden hebben nog veel meer behoefte aan die bescherming. Zonder haar toch zouden deze, omdat zij in den regel geen huisgenooten zijn, zich het bezit maar zelden verschaffen kunnen. Terwijl dus de eersten dikwerf, ook zonder de bescherming van den staat toch de erfenis zouden deelachtig worden, zou dit in den regel bij de laatsten niet plaats grijpen. Wat is dus natuurlijker dan dat de wetgever voor de bescher-

ming in het éene geval ook een hoogeren prijs vordert dan in het andere?

Maar ook zij, die niet vragen naar meerdere of mindere bescherming, en alleen hooger lasten opleggen, wanneer en omdat men beter in staat is ze te dragen, moeten tot dezelfde slotsom komen. Immers, hoe verder de verwantschap is, des te minder wordt op de erfenis gerekend. Hoe minder op de erfenis gerekend wordt, des te minder kans bestaat er, dat de erfgenaam met het oog daarop reeds vroeger zijne levenswijze ruimer ingerigt heeft; des te grooter is dus ook het opgekomen voordeel, des te beter is hij tot de betaling van belasting in staat. Zoo kan, bij eene even groote erfenis, de verre neef veel gemakkelijker iets aan den staat betalen dan de zoon, die, zoo hij niet reeds vroeger van het fortuin zijner ouders leefde, toch, in de stellige verwachting daarvan, zijne verteringen meer uitgezet heeft, dan hij anders wel zou gedaan hebben.

Alle schrijvers zijn dan ook eenstemmig in de aanbeveling van de graduatie der regten naar de verwantschap.

Zoo schrijft Thiers [1]: «Si la succession n'est pas directe, si elle n'est pas du père au fils, il est convenable que le droit augmente; car moins la succession est naturelle, plus elle est une oeuvre de conventions sociales, qui protègent la propriété, plus elle doit à la société, c'est à dire au fisc, qui la réprésente.»

Ook von Hock [2]) verdedigt het beginsel op grond, dat «die staatliche Anerkennung» in het eene geval meer noodig is dan in het andere.

---

[1]) De la propriété. Liv. IV, de l'impôt.

[2]) Die öffentl. Abgaben. S. 237.

Rau[1]) wil: «eine desto gröszere Quote, je geringere Hoffnung und Ansprüche der Erbe auf die Erbfolge besasz.»

Stein[2]) is er voor, omdat: «die Verwandten in dem Grade der Nähe ihrer Verwandschaft das Vermögen des Erblassers als einen Theil des eigenen ansehen dürfen, und der Anfall desselben daher ein um so gröszerer Reingewinn ist, je entfernter sie stehen.»

de Parieu[3]) eindelijk schrijft: «Le principe régulateur de l'impôt des successions est donc de mesurer sa quotité sur la distance de la parenté. Moins les degrés sont rapprochés, moins par conséquent le successible devait compter sur la succession, et plus aussi la société peut élever le prix de sa protection.»

Dat deze progressiviteit naar de verwantschap niets gemeen heeft met die naar het bedrag der erfenis, is duidelijk; toch heeft men wel eens het eene tot verdediging van het ander aangevoerd. Zeer juist kwam men hiertegen op in het meergemelde rapport der fransche commissie van 1848. Daarin lezen wij[4]): «Et à ce propos, qu'il nous soit permis de dire, que personne n'a cru devoir soutenir au sein de votre commission ce raisonnement, quelque fois émis au dehors, et d'après lequel la graduation de l'impôt, suivant les degrés de parenté des personnes entre les quelles la mutation s'opère, renfermerait déjà un élément progressif, dont le projet actuel ne serait en quelque sorte qu'un développement. Nous n'aurions pu voir, du reste, dans

---

[1]) Grundsätze der Fin. 1860. I S. 357. Zie ook II S. 180.
[2]) Lehrbuch der Fin. 1860. S. 425.
[3]) Traité des impôts. 2me éd. III. p. 145.
[4]) de Parieu, Traité des impôts. 1re éd. 1864. V. p. 150.

cette déduction que la confusion de deux choses essentiellement distinctes: la relation des personnes et la valeur des objets.»

Ook de geschiedenis leert, dat het beginsel meer en meer algemeene toepassing vindt in de wetten op het successieregt.

De oudste successieregten namen geen verschil naarmate van de verwantschap aan, dan alleen door vrijstelling van de naaste verwanten. Zoo eischte de Romeinsche vicesima van allen, zonder onderscheid, dezelfde 5°/₀; de proximi propinqui echter waren vrijgesteld. Ook in ons oud-vaderlandsch regt was meestentijds de successiebelasting nog op de Romeinsche leest geschoeid; aanvankelijk althans werd (met vrijstelling der regte lijn) van allen hetzelfde regt gevorderd. Wel had men den 50sten, den 40sten, den 30sten, den 20sten penning, maar deze hebben niet gelijkelijk bestaan; het betrof hier slechts een verschil van tijd of plaats.

Reeds tijdens de republiek echter zijn er trapsgewijze verhoogingen naarmate van de verwantschap ingevoerd. Zoo werd voor Holland bij de publicatie van den 29sten Junij 1748 bepaald, dat de 10de penning zou worden geheven van de erfgenamen of verkrijgers, die den overledene verder dan in den 4^{den} graad bestaan hadden; hiervan waren echter uitgezonderd echtgenooten zonder kinderen, welke slechts den 15^{den} penning zouden moeten opbrengen. Daarentegen werden de nadere verwanten slechts met den 20sten penning belast, voor hetgeen zij ab intestato zouden verkrijgen of verkregen hebben, en met den 10^{den}, voor hetgeen zij bovendien zouden erlangen. De regte opgaande lijn was hieronder

eveneens (reeds sedert 1653) begrepen; de nederdalende lijn bleef echter vrij.

Ook in Overijssel vinden wij reeds vroeg eenig onderscheid voor de verschillende graden; althans in 1665 was reeds bepaald, dat broeders en zusters den 40sten penning zouden betalen, in tegenoverstelling van de verdere bloedverwanten en vreemden, aan wie de 30ste werd opgelegd.

De ordonnantie van 1805 (van Gogel) ging reeds geheel uit van het beginsel van trapsgewijze verhooging voor de verdere graden. De regte nederdalende lijn had niets te betalen; de echtgenooten, ouders, broeders en zusters 5°/₀; de grootouders 10°/₀; neef en nicht van oom en moei, oudoom en oudmoei en omgekeerd 7½°/₀; alle verder of niet-verwante personen 10°/₀; gelijk ook het bedrag voor alle erfgenamen 10°/₀ was ten opzigte van hetgeen zij erfden, boven hetgeen hun bij versterf zou geworden zijn, met uitzondering alleen van de kinderen die nooit iets, en de ouders die altijd 5°/₀ betaalden.

De wet van 1817 behield de trapsgewijze verhoogingen, doch regelde die op eene andere wijze. De nederdalende regte lijn liet zij vrij, maar ook de regte opgaande, welke de ordonnantie met 5°/₀ voor de ouders, en 10°/₀ voor de verdere graden belast had, werd thans vrijgesteld. Overigens bleven de verhoudingen dezelfde, met dit geringe verschil, dat men van oom en neef enz. 6°/₀ in plaats van 7½ vorderde, terwijl van naneef en nanicht niet gelijk in 1805 het hoogste regt, maar hetzelfde als dat van oom en neef enz. geëischt werd.

Ook het regt van overgang voor onroerende goederen geërfd door niet-ingezetenen, (dat toen voor het eerst werd ingesteld), nam, hoewel van geheel anderen aard dan

het successieregt [1]), eenig verschil aan, namelijk 1°/₀ voor de regte lijn, benevens echtgenooten met kinderen, en 5°/₀ voor alle andere erfgenamen.

Het ontwerp van 1856 geleek weder meer op de ordonnantie van 1805, in zooverre als het een regt vroeg van 3°/₀ bij versterf, en van 6°/₀ voor het meerdere, in de opgaande regte lijn. De regering schreef dan ook in de memorie van toelichting: «De grondslagen van het ontwerp verschillen niet van die, welke oudtijds reeds in de ordonnantiën van Holland, Zeeland, Utrecht, Stad en Lande voorkwamen, en ook in de ordonnantie van 1805 zijn aangenomen. Het beginsel is de hoegrootheid der belasting te doen stijgen, naarmate de graden van verwantschap toenemen en naarmate van het erfregt wordt afgeweken.»

De wet van 1859 neemt volkomen dezelfde verhouding aan als die van 1817, daar ook de voorgestelde geringe belasting der regte lijn in de opgaande linie, eerst nog beperkt tot het meerdere dan bij versterf, tengevolge van den blijvenden tegenstand ingetrokken is.

---

[1]) Hoewel het overgangsregt onder het genus successieregten behoort, hebben wij bij de aanbeveling der graduatie naar de verwantschap slechts de regten op de successie in den eigenlijken zin op het oog gehad; wij begrijpen daaronder die regten, waarbij het zuiver saldo der erfenis en dus het aan den persoon aangekomen voordeel wordt belast. Dit is niet het geval bij de regten van overgang; daarbij komt de zaak en niet de persoon of zijne bevoordeeling op den voorgrond, slechts op den overgang komt het daar aan; zelfs is het mogelijk, dat er in 't geheel geen voordeel is, daar er geen aftrek van schulden wordt toegelaten. Daar men nu de graduatie wil, hetzij om de meerdere of mindere bescherming van het voordeel, hetzij alleen om het min of meer groote en onverwachte er van, is bij de regten van overgang, waar het voordeel geen essentieel vereischte is, ook de graduatie minder noodig.

Met allerlei wijzigingen in de toepassing, is ook in de hedendaagsche buitenlandsche wetgevingen het beginsel «hoe verder de graad, hoe hooger het regt» aangenomen [1]).

De Fransche wet plaatst in denzelfden rang: broeders, zusters, ooms, tantes en broeders- en zusterskinderen. Verder maakt zij nog onderscheid tusschen verwanten in den 5—12den graad, waarvan zij 8°/₀, en niet-verwanten, waarvan zij 9°/₀ heft.

Terwijl de Badensche en Beijersche wetten de verre bloedverwanten met niet-verwanten gelijk stellen, vraagt de Italiaansche van de eersten 9, van de laatsten 10°/₀.

Ook in Oostenrijk is men gaandeweg tot de trapsgewijze verhooging naar de mate der verwantschap gekomen. Van 1759—1840 belastte men daar alleen hen, die geen bloedverwanten waren, met een regt van 10°/₀. Nadat dit in 1840 afgeschaft was, is het in 1850 weêr hersteld als onderdeel van het zegel. Sedert betaalt daar de regte lijn 1°/₀; de naaste bloedverwanten 4°/₀; de overige erfgenamen 8°/₀.

Pruissen en Spanje gradueeren van 1 tot 8°/₀; maar de Russische wetgeving is ook op dit punt nog achterlijk, daar zij slechts van de collateralen en niet-verwanten een gelijk regt van 4°/₀ heft.

Ook Engeland heeft het beginsel nog niet volledig toegepast. De «probate duty» en de «duty on letters of administration», in het algemeen voorbeelden van slecht geregelde successieregten, en als zoodanig ook

---

[1]) de Parieu, 2 éd. III p. 152 schrijft eveneens: „Ces droits sont généralement gradués partout suivant le degré de parenté entre le défunt et le successible."

streng gekritiseerd door Macculloch[1]), kennen volstrekt geene graduatie naar het verschil in verwantschap. De «legacy-duty» daarentegen, — en deze is de voornaamste — kent haar wel; sedert 1853 geldt daarbij het volgende tarief: Regte lijn 1°/₀; broeders, zusters en hunne nakomelingen 3°/₀; broeders en zusters (en hunne nakomelingen) van den grootvader of grootmoeder des overledenen 6°/₀; alle anderen 10°/₀.

Vraagt men ons ten slotte, welke verhouding wij als het ideaal van regtvaardigheid en billijkheid aanmerken, zoo antwoorden wij, dat hierop geen absoluut juist antwoord te geven is. Veel toch zal er in ieder land van de bijzondere zeden en gewoonten afhangen; zoo bepaalt zich het familieleven in het eene land grootendeels tot het huisgezin, terwijl het in andere streken van veel grooteren omvang is.

Voor ons land meenen wij in het algemeen de door de wet aangenomen verhouding te kunnen goedkeuren; alleen zouden wij ook de regte lijn met een klein regt wenschen belast te zien; aan dit punt, als van groot belang, zullen wij echter liever een volgend hoofdstuk wijden.

De bepaling, dat de bloedverwanten in den 5den tot den 12den graad voor het successieregt gelijk gesteld worden met niet-verwanten, achten wij zeer redelijk. In die verre graden toch houden tegenwoordig de eigenlijke familiebetrekkingen op. Geheel anders was het in de oude tijden; het patriarchale leven was een familieleven in den uitgebreidsten zin, maar van lieverlede heeft zich dit opgelost. In onze tegenwoordige maatschappij

---

[1]) Taxation. 1852, pag. 299.

is er een veel naauwere band voor in de plaats getreden, namelijk die van het huisgezin, waarmede echter de betrekking tusschen die familieleden, welke niet tot één gezin behooren, veel van hare vroegere beteekenis verloren heeft.

Even natuurlijk als het was, dat in den patriarchalen tijd het goed van den stam of de familie daaraan verbleef bij het overlijden van een der stamgenooten, even natuurlijk is het dat thans vrienden, stichtingen, bedienden enz., voor wie men genegenheid koestert, voorgaan aan verre, dikwijls geheel onbekende, verwanten. En wie kent al zijne verwanten tot in den 12den graad? Zij die denzelfden naam met den erflater dragen, mogen hem althans daardoor nog bekend zijn, maar hoe zou hij al de afstammelingen kennen in den 6den graad van de 64 grootouders zijner bed-overgrootouders, gesteld ook dat al de afstammelingen in den 5den graad van zijne 128 voorouders in den 7den graad niet meer in leven zijn. Die 64 voorouders in den 6den graad dragen 32 namen; als wij aannemen dat zij ieder één zoon en ééne dochter hebben nagelaten, die weêr ieder één zoon en dochter hebben, dan komen wij voor ieder hunner tot een getal van 64 nakomelingen in den 6den graad, welke allen een verschillenden naam kunnen dragen, en dus tot een bedrag van 2048 verschillende namen voerende neven en nichten in den 12den graad. En dit getal is nog te gering, daar wij bij onze berekening een geboortecijfer hebben aangenomen, waarbij de bevolking in het algemeen stationair zou blijven. Doch genoeg over deze berekeningen, iedereen zal gaarne de volgende woorden van Mill onderschrijven [1]): «More distant relatives are

[1]) Pol. ec. B. II. Ch. 2 § 3. (People's ed. p. 136a.)

in general almost as completely detached from the family and its interests, as if they were in no way connected with it.»

Deze gelijkstelling der verre verwanten met vreemden is eenigzins de huldiging van de leer, door Mill verdedigd, om het erfregt ab intestato te beperken tot de regte lijn. Het is het oude gevoelen van Bentham [1]), om, wanneer iemand komt te overlijden zonder testament en zonder erfgenamen in de regte lijn, de erfenis te doen vervallen aan den staat. Mill [2]) doet opmerken, dat niemand verpligt geacht kan worden zijne nalatenschap aan zijverwanten na te laten. Nu reeds rekenen deze daarop niet, wanneer er erfgenamen in de regte lijn bestaan, maar ook bij het ontbreken van deze zouden zij zulks niet doen, wanneer de wet door hare bepalingen omtrent de erfopvolging ab intestato hen er geen hoop op deed koesteren.

Volgens Mill is het dan ook niet betwistbaar, dat er geen goede grond bestaat, om met de goederen van een kinderloozen gierigaard na diens dood een verren bloedverwant te verrijken, die hem nimmer gezien heeft, ja welligt niet wist, dat hij hem bestond, voordat hij hoorde dat er iets bij die verwantschap te winnen viel. Maar Mill gaat nog verder, en beweert, dat dit toepasselijk is op alle zijverwanten, ook op de naaste; zijverwanten hebben volgens hem geene aanspraak, of eene aanspraak, die even krachtig zou zijn, indien zij

---

[1]) „In denzelfden geest is ook geschreven door Hilgard, Zwölf Paragraphen über Pauperismus 1847, en door de Maurocordato, Essai historique sur les divers ordres de succession ab intestat. Par. 1847. p. 7, 100.

[2]) Pol. ec. B. II Ch. 2. § 3. (People's ed. p. 136[b].)

geen verwanten waren; en in alle gevallen is de testamentaire erfopvolging daar, om wezenlijk bestaande aanspraken te doen erkennen.

Ook wij moeten erkennen, dat de zijlinie als zoodanig geen eigenlijke aanspraak heeft op de erfenis. Kinderen mogen met regt kunnen eischen, dat zij, die hun het leven gaven, ook na hun dood, hun de middelen verschaffen om in het leven te blijven; ouders mogen in de erfenis hunner kinderen eene vergoeding vinden voor de kosten der opvoeding, zulke aanspraken hebben broeders en zusters en verdere verwanten niet. Ook wij gelooven dat de wet er het hare toe bijgebragt heeft, om aan het denkbeeld voedsel te geven, dat men zijne broeders niet onterven mag; en toch waarom zou men dit niet mogen doen? Hebben deze reeds een ruim en onafhankelijk bestaan, waarom zou men dan verpligt zijn hun nog meer te geven, waarmede andere personen of inrigtingen zooveel beter zouden gebaat zijn? Alleen hierom reeds zou het wenschelijk zijn, dat men de menschen althans dwong over de zaak na te denken, door hen te noodzaken tot het maken van een testament.

Vooralsnog echter meenen wij, dat ons volk te lang gewend is geweest aan de erfopvolging bij versterf, om deze maar zoo plotseling voor de zijverwanten af te schaffen. Een testament is bij ons nog te veel eene uitzondering op den regel, en daarom zou in den eersten tijd door de afschaffing van het erven volgens de wet zeker dikwijls iets plaats grijpen, waaraan de erflater welligt niet gedacht, en wat hij zeker niet gewild had. Eene overgangsbepaling, waardoor men het volk aan het maken van testamenten gewende, door b. v. voor te schrijven, dat bij gebreke van testament een zeker ge-

deelte van hetgeen nu de erfgenamen in de zijlinie erven, aan den staat zal vervallen, ware welligt aan te raden.

Een bezwaar, waarop niet door Mill gewezen wordt, ligt in de moeijelijkheid, wat men zal te bepalen hebben voor hen, die geen testament kunnen maken, zooals krankzinnigen en minderjarigen; men kan toch moeijelijk aannemen dat iemand, die b. v. broeders en zusters in minder goeden doen of welligt in armoede achterlaat, indien hij een testament gemaakt had, den staat geheel of gedeeltelijk tot erfgenaam zou ingesteld hebben. Voor deze zou men dus altijd nog een erfregt ab intestato moeten blijven aannemen.

De door Mill verlangde verandering zou ook geen onbelangrijke gevolgen hebben voor de schatkist. Zelfs al neemt men aan, dat er in den regel bij het bestaan van naverwanten een testament zou gemaakt worden, dan zou er toch nog altijd van de thans bestaande erfopvolging bij versterf in de verre graden een belangrijk deel in de schatkist vloeijen; men denke slechts aan de weeskamers met het groote aantal erfenissen, waarvoor men de geregtigden niet wist te vinden.

Nog rekenen wij het onder de voorwaarden voor een goed geregeld successieregt:

Dat het berekend worde niet over de bruto, maar over de netto successie, met andere woorden: dat *aftrek van schulden toegelaten moet worden.*

Zeker behoort dit beginsel t'huis in eene eigenlijke

successiebelasting, dat wil zeggen: eene belasting der personen, die door uiterste wilsbeschikking bevoordeeld zijn geworden. Men kan toch den erfgenaam niet laten betalen voor de bescherming van den overgang van iets, wat hij in waarheid niet ontvangt. Ook is hij slechts tot betaling in staat overeenkomstig hetgeen hij werkelijk rijker is geworden. De onbillijkheid nu eens daargelaten, welke zekerheid heeft men, dat b. v. de erfgenaam van een landgoed van *f* 200,000 waarde, bezwaard met *f* 190,000, die dus slechts *f* 10,000 rijker is geworden, tot de betaling van *f* 20,000 in staat is?

Naast het eigenlijke successieregt staan echter ook de regten op den overgang bij overlijden, als onderdeel van de regten op den overgang in het algemeen. Daarbij gaat de wetgever uit van het denkbeeld, dat het oogenblik, waarop kapitalen overgaan, eene goede gelegenheid geeft, om ze te belasten, wijl zij dan bekend worden. Hij ziet daarin dan niet eene belasting van het voordeel, hetgeen aan de personen aankomt, maar eene belasting van de zaak bij eene zekere gelegenheid; met andere woorden: het eigenlijke successieregt is eene belasting van *den persoon;* het regt van overgang eene van *de zaak.* Daar bij deze laatste het voordeel dus niet het belastbare object is, laat het zich eenigzins begrijpen, dat men geen acht geeft op de aan de zaak klevende schuld, evenmin als dit plaats grijpt bij den overgang onder de levenden, zooals bij den verkoop van een verhypothekeerd landgoed. Toch blijft het niet aftrekken der schulden, onzes inziens, eene onbillijkheid, en wel eene zoo groote, dat, ware een overgangsregt op de netto waarde niet mogelijk, wij ons onvoorwaardelijk zouden verklaren voor den vorm van ons successieregt, of de belasting op het batig saldo.

Onze wet heeft naast het eigenlijke successieregt (de hoofdbelasting) ook zulke overgangsregten, doch zij heft daarbij vrij lage percenten, zoodat het euvel van het niet aftrekken der schulden minder gevoeld wordt. [1])

Daarentegen heeft Frankrijk alleen zulk een overgangsregt (droit de mutation par décès), waarbij geen aftrek der schulden en lasten is toegelaten. Door zeer vele schrijvers is op de onbillijkheid hiervan gewezen, inzonderheid door den economist H. Passy. Ook de Parieu [2]) wijst op: «l'énormité de cette injustice» en maakt die duidelijk door het volgende voorbeeld:

«Vous héritez de votre frère ou de votre oncle, qui possédait 500,000 francs d'immeubles, sur lesquels il devait 450,000 francs; vous aurez néanmoins à payer au fisc 32,500 fr. — Quelques jours après un de vos amis hérite également de son frère ou de son oncle, qui a laissé 500,000 fr. aussi en valeurs immobilières, mais libres de toutes dettes; il n'aura cependant à payer que les mêmes droits que vous, à savoir 32,500 fr. D'où il résulte que, pour entrer en possession d'une fortune de même nature, mais neuf fois plus importante que la vôtre, cet ami aura à acquitter, contrairement à toute base logique et équitable, la même charge; et environ 29,000 fr. de moins que vous, relativement à l'émolument définitif des deux successions recueillies.»

---

[1]) Over het al of niet toelaten van aftrek van schulden bij het overgangsregt op effecten, is nog bij de behandeling der wet van 1859 van gedachten gewisseld. Zie 1e M. v. Toel. ad art. 21; — 1e V. V. ad art. 21. al. 2; — 1e M. v. B. ad art. 21 al. 2; 2e M. v. T. ad art. 21 al. 2; — 2e V. V. ad art. 46, al. 2. — en 2e M. v. B. ad art. 46. al. 2. — Over het algemeen was men het er echter vrij wel over eens, dat een overgangsregt slechts over de *bruto* waarde geëischt kon worden.

[2]) Traité des impôts. 1867. III. p. 146.

Voortdurend worden dan ook vele klagten over de onbillijkheid dezer bepaling in Frankrijk vernomen; zoo deelt het meergemelde fransche rapport van 1849 mede, dat er vele petities waren ingekomen, strekkende om voor het vervolg het *netto* actief als basis aan te nemen. De commissie meende echter daarin niet te moeten treden, en verdedigde dit gevoelen aldus [1]: «Nous avons, après mûr examen, jugé la base actuelle de perception des droits inhérente aux nécessités fiscales, et indispensable pour arrêter les fraudes nombreuses, auxquelles une autre mode de procéder ouvrirait carrière. On ne pourrait s'en écarter, suivant nous, non seulement sans compromettre les produits que l'on peut attendre d'un tarif nouveau, mais encore sans s'exposer à descendre peut-être, malgré l'aggravation des droits, et dans l'hypothèse même de l'admission du projet de M. le ministre des finances, au-dessous des produits du tarif actuel.»

Zoo erkende dus eigenlijk ook de commissie in dit antwoord de meerdere billijkheid van het tegenovergestelde gevoelen, want — let wel — slechts de vrees voor de gevolgen deed haar voor verandering terugdeinzen. —

Onze wet heeft in hare hoofdbelasting, het successieregt, het juiste beginsel: «aftrek van schulden en lasten» aangenomen. Om echter te verhinderen, dat het batig saldo door fictieve schulden verminderd wordt, heeft de wetgever, behalve den eed, nog maatregelen van contrôle voorgeschreven. Zoo behelst art. 27 vooreerst de bepaling, dat de schulden slechts ten laste van den

---

[1]) Chap. II van het rapport. Zie de Paricu 1864, 1e éd. V. p. 151.

boedel komen, voor zoover zij op den dag van het overlijden verschuldigd zijn. Verder is het noodig voor de toelating der interesten, renten, huren, pachten, en der beroeps- en huisschulden, dat iedere schuld afzonderlijk opgegeven worde, met aanwijzing van haren aard en oorsprong, van den tijd waarover zij loopt, en van den naam des schuldeischers. Voor de toelating van alle andere schulden, behalve belasting, is wettelijk bewijs noodig, alsmede opgave van den aard, het bedrag en de dagteekening van iedere schuld, benevens die van den naam des schuldeischers. — Tot de lasten des boedels rekent de wet ook de begrafeniskosten, waaronder zij bepaalt, dat mede begrepen kunnen worden de sommen, besproken of uitgekeerd voor de uitvaart van den overledene en voor de kerkelijke diensten ten zijnen behoeve, te doen van den dag van het overlijden tot en met het eerste jaargetijde, geëvenredigd aan den stand en het vermogen van den overledene. Wat meer als zoodanig besproken is, beschouwt de wet als legaat aan niet verwante personen.

Het beginsel, hiermede door onze wet aangenomen is niet nieuw. Reeds de Romeinsche *vicesima* werd geheven van hetgeen er overbleef na aftrek van begrafeniskosten, schulden en legaten van levensonderhoud [1]).

Ook de overige hedendaagsche wetgevingen hebben het meest alle aangenomen. Zoo *Pruissen*, waar volgens Stein [2]) het «Steuerobject» is: «der Betrag um den der Erbe oder Legatar wirklich reicher wird». — Ook

---

[1]) Zie Plinius Panegyricus C. 37 etc. en lex 68 Dig. ad leg. Falcidiam.

[2]) Lehrbuch der Finanzwissenschaft 1860 S. 426.

Italie laat de aftrekking van schulden en lasten in zijne wet van 1862 toe; als middelen tot wering van bedrog beveelt deze, dat de titels der schulden moeten vertoond worden, met eene gelegalisceerde verklaring van de schuldeischers, dat de schuld nog geheel of voor een gedeelte bestond op het oogenblik van het openvallen der erfenis; handelsschulden worden echter toegelaten op de enkele vertooning der koopmansboeken. — *België* huldigt evencens hetzelfde beginsel; daar het echter den eed bij het succ. regt heeft afgeschaft, heeft het, om bedrog te voorkomen, in de wet v. 27 Dec. 1851 art. 11, 5° de volgende bepaling opgenomen: «Ne seront pas admises au passif les dettes reconnues par le défunt au profit de ses héritiers, donataires ou légataires, si elles ne sont constatées par actes enregistrés trois mois au moins avant son décès». Dientengevolge luidt ook art. 12: «Toute dette uniquement reconnue par testament, sera considérée comme legs pour la liquidation du droit de succession».

Eindelijk laat ook *Engeland* aftrek der schulden toe. Terwijl het echter de *legacy-duty* laat betalen na ontvangst van het erfdeel of legaat, moet bij de *probate* en *administration duties* de betaling geschieden over het geheele vermogen van den overledene, met bijvoeging van het *aan* hem, maar zonder aftrek van het *door* hem verschuldigde; hetgeen tengevolge der schulden te veel betaald is, kan evenwel binnen twee jaren teruggeëischt worden. Sterk wordt deze bepaling gegispt door Macculloch [1]); hij noemt ze zelfs «a wanton and oppressive misapplication of a tax

[1]) Taxation, 1852 p. 304.

on successions». Niet zonder ironie wijst hij ten slotte op de groote gunst aan den executeur of administrateur daarin betoond, dat de beambten hem, als hij niet in staat is de belasting te betalen, crediet *mogen* verleenen, tegen eene rente van.... 10%.

HOOFDSTUK IV.

Successieregt in de regte lijn.

Moet de regte lijn eveneens eenig successieregt betalen, of moet zij vrijgesteld worden? Ziedaar eene hoogst gewigtige vraag. Het is toch duidelijk dat eene belasting, geheven van de regte lijn, hoe gering ook, eene aanmerkelijke som zal opbrengen, daar verreweg de meeste erfopvolgingen plaats grijpen tusschen ouders en kinderen. Doch wij hebben niet alleen op de fiscale gevolgen te letten; wanneer er gegronde bezwaren tegen het heffen van zulk een regt bestaan moet men, zooals op het oogenblik in ons vaderland het geval is, de regte lijn onbelast laten.

De bestrijders van het successieregt in de regte lijn gronden zich vooreerst op den aard van het erfregt tusschen ouders en kinderen. Eigenlijk, zeggen sommigen, heeft er tusschen deze geen erfopvolging plaats; de goederen zijn de gemeenschappelijke eigendom van het huisgezin, waarover, zoolang de vader leeft, deze het bestuur heeft, zoodat bij diens dood slechts dat bestuur verandert, niet de goederen zelve overgaan; deze blijven de eigendom van de overige leden der gemeenschap, d. z. de kinderen.

Tegen deze voorstelling teekenen wij protest aan. De schildering moge juist zijn voor het oude patriarchale of stamleven, zij is het in geenen deele voor onzen tegenwoordigen tijd. De stamgemeenschap heeft namelijk plaats gemaakt voor den individuelen eigendom; de vader is thans volledig en uitsluitend eigenaar, niet slechts bestuurder eener gemeenschap.

Maar bestaat er dan toch niet dikwijls eene feitelijke gemeenschap? Men beweerde dit bij de behandeling van het voorstel tot belasting der regte lijn, dat in 1849 in België gedaan werd; wij lezen namelijk in het rapport der centrale sectie [1]: «Fréquemment la famille forme une société dont le père est le chef; les enfants travaillent en commun sous sa direction; ce qu'ils acquièrent ensemble forme le patrimoine de cette communauté; si le père vient à décéder, ses enfants prennent la libre administration des biens communs»; en iets verder: «Est-il convenable, est il juste que les enfants acquittent un droit sur leur propre travail?»

In waarheid zulk eene feitelijke gemeenschap, dat te zamen werken van ouders met kinderen komt voor, maar waar? Niet in die huisgezinnen, waar aan het successieregt onderhevige kapitalen worden nagelaten, maar slechts daar, waar men van de dagelijksche inkomsten leeft, en waar dus bij den dood der ouders ook niet te erven valt. In huisgezinnen die het iets ruimer hebben, moge men de oudere zonen die eigen verdiensten hebben, iets laten bijdragen voor den door hen genoten kost en huisvesting, men laat hun toch verder de beschikking over hunne eigene verdiensten;

---

[1]) Documents Parlementaires de Belgique; session 1848—1849. N°. 112. pag. 2.

dit is althans zeker de regel bij die huisgezinnen, waar bij den dood van een der ouders eene som van meer dan 300 gulden wordt nagelaten. En bovendien, al heeft ook het kind in enkele gevallen iets bijgedragen tot vergrooting van het kapitaal, men vergete dan niet, dat tegenover de creditzijde ook eene debetzijde geplaatst is, waarop al de onkosten der verpleging en opvoeding gedurende zijne eerste levensjaren geboekt staan.

Maar erkent onze wet dan niet zelve die gemeenschap, daar zij door de bepaling van de legitieme portie de ouders belet voor het grootste gedeelte van hunne nalatenschap andere erfgenamen dan hunne kinderen te benoemen? Geenszins; dit geeft slechts regt tot de gevolgtrekking, dat de wetgever de verdeeling door hem geboden wenschelijk oordeelde, niet, dat hij een eigenlijk regt van de kinderen op hun erfdeel erkende. Volgens Mill zou die bepaling zelfs niet haren oorsprong te danken hebben aan de vrees, dat een erflater zijne kinderen zou onterven, maar veeleer te verklaren zijn uit de zucht om eene meer billijke verdeeling onder hen te doen plaats grijpen; hij zegt [1]): «The extreme restriction of the power of bequest in French law was adopted as a democratic expedient, to break down the custom of primogeniture, and counteract the tendency of inherited property to collect in large masses.»

Doch al steunt alzoo het wettelijk erfdeel meer op een utiliteits- [2]) dan op een regtsbeginsel, men kan nog de

---

[1]) Pol. ec. B. II. Ch. II. § 4 (People's ed. p. 139a.)

[2]) Het beginsel zelf wordt o. a. bestreden door Le Play (in zijn werk: La réforme sociale en France 1864.) Hij beweert namelijk dat de gedwongen verdeeling zeer slechte gevolgen heeft vooral voor de familie,

vraag opperen: Is het in allen gevalle geen zedelijke pligt zijne kinderen tot erfgenamen te maken? Het

die toch de ware maatschappelijke eenheid is; hij meent dat de voortdurende bewegelijkheid der fortuinen de zeden verslapt, de huwelijken minder vruchtbaar maakt, enz. Vooral wijst hij op de nadeelige gevolgen, die er volgens hem voor het grondbezit in Frankrijk uit voortvloeijen, op de eindelooze splitsing der bezittingen, welke in vele streken den landbouw belemmert en de bewoners van groote landbouwers tot niet veel meer dan daglooners maakt. — Hij is echter ook niet voor het gedwongen bijeen houden der erfgoederen, zoo als in het stelsel der majoraten, maar hij is voor vrijheid van verdeeling en dus voor vrijheid van beschikking bij testament, gelijk deze o. a. bestaat in Engeland en de Ver. Staten van N. Amerika. Hij gelooft dat, wanneer deze vrijheid verleend wordt, de vader in de meeste gevallen den bekwaamsten zijner zonen tot zijn compagnon en opvolger zal kiezen, die na zijn dood dan als hoofd van de familie zal optreden. De andere kinderen kunnen dan in het huis blijven of het met eene huwelijksgift verlaten, maar ook in dit laatste geval zullen zij nog altijd weêr een tehuis vinden in het familie-huis. Hij hoopt alzoo op eene herstelling van het stamhuisgezin („famille-souche").

De voorstelling van Le Play schijnt ons meer stout dan waar. Vooral zouden wij bij de toepassing van zijn plan vreezen voor de verstoring van den vrede van het huisgezin en dus van het huisselijk geluk, als een noodzakelijk gevolg van de ijverzucht der kinderen onderling; deze toch zullen al ligt elk voor zich hun best doen, om boven hunne broeders of zusters in de gunst der ouders te staan, en zoo later het hoofd der familie te worden.

Onder de voorstanders der vrijheid van uiterste wilsbeschikking behoort verder Schäffle (Nationalökonomie. Tübingen, 1867, S. 360 f.) Onder meer schrijft deze (pag. 365): „Der Einwurf der Ungerechtigkeit und Ungleichheit gegen die Testamentsfreiheit ist nicht begründet. Ungleiches (nach Alter, Fähigkeit, Geschlecht, Tugend, Verdienst) gleich behandeln, ist nicht die wahre Gerechtigkeit. Der Vater hat wohl, wie schon Montesquieu gesagt hat, die Pflicht die Kinder zu ernähren, aber nicht die Erwachsenen als Erben zu hinterlassen, den Taugenichts und den braven Familiensohn zu gleichen Theilen." —

Ook Mill (Pol. ec. People's ed. p. 139[a]) is tegen de beperking der vrijheid van beschikking bij testament, doch hij heeft daarbij een geheel ander doel dan Le Play. Hij wil namelijk de beperking van hetgeen men mag *nalaten*, vervangen door beperking van hetgeen men mag *ont-*

antwoord op die vraag, zal naar de omstandigheden verschillend moeten zijn. Zeer zeker is men het aan de kinderen, aan wie men het leven schonk, verschuldigd, hun de noodige middelen van bestaan te verschaffen, en daartoe zal dus dikwijls de erfenis moeten strekken: maar hoe dikwijls is de geheele erfenis, zelfs om hun een ruim en onbekommerd bestaan te verschaffen, niet noodig!

Niet onjuist wijst Mill als maatstaf voor de zedelijke verpligting der ouders tegenover de kinderen op die, welke men in het algemeen rekent te hebben tegenover een natuurlijk kind: men gevoelt zich dan slechts verpligt zooveel te geven als noodig is, om het leven van dit kind tot een althans nog begeerlijk leven te maken. Werkelijk, meer is men ook aan zijn wettig kind niet schuldig; het geluk bestaat niet in den overvloed van aardsche goederen, en menigeen zou zijn kind waarschijnlijk gelukkiger maken, indien hij het wel een goed, wel een ruim deel achterliet, maar het overige voor nuttige doeleinden besteedde, dan wanneer hij het, gelijk nu meestal geschiedt, voor het geheel eigenaar

---

vangen bij erfenis of legaat; om zoodoende juist de bijzondere verrijking van enkele personen tegen te gaan.

— Ook wij zouden wel voor eenige meerdere vrijheid zijn, al moeten wij erkennen dat de bepalingen onzer wet geheel in overeenstemming zijn met onze zeden en gewoonten, zoodat ook bij meerdere vrijheid toch voorshands wel de thans heerschende wettelijke verdeeling feitelijk zal blijven bestaan. — Geheele vrijheid van beschikking heeft ook gevaren in tijden van politieke of godsdienstige veeten; zoo zijn ons uit de tijden der heftige twisten tusschen de Patriotten en Prinsgezinden, in het laatst der vorige eeuw in ons vaderland, gevallen van geheele onterving bekend, alleen omdat het kind in staatkundige inzigten verschilde van de ouders, welke feiten in kalmere tijden door hen die ze pleegden zelven zeker zouden veroordeeld zijn geworden.

maakt van het onmetelijke fortuin. Maar ook zij zelfs, die toegeven dat dit waar is en erkennen dat het geluk niet gelegen is in groote rijkdommen, deinzen toch terug om te doen wat er het gevolg van zou moeten zijn.

Ook hierin is het praktische Amerika ons veel vooruit; men leze slechts wat Lyell[1]) schrijft: «Munificent bequests and donations for public purposes, whether charitable or educational, form a striking feature in the modern history of the United states and especially of New-England. Not only is it common for rich capitalists to leave by will a portion of their fortune towards the endowment of national institutions, but individuals during their lifetime make magnificent grants of money for the same objects. There is here no compulsory law for the equal partition of property among children, as in France, and on the other hand, no custom of entail or primogeniture as in England, so that the affluent feel themselves at liberty to share their wealth between their kindred and the public; it being impossible to found a family, and parents having frequently the happiness of seeing all their children well provided for and independent long before their death. I have seen a list of bequests and donations made during the last 30 years for the benefit of religious, charitable, and literary institutions in the State of Massachusetts alone, and they amounted to no less a sum than six millions of dollars, or more than a million sterling.»

Wij kunnen het echter in het midden laten, of de ouders steeds zedelijk verpligt zijn aan hunne kinderen

---

[1]) Travels in America. I p. 263.

al hunne bezittingen na te laten, het is in elk geval genoegzaam, dat de kinderen van hunne ouders ontvangen krachtens erfregt en niet krachtens eenig ander regt (condominium b. v.), om te besluiten tot het regt van den staat om bij die gelegenheid eene belasting te heffen. — Wij hebben het toch reeds vroeger aangetoond, dat de staat bij elke erfopvolging zijne bescherming verleent; wel is die minder noodig voor de verwanten in de regte lijn dan voor de verdere, daar de eerste wel meestal ook zonder die bescherming de eerste occupanten zouden zijn; dat zij evenwel in dat bezit gehandhaafd worden, zulks danken zij in elk geval aan de bescherming der wet. Wanneer wij daarbij verder nog herinneren aan de afwezigen, die niet het eerst zouden kunnen occuperen en aan de kleine kinderen, die dit evenmin zouden kunnen doen, dan zal men het ons moeten toestemmen, dat de bescherming van den staat ook voor de regte lijn van waarde is, en eene kleine heffing van b. v. 1 à 2°/₀ derhalve niet onregtvaardig kan genoemd worden. — Geheel in dien geest schrijft dan ook de Parieu:[1]) «Toutefois il ne faut pas oublier ce principe que l'impôt est le prix de la protection sociale; les enfants, qui héritent de leurs père et mère, recueillent les fruits de cette protection; ils doivent contribuer à la maintenir par un impôt sur les biens, dont ils avaient la juste expectative, mais qu'ils ne possédaient pas en véritable copropriété.»

De verwerping van het begrip eener gemeenschap tusschen ouders en kinderen leidt natuurlijk ook tot de verwerping der meening, dat de kinderen slechts zou-

---

[1]) Traité des impôts. III p. 145.

den mogen belast worden, voor hetgeen zij verkrijgen boven hun wettelijk erfdeel. Integendeel, voor dat wettelijke erfdeel worden zij nog meer door de wet beschermd; hier toch staat, naast de bescherming van den overgang, nog het feit dat zij de erfstelling zelve welligt aan de wet te danken hebben. Nog duidelijker wordt dit door de tegenstelling, dat de wetgever b. v. even goed het stelsel van de socialisten had kunnen huldigen, door te bepalen, dat alle nalatenschappen aan den staat zouden vervallen. Reeds het feit, dat de wetgever dit had kunnen bepalen, toont aan dat het kind eene zekere verpligting heeft tegenover den staat, in wiens wet zulk eene bepaling niet voorkomt; hoeveel te meer in ons land, welks wetgeving zelfs het tegenovergestelde beginsel huldigt.

Maar gesteld ook, zoo gaan de tegenstanders van het succ. regt in de regte lijn voort, men hebbe het regt die belasting te eischen, dan nog is het tijdstip weinig geschikt om eenige opoffering aan de kinderen te vragen. Wanneer toch kinderen van hunne ouders erven, dan heeft er geene vermeerdering van inkomsten plaats; zoo als dat wel het geval is bij het erven in een verderen graad. Integendeel, men gaat een regt vragen juist wanneer aan het huisgezin de verdiensten van een vader gaan ontvallen, wanneer min ervaren handen het vermogen zullen gaan besturen, wanneer reeds buitengewone onkosten, als die voor de begrafenis enz., worden vereischt.

Dat niet en verder verwante personen in den regel nog beter tot de betaling in staat zijn, wie zal het ontkennen? Moeijelijk toch kan men zich een geval voorstellen, waarbij aan deze de betaling zwaar zou vallen. In de regte lijn daarentegen kan het regt nu en dan

wel eenigzins drukkend zijn; inderdaad is dit echter zeldzamer het geval dan men wel denkt. Heeft namelijk het huisgezin alleen geleefd van de verdiensten des vaders, dan wordt er bij zijn dood ook geen successieregt gevraagd, omdat er in dit geval geen kapitaal overgaat; zelfs de overgang van kleine kapitalen wordt niet belast, daar de nalatenschappen van niet meer dan *f* 300 vrij zijn. De belasting zou dus volstrekt niet op de behoeftige klasse drukken. Maar dan de drukking op kleine kapitalen? Ook die is eigenlijk al zeer gering; stel een huisgezin met *f* 10,000 kapitaal, waarvan een der ouders komt te sterven; dan erven de kinderen, aannemende dat de ouders in gemeenschap gehuwd zijn, *f* 5000, waarvan, als men het successieregt op 1°/₀ stelt, *f* 50 betaald moet worden. Aangenomen nu het ongunstigste geval, dat men dit namelijk niet op de inkomsten van het eerste jaar kan bezuinigen en men het dus van het kapitaal moet nemen, dan vermindert daardoor het jaarlijksche inkomen van het huisgezin van *f* 500 op *f* 497,50. Ziedaar dan de vreesselijke (!!) druk; altijd, let wel, in een der ongunstigste gevallen.

Daarenboven kan men in het algemeen aannemen, dat de kinderen wel in staat zijn tot het betalen van een klein regt; hun geldelijke toestand wordt toch meest door den dood van een der ouders en de daarop volgende erfenis iets beter; of zal men het niet in den regel als een voordeel beschouwen, dat men zelf de beschikking krijgt over zijn goed? Gebeurt het ook niet dikwijls dat kinderen meer inkomsten ter hunner beschikking krijgen, dan hun vroeger door hunne spaarzame ouders werden toebedeeld? En, wanneer men het verlies der verdiensten van den vader doet gelden, staat

er ook niet tegenover dat de uitgaven voor dezen thans ophouden?

Ook zijn er vele gevallen, waarin kinderen zelfs tot de betaling van een vrij wat hooger regt in staat zouden zijn, wanneer zij namelijk reeds vroeger van andere inkomsten, buiten het nieuwe fortuin leefden. Dat de ouders reeds bij hun leven hunne kinderen gevestigd zien, moge niet zooveel voorkomen als in Amerika, (zie de aanhaling van Lyell hierboven), toch is het ook in ons vaderland niet zeldzaam. Niet ten onregte zegt Smith [1]), hoewel overigens geen voorstander van de belasting der regte lijn: «Whatever part of his succession might come to such children, would be a real addition to their fortune, and might, therefore perhaps, without more inconveniency than what attends all duties of this kind, be liable to some tax.»

Nog een bezwaar is er tegen de belasting in de regte lijn, hetwelk vooral in ons land groot gewigt in de schaal gelegd heeft, namelijk: de vrees dat de fortuinen er meer door bekend zullen worden. Die vrees voor de bekendheid van zijn fortuin zou men eenigermate eene Nederlandsche kunnen noemen; zij dagteekent ook niet slechts van de laatste tijden; zoo hield art. 210[b] van de staatsregeling van 1798 reeds de bepaling in: «dat noodelooze openbaarmakingen van iemands bezittingen zouden worden voorgekomen.» Het is inzonderheid de handelstand, welke die openbaarheid vreest, omdat zij nadeelig kan zijn voor het crediet.

Wij meenen echter dat de successiebelasting in

---

[1]) Wealth of nations. B. V. Ch. 2. (2nd ed. p. 471.)

de regte lijn geen meerdere openbaarheid der fortuinen ten gevolge zou hebben. Reeds nu verklaren de ambtenaren der successie, dat van de fortuinen in de zijlinie slechts enkele, door buitengewone hoogte zeer in het oog vallende, hun in het geheugen blijven; hoe veel minder zouden deze ambtenaren dan wél de herinnering daarvan bewaren, wanneer alle erfenissen, ook die in de regte lijn, hun bekend werden? En zou in elk geval die bekendwording niet genoeg kunnen tegengegaan worden door den eed van geheimhouding aan de ambtenaren opgelegd [1])? Buitendien wordt de toestand der meeste nalatenschappen toch reeds nu aan enkelen bekend, overal althans waar de hulp van notaris of kantonregter noodig is; zoo komen ook de inventarissen en scheidingen onder de oogen van een aantal personen als: ambtenaren der registratie, klerken, bedienden, enz.

Wij gelooven dus met prof. Vissering [2]), dat dit bezwaar meer denkbeeldig is dan wezenlijk. Maar ook al werd de geldelijke toestand daardoor iets meer bekend, dan nog zien wij de groote nadeelen daarvan niet in. Waarvoor dient toch die groote geheimhouding? Zou het wel in de meeste gevallen zoo kwaad zijn, dat iemand, die nu voor rijk doorgaat en vele schulden maakt, welke hij nooit zal betalen, daarin verhinderd werd? Zoo ook in den handel; ja, men kan zich voorstellen, dat door geheimhouding nu en dan enkelen zich van schokken herstellen, welke zij anders niet zouden te boven gekomen zijn; maar het

---

[1]) Reeds nu wordt bij ons geheimhouding opgelegd door art. 64 der wet op het Regt v. succ.

[2]) Handb. van prakt. staath. 1867, nom. 861.

is aan den anderen kant ook de geheimhouding, welke in staat stelt tot die groote faillissementen en bankroeten, waardoor tal van personen in het ongeluk gestort wordt.

Bij den gewonen tegenstand der handelaren tegen alles wat naar openbaarmaking zweemt, is het ons aangenaam op een uit hun midden te kunnen wijzen, die deze zucht tot geheimhouding bestrijdt. De heer A. van Assen namelijk wijst in zijn [1]) «Hervorming van ons belastingstelsel» er o. a. op, dat niet alleen aan den rijkdom, wezenlijk dan wel verondersteld, crediet wordt verleend; neen zulks wordt dikwijls ook veel en gaarne verleend aan personen zonder fortuin, maar welke men vertrouwt om hunne regtschapenheid en bekwaamheid. Het zou dan ook», volgens hem, «een voordeel zijn van de meerdere bekendheid der fortuinen, indien daardoor meer aan degelijke personen crediet werd verleend, dan aan deftige bedriegers, die thans voor rijk willen doorgaan» [2]). Verder wijst hij op Engeland, waar die vrees voor de openbaarheid volstrekt niet zoo groot is; daar moet o. a. elke naamlooze vennootschap aan iederen bezoeker, die daarvoor een halve shilling over heeft, hare boeken openleggen. Ook hoort men in dat land van den handel bij uitnemendheid volstrekt niet, dat het crediet geschokt is, sedert de income-tax aldaar eene dergelijke openbaarheid tengevolge heeft, als die, welke men hier zoo vreest bij eene successiebelasting in de regte lijn.

Na de wederlegging ook van dit bezwaar meenen wij

---

[1]) A. van Assen, Hervorming van ons belastingstelsel. Amst. 1867, p. 84—87.

[2]) Zie nog in denzelfden geest een artikel in den *Tijdspiegel* van Mei 1866. bl. 580.

ons geregtigd tot de conclusie, dat het successieregt in de regte lijn eene goede belasting is. Daardoor toch treft men kapitalen die onder de bescherming van de wet eeuwen lang bestaan en toenemen, doch waarvan nooit eenige belasting wordt betaald. Verder is het eene belasting, welke volstrekt niet drukt op de arme en behoeftige klassen, wijl door de vrijstellingen der nalatenschappen onder de *f* 300 de spaarpenningen van den minderen man er vrij van blijven. Door de kleinheid van het regt wordt het buitendien nimmer drukkend; hierboven zagen wij, hoe gering die druk was in een der ongunstigste gevallen, welke men zich kan voorstellen. Maar ook, al waren er gevallen denkbaar, dat er eenige meerdere druk bestond, dan nog vragen wij, waar is de belasting die nimmer drukt, waarbij zich geen geval laat denken waarin hare betaling moeijelijk vallen zou?

Door de geringheid van het regt vervallen ook de meeste bezwaren, welke men nog tegen het successieregt in het algemeen had; wij bedoelen hier in de eerste plaats de vrees voor uitputting van het nationale kapitaal, als zijnde het successieregt eene kapitaalbelasting. Wie toch zal ook maar het minste gewigt hechten aan de heffing van een regt van 1°/₀ om de 20 à 30 jaren bij de aanzienlijke toename van de kapitalen in het algemeen, zelfs in de onderstelling, dat het kleine regt altijd van het kapitaal, nooit van de inkomsten betaald werd?

Die geringheid van het regt is ook een tegengift tegen de grootere mogelijkheid van ontduiking. Deze wordt overigens inzonderheid bij de belasting der regte lijn als een bezwaar op den voorgrond gesteld; naar hetgeen wij er vroeger [1]) over schreven verwijzende, her-

---

[1]) Zie pag. 50—53.

halen wij hier slechts, dat de eed er steeds veel toe zal bijdragen, om die ontduiking ook in de regte lijn tegen te gaan. Maar zegt men, zullen de ouders niet reeds bij hun leven aan de kinderen hun erfdeel uitkeeren, en zoodoende deze van de betaling van het regt bevrijden? Zeker is dit niet onmogelijk, maar toch gelooven wij, dat er niet veel gevaar voor bestaat; het behoort althans tot de Nederlandsche zeden, om zelf het beheer over zijne goederen te behouden; getuige het oude spreekwoord: «men kleedt zich niet uit vóór men naar bed gaat.» Neen, onze voorzigtige Nederlanders zullen zich niet aan het gevaar blootstellen, om hun goed door hunne kinderen nog tijdens hun leven verteerd te zien, ter wille van een enkel percent, eenmaal (over hoe veel jaren?) te betalen. Het ware nog iets anders, wanneer men er de hooge percenten, door verre verwanten te betalen, mede konde uitwinnen; want het gaat even als bij de sluikerij; bij hooge regten heeft deze plaats, bij lage niet.

Leerde evenwel de ervaring, dat dit werkelijk geschiedde, dan had men slechts bepalingen te maken, om die giften bij het leven eveneens te treffen. Men zou b. v. een artikel aan de wet kunnen toevoegen, analoog aan ons tegenwoordig art. 59, hetwelk bepaalt, dat giften aan instellingen van de doode hand steeds voor het successieregt beschouwd worden, als door legaat verkregen. Zoo zou men dan, voor de berekening van het regt, bij de kapitalen verkregen door erfopvolging of legaat, die kunnen voegen, verkregen tijdens het leven door schenking (uitgezonderd kosten van opvoeding en onderhoud); van welke giften men door aangifte onder eede zou kunnen doen blijken.

Tot nu toe hebben wij slechts van de nederdalende regte lijn gesproken. Kwamen wij tot het besluit, dat die gevoegelijk met een laag regt kan belast worden, zeker zijn er nog minder bezwaren tegen, om de opgaande regte lijn te belasten. Hier toch komt een nieuw kapitaal bij dat, waarvan de ouders reeds leefden; dat toch de ouders onderhouden moeten worden uit de inkomsten hunner kinderen, mag eene groote zeldzaamheid genoemd worden. Daarenboven, er geschiedt hier iets tegen den gewonen loop der natuur in; naar alle waarschijnlijkheid wenschten de ouders zelve hun kind voor te gaan; in allen gevalle was het voor hen onmogelijk op de erfenis reeds vooraf te rekenen. De ouders zijn daarbij in den regel beter tot de betaling van eenig regt in staat dan de kinderen. Vandaar dan ook dat in ons oud Hollandsch regt wel vrijstelling werd verleend aan de nederdalende regte lijn, maar niet aan de opklimmende

Hetzelfde zien wij in de ordonnantie van 1805, (door Gogel zooveel mogelijk ingerigt in overeenstemming met onze vaderlandsche zeden en gewoonten), waarbij zelfs het hooge regt van 5°/₀ voor ouders, en 10°/₀ voor grootouders werd gevorderd.

Wanneer de belasting alzoo ook tot de opgaande regte lijn werd uitgestrekt, zouden wij echter gaarne vrijgesteld zien, wat de ouders zelve gegeven hebben, om b. v. een' zoon in eene zaak te zetten, zonder welke vrijstelling zij eigenlijk van hun eigen kapitaal belasting zouden moeten betalen; slechts dat, wat kinderen zelven verdiend of van anderen gekregen hebben, zou onzes inziens in aanmerking moeten komen.

Het heffen der belasting in de regte lijn zou daarenboven nog van kapitalen belasting doen betalen, welke

nu er aan ontsnappen, niettegenstaande het thans reeds in den geest van de wet ligt, dat de overgang daarvan belast wordt; wij bedoelen die, welke overgaan op broeders en zusters tijdens het leven van den vader of de moeder. Algemeen toch grijpt er hierbij eene niet strafbare ontduiking plaats, doordat de kinderen, wanneer zij eenig fortuin bezitten (b. v. door den dood van een der ouders) hun vader of moeder tot universelen erfgenaam maken. Komt nu een der kinderen te sterven, dan erft dus de vader of moeder, en wordt er niets aan succ. regt betaald, en evenmin wanneer de overige kinderen dit, hetzij onmiddelijk daarna door gift, hetzij later door erfenis, verkrijgen. Zoo krijgen dus de kinderen hun broederlijk of zusterlijk erfdeel zonder de betaling der 4°/₀. Bij de belasting der regte lijn zou men op deze wijze tweemaal belasting moeten betalen, en al was de som dezer beide belastingen nog niet = de 4°/₀, zoo gelooven wij toch, dat met het wegvallen van het grootste gedeelte van het voordeel, ook wel de ontduiking zelve zou ophouden, daar alsdan de last en de kosten aan een testament verbonden, niet meer door het voordeel zouden opgewogen worden. Doch hoe dit zij, in allen gevalle zou toch het dubbele van het regt in de regte lijn in de schatkist vloeijen, wat zeker reeds eene niet onaanzienlijke bijdrage zou uitmaken.

Slaan wij thans nog een blik op de geschiedenis en de tegenwoordige inrigting van het successieregt, wat betreft de regte lijn, in de meeste landen van Europa.

Stelde reeds de vicesima de proximi heredes vrij, waaronder dus natuurlijk de regte lijn in de eerste plaats

viel, ook onze voorouders lieten bij de invoering van het successieregt aanvankelijk dezelfde vrijlating toe. Spoedig echter is men op de meeste plaatsen die vrijstelling gaan beperken tot de regte nederdalende lijn. Zoo vinden wij o. a. voor de prov. Holland, dat het regt, bij Placcaat van den 22sten Dec. 1598 ingesteld voor hetgeen (aanvankelijk slechts aan onroerend goed) aankwam van de zijde of van vreemde lieden, reeds in 1653 bij waarschouwing van den 27sten Sept. uitgestrekt werd tot hetgeen in adscendenti linea zou worden geërfd. — Die uitbreiding tot de regte opgaande lijn zien wij ook in de andere provinciën later nagevolgd, en daarom eischte dan ook de Ordonnantie van 1805, als op die oude regten gegrond, zelfs het vrij aanzienlijk bedrag van 5°/₀ van de ouders, en van 10°/₀ van de grootouders. — Daarentegen belastte de Fransche wet van 22 Frim. an VII, die hier te lande van 1 Jan. 1812 tot en met 31 Dec. 1813 heeft gegolden, de geheele regte lijn met 1°/₀ op de onroerende en ¼°/₀ op de roerende goederen. De nieuwe wet van 1817 liet weêr de geheele regte lijn vrij, behoudens het regt van overgang «geheven van de waarde der onroerende goederen, gelegen binnen dit Rijk en in vruchtgebruik of eigendom geërfd wordende van iemand, die geen ingezeten was van het Rijk.» Dit regt van overgang bedroeg 1°/₀ in de regte lijn en 5°/₀ voor de overige erfgenamen.

Was in het algemeen het vrijlaten van de regte nederdalende lijn geprezen (redevoeringen van de heeren van Panhuis, Metelerkamp, Gendebien, Nagelmakers enz. [1]), niet zoo eenparig was men voor de vrijstelling van de

---

[1]) Bijvoegsel St.-C. 1818. nom. 1—4.

adscendente linie. Zoo zeide o. a. de heer Gendebien [1]: «De Grieken, en na hen de Romeinen, hadden vader en kinderen voor een en dezelfde gehouden, en deze werden, wanneer zij de oogen van degenen, die hun het leven hadden gegeven, sloten, meer als bewaarders dan als verkrijgers aangemerkt. Het ontwerp eerbiedigt dit schoone denkbeeld, waarom het dan ook boven de (anders bij mij gedefendeerde) wet van 22 frimaire 7e jaar te verkiezen is; doch door hetzelfde voordeel aan de erfgenamen in de opgaande linie te vergunnen, geeft het ontwerp aan dat denkbeeld een meer uitgestrekt gevolg, dan deszelfs geest en oorzaak behoeft.»

De beginselen, in 1817 ingevoerd, zijn tot nog toe blijven gelden. Wel werden er tijdens den financiëlen nood van ons land, toen eene zee van brochures over het financiewezen het licht zag, ook stemmen vernomen die op het wenschelijke wezen eener eventuele belasting in de regte lijn, maar zonder gevolg. Later in 1851 werd nog door eenige leden der Kamer voor hetzelfde beginsel gesproken, maar daarbij bleef het ook toen. Het ontwerp van 1856 van den minister Vrolik stelde een successieregt voor in de opgaande regte lijn van 3°/₀, voor hetgeen men bij versterf zou verkrijgen of verkregen hebben, en van 6°/₀ voor het meerdere. Ook wilde die minister het overgangsregt verhoogen tot op 5°/₀ in de regte lijn en 10°/₀ voor de andere erfgenamen, welke verhooging dus betrekkelijk voor de regte lijn het grootst was. — De memorie van toelichting wees er op, dat, daar eigendom zoowel in de regte als in de zijlinie wordt verkregen, het denkbeeld, om beide wijzen

---

[1]) t. a. p. nom. 4.

van verkrijging te belasten, inderdaad consequent was; men stelde het echter niet voor in de nederdalende regte lijn, omdat daartegen eene als het ware aangeboren antipathie bestond. Nevens de bezwaren, die er in sommige gevallen uit konden voortvloeijen, was volgens de regering ook het feit, dat de invoering er van geene belangrijke resultaten zou hebben, (om de geringheid van het regt en de vele noodzakelijke uitzonderingen, gevoegd bij de beperktheid van ons grondgebied), reden genoeg om tot zulk eene belasting niet over te gaan. [1]. — Voor de opgaande regte lijn daarentegen wees men er op, hoe het gemeene regt in zaken van erfenis de ouders met broeders en zusters op éene lijn stelt; het zou dus niet onbillijk zijn hen ook voor de belasting gelijk te stellen; zoover ging echter het ontwerp niet, daar het van de broeders en zusters 6 en 14, en van de ouders slechts 3 en 6 % vroeg. Eindelijk werd ook nog op het voorbeeld van vroeger en van andere landen gewezen.

Blijkens het voorloopig verslag § 6 had de Kamer veel bezwaar tegen het voorstel. Zeer vele leden verklaarden, dat zij minder bezwaar in de zaak zouden zien, bijaldien het voorstel zich bepaalde tot het belasten van het beschikbare deel der erfenissen, hetwelk in de regte opgaande lijn mogt worden geërfd. Maar het belasten van het wettelijk erfdeel in die lijn keurden zij af. Andere leden daarentegen gaven te kennen, dat zij in elke voordragt tot belasting van hetgeen in de regte opgaande lijn wordt geërfd, niets anders zagen dan een overgang tot het belasten der regte nederda-

[1]) Zie hiertegen onze berekening der vermoedelijke opbrengst, aan het slot van dit Hoofdstuk.

lende lijn; zij konden zich toch moeijelijk voorstellen, dat men een zoo gewigtig beginsel, als dat van het belasten der successie in de regte lijn, ter sprake zou brengen om de opbrengst der belasting met niet meer dan *f* 150,000 te vermeerderen; en, vermits zij de belasting van erfenissen in de regte nederdalende lijn in geen geval wenschten, vonden zij in die noodwendige strekking der voordragt een bezwaar. Weder andere leden eindelijk vereenigden zich met het beginsel van het ontwerp; vooral zij, die, wel verre van bezwaar te vinden in eene eventuele belasting der successien in de regte nederdalende lijn, die belasting zeer aanbevelenswaardig achtten, en dan ook tegen eenige grieven verdedigden.

Tengevolge der aanmerking van de «zeer vele leden» werd nu in het gewijzigd ontwerp de heffing van het regt in de opgaande linie beperkt tot hetgeen boven het wettelijk erfdeel geërfd of verkregen wordt [1]).

Daar evenwel, niettegenstaande die beperking, de tegenstand tegen het voorstel der regering in de Kamer eer vermeerderde dan verminderde; vooral omdat de opbrengst nu al te gering zou worden, en velen, die overigens voorstanders der belasting in de regte lijn waren, het ontwerp te halfslachtig vonden [2]), werd het oorspronkelijke plan bij het gewijzigd 2de ontwerp geheel teruggenomen [3]), zoodat in de nieuwe successiewet van 1859 de geheele regte lijn onbelast is gebleven.

Evenceens werd in dat 2de ontwerp, tengevolge der gerezen bedenkingen, de voorgestelde verhooging van

---

[1]) Zie 1ste Mem. van Beantw. § 6 en 2de Mem. v. Toel. lit. c.
[2]) Zie 2de Voorloopig Verslag § 4.
[3]) Zie 2de Memorie van Beantw. § 4.

het regt van overgang ingetrokken, en bleef dus de bij de wet van 1817 bepaalde hoegrootheid van dat regt onveranderd.

Ook in de oude *Fransche* wetgeving was de vrijstelling van de regte lijn aangenomen. Deze vrijstelling werd echter ingetrokken in 1790; en bij de wet van 22 Frim. an VII, werd de regte lijn belast met 1°/₀ voor de onroerende en met ¼°/₀ voor de roerende goederen. De wijzigingen in deze wet in de jaren 1816, 1818 en 1824 gebragt en zelfs de groote wijziging van het jaar 1832 lieten het bepaalde, ten aanzien van de regte lijn, onveranderd. Daarentegen werd in 1848 een ontwerp aangeboden, waarbij eene aanmerkelijke verhooging voor de regte lijn was aangenomen, en wel de heffing van een regt van 1 tot 6°/₀, al naarmate van de grootte der erfenis of van de gift, zonder onderscheid tusschen roerend en onroerend goed. De commissie van de Assemblée Nationale stelde daartegen een ander ontwerp over, waarbij aan den eenen kant het progressieve karakter der belasting niet was behouden, en aan den anderen kant weder verschil gemaakt tusschen roerend en onroerend goed. Zij stelde voor: ¾ °/₀ voor de roerende en 1½ °/₀ voor de onroerende goederen. Ook in de Kamer zelve werd de belasting der regte lijn van het regeringsontwerp te zwaar gevonden en verworpen, hetwelk de intrekking van het geheele ontwerp ten gevolge had.

In 1850 werd daarop door den minister Fould een nieuw ontwerp aangeboden, waarin het onderscheid tusschen roerend en onroerend goed weggelaten en een vast regt van 1°/₀ in de regte lijn aangenomen was.

Sedert dat ontwerp tot wet verheven is, zijn er geene andere veranderingen meer gemaakt, dan die het gevolg waren van de verhooging van alle regten door de oorlogstienden in 1855 en 1862.

De regte lijn is geheel vrij in *Pruissen*, *Beijeren*, *Spanje* en *Rusland*. Daarentegen laat *Baden* wel de nederdalende vrij, maar belast de opgaande met $3^1/_3$ °/₀. In *Oostenrijk* is sedert 1850 de geheele regte lijn met 1°/₀ belast, in *Italie* sedert 1862 met $^1/_2$ °/₀. In *Denemarken* dagteekent de belasting der regte lijn reeds van het jaar 1810.

In *Engeland* worden de probate-duty en de duty on letters of administration steeds van alle erfgenamen zonder onderscheid geheven. De legacy-duty liet de regte lijn aanvankelijk vrij; in 1805 werden echter reeds de descendenten, en in 1815 ook de adscendenten met 1°/₀ belast. Deze regten werden tot 1853 slechts voor den overgang van roerende goederen betaald; in dat jaar zijn zij ook tot de onroerende goederen uitgestrekt; zoodat thans van alle goederen in de regte lijn successieregt betaald wordt.

Het belangrijkst is op dit punt de geschiedenis van *België*. Gedurende de Fransche overheersching had ook daar het Fransche «droit de mutation par décès» gegolden met zijne belasting der regte lijn, en zelfs nog later, namelijk tot 1 Jan. 1818, terwijl voor Noord-Nederland weder de ordonnantie van 1805 gold. De nieuwe wet van 1817 maakte daarop de wetgeving voor de beide deelen van het koningrijk gelijk, en stelde dus

ook in Belgie de regte lijn vrij. Deze wet van 1817 is in Belgie ook na de scheiding behouden, echter met eene verandering, in 1851 juist voor de regte lijn gemaakt.

Reeds in 1848 was een ontwerp voorgedragen tot belasting der regte lijn met 1°/₀, voor hetgeen ab intestato geërfd werd of zou geërfd zijn, en met 5°/₀, voor wat daarboven overging. — De centrale sectie bragt hierover in 1849 een zeer breedvoerig rapport [1]) uit, hetwelk ongunstig luidde. Het waren meerendeels de gewone bezwaren, ook door ons reeds behandeld; men zou er den zoon door dwingen anderen bekend te maken met de al of niet goede handelwijze van dengene, die hem het leven geschonken had; men zou hem dwingen tot eene daad, waardoor hij misschien alle vertrouwen zou verliezen of althans aanmerkelijk in zijn crediet kon geschokt worden. Men zou hem bij al de onkosten, veroorzaakt door den dood zijns vaders, nog tot meer uitgaven veroordeelen; hem noodzaken tot minder aangename besprekingen met de beambten, welligt tot processen, op het oogenblik dat zijne smart moest geëerbiedigd worden! enz. Daarbij wees men voor België op het bezwaar, dat dit regt al weder den onbewegelijken eigendom zou treffen, welke daar reeds, zeide men, zoo zwaar belast was. Een niet geringen invloed oefende ook de nog versche herinnering uit der socialistische en communistische bewegingen van het jaar 1848; men vreesde zelfs ook maar den schijn aan te nemen van een stap op dien weg te willen doen. Dit komt duidelijk

---

[1]) Te vinden in de „Documents parlementaires de Belgique" Recueil des pièces imprimées etc. Session 1848—1849. N°. 112.

uit in het rapport; zoo lezen wij daarin op pag. 2: «Nous n'affaiblirons pas le stimulant d'accumulation, aujourd'hui moins encore que dans des temps plus calmes; nous ne pouvons permettre que l'on puisse croire que nous avons cédé, même faiblement, à l'influence de l'orage qui a menacé de bouleverser l'ordre social établi; que nous subissons, même faiblement, les effets de cette influence».

«Nous ne pouvons surtout déposer dans une loi le germe du principe des opinions subversives, que des esprits faux ou pervers cherchent à répandre dans la société sur la nature du droit de propriété et de succession; nous ne pouvons enfin nous exposer à donner à ces opinions, par une semblable mesure, le poids que donne l'autorité de la loi, l'autorité qui s'attache toujours aux résolutions de l'assemblée nationale».

Nadat op deze en andere gronden al de secties zich tegen de bepalingen van het ontwerp ten aanzien van de belasting der regte lijn hadden verklaard, werd in de centrale sectie de conclusie van het rapport, om namelijk die bepalingen uit het ontwerp te ligten, met 6 stemmen tegen 1 aangenomen.

Dat ééne tegenstemmende lid was echter geen zwijgend lid geweest; krachtig, zij het dan ook voorloopig met geen gelukkig gevolg, was hij ten voordeele van de belasting der regte lijn opgetreden. Hij leverde er o. a. de volgende korte, maar kernachtige verdediging van: «Le droit de succession, même en ligne directe, circonscrit dans les limites tracées par l'art. 2 du projet, n'atteint que le citoyen qui peut payer; il l'atteint au moment même où il obtient une augmentation de fortune; il a pour base un droit certain, d'une valeur facile à déterminer; il ne prête pas à l'arbitraire; il est d'une

perception facile et économique; il est exempt de vexations, de visites domiciliaires et autres tracasseries inséparables des contributions indirectes; à la différence des impôts de consommation, il ne frappe jamais les classes nécessiteuses; enfin il est conforme à ce grand principe proclamé par J. Bentham: qu'en matière d'impôts, il faut réduire à son moindre terme la peine de privation et éviter les non-valeurs».

Door de ongunstige beoordeeling van haar voorstel afgeschrikt, zocht de regering — (een kabinet uit de liberale partij was sedert 1847 aan het roer) — naar andere middelen om het nadeelig saldo der staatshuishouding weg te nemen. Toen echter de nieuwe voorstellen der regering evenmin een gunstig onthaal vonden, — de oplegging van den eed bij het successieregt werd door de Kamer verworpen — bood het ministerie in Mei 1851 zijn ontslag aan. Daar evenwel bleek dat geen ander kabinet in deze omstandigheden geneigd was op te treden, bleef het oude ministerie, op verzoek des Konings, aan het bewind, waarop het nu als kabinetsquestie stelde de aanneming van het ontwerp van 1848, slechts met weglating van den daarin voorgeschreven eed, en dus met handhaving van de belasting der regte lijn. Er zou dan voortaan 1°/₀ geheven worden van hetgeen netto overging, doch opdat niet ieder huisgezin genoodzaakt zou worden den juisten staat van zijn vermogen op te geven, zou men ook kunnen volstaan met de betaling van ³/₄°/₀ van hetgeen bruto (zonder aftrek van schulden) overging.

Het ontwerp vond nu een veel beter onthaal. Hiertoe werkten onderscheidene redenen mede; vooreerst waren eenige tegenstanders in waarheid door de voorstanders overtuigd geworden; verder waren enkele

leden, die vroeger gehoopt hadden dat het deficit door bezuiniging zou kunnen gedekt worden, hiervan door de ondervinding der laatste jaren teruggekomen. Ook waren de gebeurtenissen van 1848 reeds meer op den achtergrond getreden, zoodat de vrees, van ook maar in schijn toe te geven aan de communistische rigting, veel geringer was geworden. Maar vooral werkte de onderlinge verhouding der partijen mede; vele leden toch der liberale partij, hoewel nog niet geheel verzoend met het ontwerp, meenden thans, om de anders zekere aftreding van het liberale kabinet te voorkomen, zich er niet meer tegen te moeten verzetten.

Eene geheele omkeering was daarvan reeds in de centrale sectie het gevolg, men verklaarde er zich met 4 tegen 2 stemmen voor het beginsel van het ontwerp, terwijl één lid buiten stemming bleef. Het rapport [1]) bevatte hoofdzakelijk slechts korte herhalingen van dat van 1849. Slechts één lid, dat zich voor het eerst in de discussie mengde, toonde thans in het breede het regt aan, dat de staat heeft om eene belasting te heffen van de successie in het algemeen, maar ook in het bijzonder van die in de regte lijn. Ook aan deze, beweerde hij, werd toch altijd eenige bescherming verleend; en wel verre dat men door zulk eene belasting den eigendom zou aantasten, zou men dien juist beveiligen, immers men zou de aanvallen, gerigt tegen het beginsel der erfopvolging, krachteloos maken door het wegnemen van de daarmede thans verbonden onregtvaardige vrijstelling. Het was wel een regt van ieder

---

[1]) Documents parlementaires de Belgique. Recueil des pièces imprimees etc. Session 1850—1851, n°. 235.

om de vruchten van zijnen arbeid aan zijne kinderen na te laten, maar was dan het regt om te leven, zich te voeden en te verwarmen minder te eerbiedigen? Toch hief de Belgische wet belasting van het vleesch, het bier en de steenkolen. En deze belastingen drukten nog wel op den behoeftige, in verhouding tot zijne behoeften; terwijl het successieregt slechts de kinderen trof naarmate van de hulpbronnen, die zij verkregen door de erfenis. Eindelijk beriep dat lid zich op het voorbeeld van andere landen en op het gezag van mannen als Thiers en Léon Faucher.

De discussie in de Kamer was hoogst belangrijk, al was zij ook een weinig gerekt, doordien bijkans iedere spreker tevens de politieke questie behandelde. De tegenstanders wezen er meest op, dat men dit beginsel aannemende, inbreuk op den eigendom maken en dezen op losse schroeven zetten zou. En dit was nog slechts het begin, geheele absorptie van den eigendom lag in de toekomst. In eene zeer goede redevoering voor het ontwerp antwoordde de heer Lebeau op dit laatste argument [1]) aldus: «Mais cet argument existe contre tous les impôts et notamment contre l'impôt foncier. Quelle garantie avez-vous que l'on n'arrive à l'absorption de la propriété par l'aggravation excessive de l'impôt foncier? Aucune, si ce n'est la moralité, la modération des pouvoirs de l'État.»

Om niet te uitvoerig te worden, beperken wij ons verder tot de overname van een gedeelte der fraaije rede van den heer de Decker [2]), wiens woorden des te grooter waarde bezitten, omdat hij een politiek tegen-

---

[1]) Zie de Indépendance Belge van den 27sten Junij 1851.
[2]) Zie de Indépendance Belge van den 29sten Junij 1851.

stander was van het kabinet [1]). «Le principe du droit sur les successions en ligne directe semble déjà justifié aux yeux de tous. Autrefois il était regardé comme démocratique et social, aujourd'hui il n'en est plus de même, on dit qu'il n'est pas assez démocratique; quant à moi je l'ai toujours soutenu, parcequ'il m'a paru juste. Ce principe est des plus simples, à chaque passage de la propriété d'une tête sur une autre l'Etat vient prélever le prix de la protection que la loi civile accorde à cette propriété. Y a-t-il quelque chose de plus juste? Ce que vous appliquez aux successions collatérales, je demande que vous l'appliquiez aux successions en ligne directe; aucun motif ne s'oppose à l'adoption de ce principe.

On parle toujours de la propriété; mais les gens qui n'ont d'autre propriété que leur travail sont bien imposés. Avez-vous jamais réfléchi à ce que c'est que le droit de patente? C'est l'impôt sur le travail avant même que l'artisan se mette à travailler; le travail est aussi respectable que la propriété. (Très-bien). M. Lelièvre dit: «Vous frappez la petite fortune.» Mais pour que l'impôt reste juste, il faut qu'il frappe la petite fortune comme la grande. On dit: Elle n'est pas bonne la mesure, qui pour frapper un riche, frappe cent pauvres. Mais c'est le sort de tous les impôts. L'impôt de consommation atteint un millier de pauvres pour un riche.

Ceque M. Lelièvre trouve un vice, je le trouve un avantage; si l'on n'avait frappé que la grande fortune,

---

[1]) Hij was later (van 30 Maart 55 tot 9 Nov. 57) min. v. binnenl. zaken in-, en hoofd van het clericale kabinet.

c'est alors qu'on eut accusé avec raison le gouvernement de vouloir faire la guerre aux riches. La conséquence du principe de M. Lelièvre, c'est l'impôt progressif, et je serais curieux de savoir combien de membres de cette chambre le suivraient sur ce terrain etc.»

Het ontwerp werd in de Kamer aangenomen met 61 tegen 31 stemmen. Hiermede was echter de zaak nog niet afgedaan; de senaat namelijk toonde zich er zeer ongunstig tegen gestemd en verwierp het hoofdartikel met 33 tegen 18 stemmen. Ofschoon dit ligchaam daarop ontbonden werd, scheen het toch dat de oneenigheid tusschen de beide Kamers blijvende zou zijn, daar de meeste der vroegere leden weder terugkeerden. Bij de nieuwe behandeling echter werd in den senaat een bemiddelend amendement voorgesteld door den heer Spitaels, hierop neêrkomende, dat voor de regte lijn de belasting slechts bij uitsluiting zou geheven worden «sur la valeur des immeubles situés dans le royaume et les rentes et créances hypothéquées sur des immeubles en Belgique». Dit amendement, volgens hetwelk dus de meeste roerende goederen vrij bleven, werd aangenomen, gelijk ook daarna het gansche ontwerp, hetwelk aldus gewijzigd ook door de Kamer werd goedgekeurd [1]. Alzoo werd nog in het jaar 1851 de belasting der regte lijn ingevoerd.

Sedert zijn 17 jaren verloopen, en thans kan men

---

[1]) Het amendement Spitaels is ook zeer opmerkelijk uit een staatsregtelijk oogpunt, daar het een voorbeeld geeft, hoe het regt van amendement, gegeven aan de Eerste Kamer, voordeelig kan zijn tot conciliatie der beide deelen van de Staten-Generaal.

zeggen dat het successieregt in de regte lijn, eerst zoo hevig aldaar aangevallen, er goed heeft gewerkt, zonder dat het ook maar een enkel van de treurige gevolgen na zich gesleept heeft, die de tegenstanders er van voorzagen.

Waarom zou Nederland thans het voorbeeld van België niet volgen? Daar kon men bij de beraadslaging er nog op wijzen, dat de belasting der regte lijn bijna nergens bestond, en zelfs eigenlijk alleen maar in Frankrijk [1]); want Engeland kon niet wel mede gerekend worden, omdat het regt daar uitsluitend van de roerende goederen geheven werd. Thans echter kunnen wij wijzen, niet alleen naast Frankrijk op Engeland, waar in 1853 het successieregt ook tot de onroerende goederen uitgestrekt is, maar ook op België, Oostenrijk, Italië. Voorwaar, Nederland kan, getrouw aan zijne gewone voorzigtigheid, thans, steunende op de ondervinding in zoovele andere staten verkregen, zonder vrees de belasting in de regte lijn invoeren.

Of moet niet ook in ons land het evenwigt tusschen middelen en uitgaven hersteld worden? Wij ontleenen hieromtrent de volgende cijfers aan de bijlagen (A en B.) tot de Ned. begrooting voor 1869:

In 1867 hebben de *gewone* middelen *f* 74,277,516,81⁵ opgebragt, terwijl de *gewone* uitgaven voor de algemeene dienst en de rentebetaling (met uitsluiting dus van die voor amortisatie en aflossing van schuld, voor den aanleg van Staats-Spoorwegen, voor de veeziekte, enz.) bedragen hebben: *f* 88,793,596,14⁵, blijvende alzoo een *tekort* van ruim 14½ millioen.

Die wanverhouding bestaat wel reeds sedert jaren,

---

[1]) Men vergat daarbij Denemarken, waar de regte lijn reeds sedert 1810 (ordonnantie van 8 Febr. 1810) belast is.

doch is in den laatsten tijd nog veel sterker geworden. Zoo bedroegen in 1852 de gewone middelen *f* 58,841,965,76[5]; en de gewone uitgaven van dezelfde soort als boven *f* 68,786,355,13; alzoo een *tekort* van nog niet 10 millioen.

Wij zien uit de vergelijking dezer beide jaren, dat de uitgaven sterker zijn toegenomen dan de inkomsten. Daarbij komt nog, dat uit de buitengewone middelen (O. I. baten) een belangrijk gedeelte der staatsschuld geamortiseerd is, hetgeen ten gevolge heeft gehad, dat onder de uitgaven van 1867 slechts *f* 27,105,326,42[5] voorkomt aan rente dier schuld, tegen *f* 35,487,851,87 in 1852. Deze sommen van de uitgaven aftrekkende, zoo krijgen wij voor 1867 aan gewone uitgaven van de dienst *f* 61,688,269,72, tegen *f* 33,298,503,26 voor 1852, of een verschil van bijna 28 1/2 millioen. Daar wij echter in aanmerking moeten nemen, dat onder de uitgaven voor 1867 voorkomen bijna 1 1/2 millioen voor de West-Ind., welke uitgaaf in 1852 ook wel bestond, maar toen niet op de begrooting voor Nederland gebragt werd, zoo komen wij tot het eindresultaat, dat van 1852 tot 1867 de *gewone uitgaven* voor de algemeene dienst zijn toegenomen met 27 millioen, terwijl de *gewone middelen* slechts met 15 1/2 millioen vermeerderd zijn.

Door deze beschouwing krijgt ons tegenwoordig *tekort* op de gewone dienst nog meer gewigt. Zij leert ons, dat er inspanning zal noodig zijn, niet alleen om het te kort te verminderen, maar zelfs ook om het op dezelfde hoogte te doen blijven; en dit is te bedenkelijker, omdat het toenemen der uitgaven, buiten verhouding tot het toenemen der middelen, voortaan niet meer gedeeltelijk zal geneutraliseerd worden door het verminderen der uitgaven voor de rentebetaling; immers, de groote amortisering der schuld heeft reeds opgehouden.

Letten wij echter op de *buitengewone* uitgaven en de *buitengewone* middelen gedurende het tijdvak 1852—1867, dan is daarvan de verhouding voor onze schatkist allergunstigst geweest. Niet alleen toch zijn de eerste (waaronder voorkwamen o. a.: afkoopsom van de Sonden Stader-tol, bijdrage voor de afschaffing der slavernij in W.-Ind., zeer aanzienlijke bijdragen voor den aanleg der Staatsspoorwegen, uitgaaf ter bestrijding der veeziekte, enz.) door de laatste geheel kunnen gedekt worden, maar er is ook op groote schaal geamortiseerd; zoo zelfs, dat daardoor de rente der schuld met bijna 8½ millioen gulden verminderd is; en eindelijk zijn nog al de te korten van de gewone dienst, tot een gezamenlijk bedrag van *f* 146,378,944 daardoor gedekt geworden.

Zullen die buitengewone middelen voortdurend blijven bestaan? Ziedaar de vraag waar het op aankomt. Zoo ja, dan is het te kort op de gewone begrooting een feit van weinig beteekenis, zoo neen, dan is het zeer onrustbarend. Daar nu de buitengewone middelen bijna uitsluitend zijn voortgekomen uit de O. Ind. baten, komt onze vraag dus eigenlijk hierop neêr: Zullen die baten in onze schatkist blijven vloeijen?

Dit is aan gegronden twijfel onderhevig. Vooreerst zijn kolonien altijd een onzeker bezit, inzonderheid voor een kleinen staat; een Europesche oorlog, of een Oostersche opstand kan ze ons ontrooven. Verder zijn zoowel quantiteit als qualiteit der O. I. producten afnemende, terwijl de hoog opgevoerde prijs er van reeds begint te dalen. Maar bovenal is vermindering der directe baten te verwachten, ten gevolge van de meer en meer veld winnende meening, dat het niet eerlijk, niet regtvaardig is Java langer te exploiteren, zooals het sedert de invoering van het kultuurstelsel in 1831 ge-

exploiteerd is. Eene steeds sterker wordende partij verlangt afschaffing der staatskulturen met de daarmede verbonden heeredienstcn enz., en toepassing, ook op Java, van de algemeene beginselen der staathuishoudkunde. Dat alsdan de *directe* voordeelen uit de Oost-Indien ophouden zullen ons toe te vloeijen is duidelijk.

Maar ook al meent men, met de tegenstanders van de nieuwe Koloniale rigting, dat het heerschende stelsel voor het tegenwoordige Java met zijne onbeschaafde bewoners verreweg het beste is en dat de staatskultures voor Java een weldaad zijn; dat de Europesche begrippen van staathuishoudkunde in theorie schoon mogen zijn en zelfs in de praktijk voor beschaafde landen goed mogen heeten, doch dat de toepassing er van op onbeschaafde Oostersche landen onmogelijk is; — dan nog, meenen wij, dat de regtvaardigheid vordert de uit dat stelsel voortvloeijende baten, — voor zoover zij niet moeten dienen tot vergoeding der diensten door den Ned. Staat bewezen, — te gebruiken voor Java zelf; en volkomen onbegrijpelijk is het ons hoe men het gebruik daarvan voor Nederland wettig kan achten, zoolang noodzakelijke Indische behoeften nog altijd om bevrediging roepen. Een voogd kan wel ter goeder trouw dwalen in de beste wijze van opvoeding van zijn pupil; maar wat van den voogd te zeggen, die in plaats van aan zijn pupil eene goede opvoeding te geven, diens gelden daarop bezuinigd, zelf ging gebruiken? En de opvoeding van het volk, waarover wij Nederlanders de voogdij uitoefenen, is nog op verre na niet voltooid. Om slechts op één punt te wijzen; het onderwijs is op Java nog zoo weinig voldoende, dat op ongeveer 13 millioen zielen slechts 4816 leerlingen inlandsch onderwijs genieten; hoe nietig dit cijfer is zal duidelijk zijn, wan-

neer men bedenkt dat zulks voor eene stad als Utrecht, met ongeveer 60,000 inwoners, zou komen te staan op slechts 22 schoolgaande kinderen.

Trouwens, dat van de gelden uit Indië meer voor de behoeften van die kolonie zelve moet afgezonderd worden, is niet slechts een denkbeeld dat geopperd, het is reeds een beginsel dat toegepast wordt; de aanzienlijke toeneming der uitgaven voor O. I. in de laatste jaren kan het getuigen.

Welke rigting omtrent het bestuur van Java dus ook moge zegepralen, zooveel meenen wij in elk geval zeker te mogen achten: de bijdragen uit Indië zullen verminderen, zoo niet geheel ophouden. En toch hebben wij in onze begrootingen voortdurend getoond die buitengewone inkomsten niet te kunnen missen. Slechts twee wegen staan derhalve open om een tekort te voorkomen: aanzienlijke inkrimping der uitgaven, of verhooging van het bedrag der inkomsten door uitbreiding van bestaande of invoering van nieuwe belastingen.

Wat de inkrimping der uitgaven aangaat, daarvan kan men niet zeer veel verwachten. Reeds nu wordt algemeen geklaagd over te lage bezoldiging der ambtenaren; eene nieuwe regeling van het hooger onderwijs zal alligt meerdere staatsbijdragen vereischen, en hoevele andere zaken wachten niet op de ondersteuning van den staat, die zij tot nog toe te vergeefs vroegen. Slechts aanmerkelijke daling der uitgaven voor oorlog en marine zou eenige krachtdadige hulp kunnen aanbrengen; maar dit ware al weêr niet mogelijk zonder het pas aangenomen stelsel van verdediging voor ons land te laten varen, en zoo ergens dan is zeker op dit punt halfheid af te keuren.

De hulp zal dus moeten komen van nieuwe belas-

tingen. En nu vragen wij nog eens: Waarom zou Nederland dan niet op het voorbeeld van zoovele andere staten overgaan tot eene uitbreiding der successiebelasting tot de regte lijn?

Gesteld echter dat onze beschouwingen hieromtrent onjuist waren, en dat er geen tekort te duchten was, dan nog zouden wij de belasting van de regte lijn aanbevelen ter vervanging van andere nu bestaande belastingen, waartegen naar ons oordeel veel grooter bezwaren bestaan, dan die tegen een successieregt in de regte lijn ingebragt kunnen worden.

Zeker kunnen tegen vele onzer belastingen zeer gegronde bedenkingen geopperd worden. Of, wat te zeggen van ons *personeel*, hetwelk, met zijne grondslagen: «deuren, vensters, en haardsteden», in ons vochtig land lucht, licht en vuur duur maakt? Wat te zeggen van de *patentbelasting*, van nijvere lieden gevraagd in evenredigheid van hunne vermoedelijke winst, maar vooraf, en zelfs daar, waar misschien later geen winst zal blijken te zijn? Wat anders, dan dat zij de ontwikkeling der nijverheid belemmert, al kunnen wij hare opbrengst (in 1866 ongeveer 3¾ millioen) ook onmogelijk missen?

Wat te zeggen van de zoo buitengewoon hooge *registratieregten* (opbrengst in 1866 ongeveer 6 millioen), die den landbouw drukken, daar zij beletten dat de landerijen in de handen komen van hen, die ze het best zouden bebouwen?

Wat verder van het *dagbladzegel?* Het nadeelige daarvan is reeds zoo dikwerf aangetoond, dat wij hier alleen ons vertrouwen zullen uitspreken, dat de afschaffing er van weldra een feit zal zijn.

En wat nu de *accijnsen* aangaat — daargelaten het algemeene bezwaar dat de fabrikatie daardoor belemmerd wordt — moet men van die op het *gedistilleerd* (opbrengst in 1866: $12^1/_4$ millioen) niet erkennen, dat hare hooge opdrijving den onzedelijken smokkelhandel zeer aanmoedigt? Van die op het *geslagt* (opbrengst in 1866 bijna $1^7/_8$ millioen), dat zij het beste voedingsmiddel nog duurder maakt? Van die op de *zeep* (opbrengst in 1866 ruim $1^1/_4$ millioen), dat het eene belasting is op zindelijkheid en reinheid, terwijl welligt ook aan haar de achterlijkheid van onze zeepziederijen is toe te schrijven? Van die op de *bieren en azijnen* (opbrengst in 1866: $6^1/_2$ ton), dat de belasting op de azijn eene belasting op eene levensbehoefte is, en dat die van het bier een volksdrank duur maakt, die anders langzamerhand de zoo schadelijke jenever vervangen zou?

Wat de *in- en uitgaande regten* betreft, wel zijn wij in den laatsten tijd op dit punt met reuzenschreden vooruitgegaan, vooral ten gevolge van de afschaffing der scheepvaartwetten in 1851, van de verlaging der invoer- en de afschaffing der uitvoerregten in 1862, maar toch leven wij nog in een tijdperk van overgang, zoodat eene nog belangrijker verlaging der invoerregten, (welke nu nog 2 à 3°/₀ bedragen voor grondstoffen en 5°/₀ voor volledig fabriekaat), wenschelijk en waarschijnlijk is. (De opbrengst er van was in 1866: $4^1/_4$ millioen.)

Zeer gegronde bezwaren bestaan ook tegen de bate der *Posterijen*; (de inkomsten daarvan zijn namelijk ruim één millioen hooger dan de uitgaven). Vooreerst is het in strijd met de regelen der staathuishoudkunde, dat de staat op dezen tak van bestuur winst behaalt; immers, hij bewijst hier slechts een dienst, omdat hij het beter kan doen dan anderen; maar hij mag dan ook van zijn

monopolie geen misbruik maken, daar anders de reden vervalt, waarom hij dien dienst bewijst. Door het te hooge porto heft de staat eigenlijk eene belasting van de brievenschrijvers, waarvoor volstrekt geen reden bestaat, en die belemmerend werkt op handel en nijverheid. Van de zucht om de opbrengst van dit middel te verhoogen, is ook het beknibbelen der uitgaven een gevolg; vooral voor kleine plaatsen laat de postgemeenschap thans nog veel te wenschen over. Aan de vrees om zelfs maar tijdelijk eene minder hooge bate aan de schatkist te bezorgen, is het ook toe te schrijven dat een uniform laag brievenport tot heden nog niet is ingevoerd.

Achten wij om deze redenen de vermindering of afschaffing der genoemde belastingen *wenschelijk*, dringend *noodzakelijk* achten wij:

1°. de *vermindering* van den accijns op het *zout*. In het algemeen zijn belastingen op de eerste levensbehoeften af te keuren, omdat men zoodoende ook hen treft, die reeds nu niet genoeg hebben om in hun levensonderhoud te voorzien. Maar zeker is eene opbrengst van bijna 3 millioen (in 1866: *f* 2,865,241), op die wijze verkregen veel te hoog; daar het zout voor alle klassen even noodig is, vraagt men dus eigenlijk bijna *f* 1 per hoofd, iets wat voor arme huisgezinnen met vele kinderen een veel te zware last is. Daarbij bedenke men, dat alle standen reeds bijna evenveel opbrengen in de 1½ millioen van de zeepaccijns.

2°. de *verlaging*, zoo niet de geheele *afschaffing*, der *hypotheekregten*, (voor zoover deze gevorderd worden bij de inschrijving en doorhaling van eene hypotheek) en

van het daarmede verbonden *registratieregt*. Sterk wordt door deze regten eene soliede wijze van geldbelegging belemmerd; tevens zijn zij hoogst nadeelig voor den landbouw, omdat men nu niet dan op zeer bezwarende voorwaarden op onroerende goederen geld kan opnemen. Vooral komt dit uit bij eene vergelijking met de beleening op roerende goederen, waarbij men slechts een vast regt van *f* 0,80 heeft te betalen; terwijl hier, (behalve de kosten aan den notaris), voor het inschrijven en doorhalen der hypotheek met het daarbij behoorend registratieregt, bijna 2°/₀ van het kapitaal wordt geëischt. Ten slotte is het eene belasting, die weinig op den rijkdom, zwaar op de armoede drukt; ja, niet weinig medewerkt tot den achteruitgang van den stand der kleine grondbezitters.

3°. de *afschaffing* der *staatsloterij* met eene opbrengst van ruim 4 ton. Tegen deze belasting hebben wij het allergrootste bezwaar. Immers, zij is in alle opzigten onzedelijk; de staat speculeert bij haar op den hartstogt van het volk, en gaat er de spaarzaamheid van den minderen man door tegen, zoodat de welstand der natie door deze belasting zeer benadeeld wordt. Verder is het ook onze duurste belasting; behalve toch de 10 à 15 °/₀, die de staat geniet door korting der prijzen, betaalt men nog bovendien ruim 11°/₀ in den vorm van hoogeren prijs der loten, hetgeen de winst uitmaakt der collecteurs, gedelegeerden, splitsers enz.

Al deze wenschelijke veranderingen van ons belastingstelsel zouden natuurlijk gepaard gaan met verlies voor de schatkist. Wil men dus de successiebelasting in de regte lijn niet, om het evenwigt in onze finantiën te helpen herstellen, dan kieze men het althans als aequi-

valent voor de afschaffing der beide laatste belastingen en de vermindering der zoutaccijns.

Ten slotte willen wij nog kortelijk nagaan, hoeveel een succ. regt in de regte lijn aan de Nederlandsche schatkist zou opbrengen. Natuurlijk is dit niet met zekerheid te zeggen; wij kunnen echter de opbrengst eenigzins berekenen naar analogie van die in Frankrijk.

Daaromtrent deelt de Parieu [1]) de volgende cijfers mede:

	1850	1858
En ligne directe	11,799,634 fr.	19,362,068 fr.
Entre époux	8,002,537	8,415,007
En lignes collatér. diverses .	20,823,536	34,225,435
Entre individus non parentes	5,198,036	8,622,729
Total . . .	42,023,743	70,625,239
	11,799,634	19,362,068
Totaal behalve de regte lijn .	30,244,109.	51,263,171.
Hiervan bragt dus de regte lijn op	39°/₀.	37½°/₀.

	1863	1864
En ligne directe	20,324,139 fr.	22,806,873 fr.
Entre époux	9,012,915	9,908,468
En lignes collatér. diverses .	37,206,226	38,340,089
Entre individus non parentes	9,860,882	9,971,064
Total . . .	76,404,162	81,026,486
	20,324,139	22,806,873
Totaal behalve de regte lijn .	56,080,023.	58,219,613.

---

[1]) Traité des Impôts 1867. III. p. 150 s.

Hiervan bragt dus de regte lijn op 36°/₀. 39°/₀.

Bij ons bragten echtgenooten, zijverwanten en niet verwanten in de 7 jaren 1860—1866 (onder de nieuwe wet) op . . . . . *f* 20,981,419;

daarbij 38 opcenten. . . *f* 7,972,939;

totaal . . *f* 28,954,358.

dus gemiddeld per jaar . . *f* 4,136,336.

Hiervan zou 36°/₀ bedragen . . *f* 1,489,080.

Het op deze wijze gevonden cijfer zal zeker niet veel bezijden de waarheid zijn, daar het successieregt in Frankrijk ongeveer even hoog is als in Nederland. De meerdere hoogte van het regt voor de verste graden en niet-verwanten bij ons, wordt namelijk weêr gecompenseerd door de meerdere hoogte voor de naaste verwanten in Frankrijk. Veel te hoog zal het cijfer althans zeker niet zijn, daar wij, van de vier door ons genomen jaren, dat met de voor de regte lijn evenredig kleinste opbrengst tot grondslag onzer berekeningen gekozen hebben. Zoo laat zich dus, bij eene belasting in de regte lijn van 1°/₀, eene opbrengst van ongeveer 1½ millioen verwachten.

HOOFDSTUK V.

Verdere vrijstellingen die thans gewoonlijk bestaan.

De armen.

Naast de vrijstelling der *regte lijn* vindt men gewoonlijk die der *armen*. Wij willen kortelijk nagaan in hoeverre deze op juiste grondslagen berust.

Bij de behandeling van het vraagstuk der progressiviteit of proportionaliteit [1]) der belastingen hebben wij gezien, dat, wat men ook als maatstaf aanneme voor de berekening van ieders aandeel in de belasting, men steeds tot de slotsom moet komen dat vermogenden veel, min gegoeden weinig moeten bijdragen. Toch blijft het wenschelijk dat ook de laatsten althans iets betalen; vooreerst omdat zulks billijk is, daar ook zij toch altijd eenige bescherming van den staat genieten; maar vooral ook om de fiscale reden, dat anders de vele uitgaven van den staat niet kunnen bestreden worden. Weelde-belastingen toch brengen steeds zeer weinig

---

[1]) Zie pag. 66. en volg.

op, omdat het aantal gegoeden betrekkelijk gering is. Men moet dus wel komen tot belastingen, waarin ieder burger zijn evenredig aandeel betaalt.

Het belasting betalen door de minvermogenden heeft echter zijne grenzen; het oud-Hollandsche spreekwoord: «waar niet is verliest de keizer zijn regt» is hier volkomen van toepassing. Dat «niet» beteekent hier dan: niet boven hetgeen ieder dringend noodig heeft voor levensonderhoud. Van dat beginsel uitgaande moet men elke belasting der eerste levensbehoeften afkeuren, omdat men niet weten kan of men, door die te heffen, niet velen in hunne nooddruft treffen zal.

Tengevolge van dat zelfde beginsel is men tot de vrijstelling van een minimum bij de inkomstenbelastingen gekomen; gelijk het ook bij ons personeel geleid heeft tot de vrijstelling wegens geringe huurwaarde.

Moet men nu ter wille van dat beginsel ook de kleine nalatenschappen vrijstellen?

Wij meenen hierop een ontkennend antwoord te moeten geven, althans wanneer men, gelijk onze wet, de regte lijn vrijlaat. Wie toch wordt bij het successieregt belast? De verkrijger; alleen op het al of niet gegoed zijn van dezen moet dus gelet worden, niet op dat van den erflater. En waarom kan de man met nog geen *f* 300 waarde aan bezittingen niet vrij gegoede erfgenamen hebben [1]?

---

[1]) In beginsel juister dan het later in de wet aangenomen stelsel was dan ook hetgeen eene afdeeling bij de behandeling van de wet in 1817 wenschte, namelijk: „dat alle nalatenschappen geen *f* 600 bedragende, werden vrijgesteld, doch alleen dan wanneer de erfgenaam minder dan *f* 50 in de directe belasting betaalde".

Alleen bij de regte lijn zou het besluit: «zoo de erflater, zoo de verkrijger» eenigen grond kunnen hebben; hoewel ook juist bij de min gegoede standen het feit niet zeldzaam is, dat de volwassen kinderen veel beter hun brood hebben dan de ouders.

Maar ook al mogt men van de hoegrootheid der nalatenschap tot de mate van gegoedheid der erfgenamen besluiten, dan nog kan men, althans in de zijlinie, de vrijstelling moeijelijk verdedigen op grond van onvermogen. Vroeger toch leefden de erfgenamen buiten het hun nu ten deel gevallen erfdeel; men kan dus onmogelijk beweren, dat eene zeer kleine belasting daarop hen in het noodige levensonderhoud zou treffen. Dit ware alleen mogelijk in de regte lijn, waar de kinderen misschien reeds vroeger van het hun nu geschonken kapitaal geleefd hebben.

Al moge dus de vrijstelling der kleine boedels (onder de *f* 300 in onze wet) in theorie niet te verdedigen zijn, uit een praktisch oogpunt keuren wij haar echter goed. Zulk een boedel bestaat toch meestal slechts uit eenig huisraad, en zoo gemakkelijk als het voor hem is, die 1000 gulden erft, daarvan eenige guldens aan het land uit te keeren, zoo bezwarend zal die uitkeering in vele gevallen voor hem zijn, die alleen eenige meubelen ontvangt; welligt ware de verkoop daarvan zelfs noodzakelijk om de belasting te kunnen betalen. Maar de vrijstelling is inzonderheid uit een administratief oogpunt zeer begrijpelijk; moest van elke nalatenschap, hoe gering ook, iets aan successieregt voldaan worden, het zou even lastig zijn voor de belastingschuldigen, als moeijelijk voor de ambtenaren; wier werkzaamheden daardoor zoo zouden toenemen, dat de heffingsonkosten buiten verhouding tot de meerdere opbrengst zouden klim-

men [1]). Ook de eed, reeds nu te veel in onze wetten voorkomende, zou dan zelfs voor de geringste heffingen moeten afgelegd worden, en dit zou zeker niet strekken om er het gewigt van te verhoogen.

Meenen wij om deze redenen ons met het beginsel der vrijstelling van kleine nalatenschappen te kunnen vereenigen, ook de toepassing van dat beginsel in onze wet verkiezen wij boven eene andere, waarbij niet op de erfenis, maar op het erfdeel of legaat gelet wordt. Waarom toch zou een rijke niet een klein legaat kunnen krijgen? Zelfs is het mogelijk, dat hij dit uit een grooten boedel verkrijgt, en daar er dan in het geheel geen arme bij betrokken is, zou zulk eene vrijstelling moeijelijk voor eene vrijstelling van een arme kunnen doorgaan. Zelfs gansch niet geringe fortuinen zouden door splitsing op die wijze niets aan den staat betalen. Het zou eindelijk ook zeer onbillijk zijn, dat iemand, die driemaal een legaat kreeg, telkens iets kleiner dan de bepaalde som, *niet* te betalen had, en daarentegen *wel* degene, die nog niet de helft daarvan op eenmaal erfde.

Deze afkeuringswaardige wijze van vrijstelling komt voor in de ook op zoovele andere punten niet uitstekende Engelsche wet. Erfdeelen en legaten onder de 20 £ vallen niet onder de Legacy-duty. Macculloch [2])

---

[1]) Hierop doelde ook onze regering in hare memorie van beantwoording ad art. 16. Wij lezen daar: „Ofschoon het haar rationeel voorkwam, dat ook van datgene wat geërfd wordt in een boedel, een saldo van minder dan *f* 300 opleverende, de belasting werd betaald, meende zij evenwel, even als de wetgevers van 1805 en 1817, eene grens te moeten stellen, opdat het getal belastingschuldigen niet al te zeer werd vergroot."

[2]) On Taxation 1852. p. 304.

maakt bij het vermelden van deze bepaling dan ook de opmerking: «There seems no particular reason for this exemption, except where the legatee is within the nearest degrees.»

Toch werd deze wijze van vrijstelling ook gewenscht door sommige leden van onze 2de Kamer. Wij lezen namelijk in het 1ste voorloopig Verslag over het wetsontwerp van 1857: «Sommige leden verlangden dat de vrijdom van regt van successie niet alleen zou worden gegeven voor boedels, waarvan het zuiver saldo slechts *f* 300 zou bedragen, maar uitgebreid tot elk erfdeel of legaat dat minder dan *f* 300 groot zou zijn. — Bij andere leden vond dit verlangen evenwel veel tegenstand. Huns inziens moest de wet op het successieregt de nalatenschap bij de bepaling van den vrijdom, in haar geheel op het oog hebben, en dezen niet afhankelijk stellen van het getal der erfgenamen. Vrij aanzienlijke boedels zou men, dus doende, aan de betaling van het regt geheel kunnen onttrekken; men zou eene deur voor grove misbruiken openen enz.» [1]). In de Mem. van Beantw., vereenigde zich de regering met het laatste gevoelen, nog opmerkende, dat, indien aan het geuite verlangen voldaan werd, voor een boedel van b. v. *f* 500 geheel andere regelen zouden gelden, wanneer die door één, dan wanneer die door twee erfgenamen verkregen werd; hetgeen haar bedenkelijk toescheen [2]).

Even als in de Engelsche wet, was deze toepassing van het beginsel der vrijstelling ook nog aangenomen in het Fransche ontwerp van 48; daarbij was namelijk voorgesteld dat erfdeelen of legaten kleiner dan 500

---

[1]) 1ste Voorl. Versl. ad art. 16. 1e.

[2]) 1ste Mem. van Beantw. ad art. 16. 1e.

francs vrij zouden zijn. De commissie antwoordde hierop in haar meergemeld rapport [1]): «Cette dispense ne nous a point paru devoir mériter votre sanction, malgré l'apparence et l'intention démocratiques de cette disposition. Un legs, une quotepart héréditaire de 500 fr. de valeur peuvent échoir à des citoyens possédant des capitaux beaucoup plus considérables; quelle serait dans pareil cas, la moralité et la justice de l'immunité? Elle serait évidemment mieux à sa place dans un impôt sur le revenu que dans le projet soumis à notre examen; — — l'adoption de cet article causerait au Trésor une perte réelle, sans la compensation d'un soulagement senti par les masses pauvres.»

Dit laatste moge wat sterk gekleurd zijn, daar toch alle erfdeelen der armen er door vrij zouden worden, — ook wij zijn om de door ons vermelde redenen meer gestemd voor het stelsel van onze wet. —

Op zich zelf is het beginsel der armen-vrijstelling niet nieuw. Reeds de oude vicesima nam het aan. Hoe klein het bedrag der erfenis daartoe moest zijn, is niet met volkomen zekerheid te zeggen. Uit de lex 23 C. de testamentis, willen sommigen bewijzen dat 100 aurei de grens zou geweest zijn. Daar deze constitutie echter eerst door Justinus is gegeven, is het tijdsverloop tusschen de invoering der vicesima (Augustus) en deze lex wel wat groot om daaruit te redeneren. — Hoe het zij, zeker is het althans, dat erfenissen, die minder dan 50 aurei bedroegen, vrij waren, blijkens de lex 10 Dig. de Accusat. Daar volgens Dureau de la Malle [2]) de aureus met bijna 28 francs gelijk

---

[1]) de Parieu, Traité des impôts 1e éd. 1864. t. V. p. 154.
[2]) Économie Politique des Romains liv. IV ch. 21.

staat, zouden dus nalatenschappen van minder dan ongeveer 1400 francs onbelast zijn geweest. Bij het verschil van geldswaarde van toen en nu heeft zulk eene berekening natuurlijk echter weinig waarde.

Onder de vrijstellingen der hedendaagsche wetgevingen is die van Pruissen uiterst gering, zij betreft namelijk slechts nalatenschappen onder de 50 Thaler [1]).

Voor ons land geldt art. 56, 4°.: «Vrijgesteld is al wat geërfd of verkregen wordt uit eene nalatenschap, waarvan het zuiver saldo volgens de specifieke aangifte geene *f* 300 te boven gaat.»

Van de overige wettelijke vrijstellingen valt weinig te zeggen.

Art. 56 onzer wet noemt als zoodanig nog:

1°. «Al wat door den staat wordt geërfd of verkregen.»

Deze vrijstelling kwam in de wet van 1817 niet voor, doch is voor de regelmaat in die van 1859 opgenomen.

3°. «Al wat de langstlevende echtgenoot van den eerststervenden verkrijgt, wanneer kind of kinderen uit hun huwelijk verwekt, of afstammelingen daarvan aanwezig zijn.»

Deze vrijstelling valt en staat natuurlijk met die van de regte lijn.

5°. «Al wat in vruchtgebruik of bij wijze van perio-

---

[1]) Hoffmann, Die Lehre von den Steuern 1840 s. 423. — de Parieu, (Traité, 1867 III. p. 154) zegt abusievelijk 50 gulden.

dieke uitkeering wordt geërfd of verkregen, wanneer de verkrijger sterft, vóór dat zijn genot *zes* maanden heeft geduurd.»

Zonder deze bepaling zou het namelijk kunnen geschieden, dat de belasting de waarde van het genotene overtrof.

6°. «De waarde der onroerende zaken, over welke in de overzeesche bezittingen van het Rijk het regt van overgang betaald is.» [1])

Het is zeer begrijpelijk dat, terwijl men van de waarde der in Nederland gelegen vaste goederen slechts successieregt en niet ook een regt van overgang heft, men niet beide te gelijk van de waarde der in de kolonien van het Rijk gelegen goederen eischen kan.

De goederen in de doode hand.

Hebben wij tot hiertoe de *wettelijke* vrijstellingen behandeld, ons rest thans nog eene *feitelijke* te beschouwen:

Wij hebben gezien, dat in een gelijkmatig drukkend belastingstelsel eene belasting der kapitalen te huis behoort. Daartoe moeten dan, volgens ons, bij ééne algemeene inkomstenbelasting de inkomsten uit kapitalen hooger belast worden, dan de professionele; terwijl in gemengde belastingstelsels kapitaalbelastingen naast die

---

[1]) Zie de toelichting hierop van de regering, in de 2de Memorie van Toelichting ad art. 54 n°. 6.

op de inkomsten moeten staan. Als zoodanig nu zagen wij in de meeste landen het successieregt goede diensten bewijzen; te gelegener tijd en op eene goede wijze zagen wij daardoor aan de kapitalen voor de staatsbescherming offers gevraagd.

In één opzigt echter heeft het successieregt eene aanvullende belasting noodig; het treft namelijk slechts de kapitalen, waarbij overgang plaats grijpt, d. z. die, welke behooren aan natuurlijke personen (de sterfelijke menschen), niet die behoorende aan regtspersonen (de onsterfelijke stichtingen en vereenigingen), of wel in het algemeen de goederen in de doode hand.

In dien zin geeft ook Merlin [1]) de volgende definitie van de instellingen in de doode hand: «Tous les corps ou communautés, qui sont perpétuels, et qui par une subrogation de personnes étant censés être toujours les mêmes, ne produisent aucune mutation par mort.»

Zoo ook zegt de Bosch Kemper [2]): «het bezit in de doode hand is dat, waarvan de eigendom niet aan bijzondere personen, maar aan instellingen toekomt, zoodat zij in dien zin buiten den handel zijn, dat zij niet door erfregt worden overgedragen.»

En Vissering [3]): «Goederen in de doode hand zijn dezulke, die toebehooren aan zedelijke ligchamen en corporatiën, welke van nature een eindeloos voortdurend bestaan hebben, en de eens verkregene eigendommen ten eeuwigen dage behouden.»

Aldus behooren daartoe niet alleen goederen van

---

[1]) Rép. Voce Main-Morte.

[2]) Wetenschap der Zamenleving III (Staatsregt en Staatsbestuur 1865) § 386.

[3]) Handb. van prakt. staathuish. 1867 n°. 638.

geestelijke instellingen en gestichten, van kerken, kosterijen en van instellingen van liefdadigheid, maar ook die behoorende aan den staat (domeinen), aan provinciën, gemeenten enz.

Bestaat er nu eenige grond om deze goederen niet of minder te belasten?

Ter beantwoording dezer vraag is het noodig vooraf dit bezit zelf van naderbij te beschouwen. — In het algemeen is er uit een staathuishoudkundig oogpunt veel bezwaar tegen, en wel vooral als het een bezit in land is. Voor den landbouw toch is het nadeelig; immers, hierbij is de bebouwer niet de eigenaar zelf, die in zijn eigen belang zorgt, dat de grond zoo goed mogelijk is en er daarom ook veel aan te koste legt. De prikkel van het eigenbelang verdwijnt dus bij de bebouwing van goederen in de doode hand, en dit is dan ook de hoofdreden, waarom de meeste staten tot verkoop der domeinen besloten hebben. Alleen bij lange huren vervalt dit nadeel voor een gedeelte, maar toch nooit geheel; de pachter op korten termijn daarentegen durft geene kapitalen in zijnen grond steken, dewijl hij niet weet of hij daarvan wel de vruchten zal innen. — Bovenal is echter van gewigt het bezwaar, dat, wanneer de gronden eens in het bezit van de bedoelde instellingen zijn, zij er ook in blijven. Er is derhalve nooit overgang op een nieuwen eigenaar, die ze welligt tot geheel andere en meer geschikte doeleinden zou gebruiken en ze zoo productiever maken.

Doch de bezwaren tegen het bezit in de doode hand beperken zich niet tot dat van land. Immers de voornaamste bedenking bestaat hierin, dat zulk een bezit uit een politiek oogpunt gevaarlijk is. In het algemeen

geven groote fortuinen altijd grooten invloed; daarbij komt, dat deze door onverteerde renten meestal nog voortdurend toenemen. Zoo zouden dus ook de groote familiefortuinen gevaarlijk zijn voor de rust van den staat, ware het niet, dat deze in den regel na eenige geslachten uit elkaar spatten. Nu eens is het een groot aantal kinderen, waardoor een aanmerkelijke splitsing tot stand komt; dan weder is het een enkele verkwister, die de door zijne voorzaten steeds vermeerderde rijkdommen in korten tijd verspilt. — Geheel anders echter is het met de fortuinen van instellingen; in den regel is daarbij verdeeling noch verkwisting mogelijk, zoodat het bestendig toenemen daarvan in waarheid gevaar kan opleveren. En dit is natuurlijk inzonderheid het geval bij geestelijke instellingen en gestichten, veel meer dan bij de gemeenten en instellingen van weldadigheid, welke meestal hare inkomsten geheel verteren.

Is het bezit in de doode hand in het algemeen, en dat van de geestelijke instellingen en gestichten in het bijzonder nadeelig en gevaarlijk, er bestaat ook, althans wat deze laatste betreft, geen enkele reden, waarom zij, in tegenoverstelling van de natuurlijke personen, onbelast zouden gelaten worden. Maar waarom is men dan niet reeds tot hare belasting overgegaan?

Wij meenen dit onder anderen hieraan te moeten toeschrijven, dat de geestelijke instellingen en gestichten bijkans uitsluitend voorkomen bij het Roomsch-Catholijke kerkgenootschap; men heeft daarom steeds geschroomd tot eene belasting der goederen van deze over te gaan, dewijl men vreesde, dat eene vijandige gezindheid van een groot deel der R. C. bevolking tegen de regering, die haar voorstelde, er hetgevolg van zou zijn.

Maar nog andere oorzaken hebben daartoe bijgedragen. Zoo beriep zich de regering op de volgende staten [1]), in Januarij 1859 opgemaakt, om te bewijzen dat de belasting der goederen in de doode hand voornamelijk drukken zou op de gemeenten en liefdadige instellingen, die zij aarzelde te bezwaren.

---

[1]) Ned. Staatsc. Bijblad Hand. 2de Kamer 58/59. Bijlagen bladz. 842.

STAAT der ligchamelijke onroerende goederen, staande ten name van instellingen van de doode hand met uitzondering van de staatseigendommen, 's lands domeinen, kroondomeinen en de eigendommen toebehoorende aan de Maatschappij van Weldadigheid. (Januarij 1859).

	Grootte.			Belastbaar inkomen.		Totaal.
	B.	R.	E.	ongebouwd.	gebouwd.	
Geestelijke instellingen en gestichten	780	47	14	11,979,23	6,007,00	17,986,23
Kerken en kosterijen.	37,939	49	26	677,910,14	144,155,00	822,065,14
Instellingen van liefdadigheid	43,428	31	77	885,322,08	278,796,00	1,164,118,08
Provinciën, gemeenten, waterschappen en veenderijen . .	266,190	33	45	1,093,572,17	228,433,00	1,322,005,17
Marktgenootschappen.	129,557	52	61	103,716,08[5]	2,574,00	106,290,08[5]
Ambachtsheerlijkheden	7,602	97	40	72,971,92	3,063,00	76,034,92
Instellingen van gemengden aard	20,946	30	32	146,805,58[5]	169,313,00	316,118,58[5]
Totaal	506,445	41	95	2,992,277,21	832,341,00	3,824,618,21

STAAT van Kapitalen ingeschreven in de grootboeken der nationale schuld, ten name van de navolgende zedelijke ligchamen of instellingen van de zoogenaamde doode hand (Januarij 1859).

	2½ Percent.	3 Percent.	4 Percent.	Totaal.
Geestelijke instellingen en gestichten.	*f* 13,667,700	*f* 372,850	*f* 845,100	*f* 14,885,650
Kerken en Kosterijen	9,615,000	339,550	534,200	10,488,750
Instellingen van liefdadigheid	62,987,000	3,264,650	4,601,200	70,852,850
Provinciën. gemeenten, waterschappen en veenderijen. .	14,758,900	515,500	720,200	15,994,600
Marktgenootschappen	57,300	13,500	7,900	78,700
Ambachtsheerlijkheden	1,400,000	15,100	11,600	1,426,700
Instellingen van gemengden aard.	5,101,000	197,600	361,400	5,660,000
Totaal	*f* 107,586,900	*f* 4,718,750	*f* 7,081,600	*f* 119,387,250

Uit deze staten blijkt ten duidelijkste, dat bij eene belasting van de goederen in de doode hand in het algemeen, die behoorende aan gemeenten en liefdadige instellingen een groot deel van de te verwachten inkomsten op te brengen zullen hebben. Evenwel zou men niet zonder grond kunnen aannemen, dat het hier aangegeven bedrag der goederen van geestelijke instellingen en gestichten verre beneden de werkelijkheid is. Niet alleen toch bezitten deze vele goederen op naam van derden, maar ook beperkt zich haar bezit niet tot onroerende goederen en inschrijvingen op het grootboek. Zoo schreef mr. J. B. Baron van Hugenpoth tot den Berenclaauw [1]) nog geruimen tijd na de mededeeling dezer staten: «Wij kunnen met geene mogelijkheid, zelfs niet bij de meest gewaagde raming, de schatten bepalen, welke bereids op dit oogenblik door de kloosterhand worden bezeten en door haar aan het patrimonium der familiën en, als werkend kapitaal, aan de maatschappij zijn onttrokken. — Intusschen, indien men slechts in aanmerking neemt de kostbare gebouwen, welke zij hebben opgetrokken, de vaste goederen, welke zij op eigen naam en op naam van derden bezitten, mitsgaders de inrigting, welke zij aan de kloosters hebben gegeven, en daarbij tot kapitaal brengt eene matige som, welke elk kloosterling aan onderhoud moet kosten, dan verkrijgt men, zelfs na aftrek der verdiensten, welke de schoolinrigtingen, handwerken als anderzins kunnen afwerpen, een zoo groot aantal millioenen schats, dat het werkelijk tijd wordt, om wettelijke maatregelen te nemen, ten einde den Staat tegen schade en de familiën tegen verarming te vrijwaren.»

---

[1]) De kloosters in Nederland, 5de oplaag, 1863, p. 107.

Reeds hierom meenen wij, dat ook bij eene uitsluitende belasting van die goederen in de doode hand, welke niet aan gemeenten en liefdadige instellingen behooren, de opbrengst niet zoo weinig beteekenend zou zijn, als door de regering blijkens de medegedeelden staten verwacht werd. Met de overige kapitalen zou de fiscus dan bekend kunnen worden, door de bestuurders te verpligten tot het doen van aangifte onder eede.

Bovendien billijken wij de gronden niet, waarop men de liefdadigheids-instellingen en de gemeenten onbelast wil laten. Wat de eerste aangaat, is het zeer waar wat mr. Vissering schrijft [1]: «*Regt* op vrijdom hebben deze instellingen niet: zoo hij haar verleend wordt, dan is het eene loutere gunst, een privilegie. Haar vermogen behoort tot het volksvermogen, waaruit de staat zijne middelen moet putten. Zij genieten als regtspersonen zoowel de bescherming van den staat als elk bijzonder burger. En er is niet meer hardheid, wanneer de staat belasting vordert van het vermogen van een weeshuis, dan als hij belasting vordert van het vermogen van weezen, die niet in een gesticht verpleegd worden. Bovendien, bij de gewone inkomstenbelasting zou men er misschien naauwelijks aan denken, de vraag te opperen, evenmin als zij thans gedaan wordt bij indirecte verteringsbelastingen op de voorwerpen, welke in die gestichten worden verbruikt.»

Wanneer de staat de liefdadigheids-instellingen van belasting vrijstelt, geeft hij haar indirect een geschenk. Gesteld nu al, dat liefdadigheid tot de roeping van den staat behoorde, dan zou men haar toch nooit op die wijze mogen uitoefenen. Want al pleiten de vele

[1]) Handb. van prakt. staath. n°. 858.

instellingen van liefdadigheid voor het karakter van ons volk, het blijft de vraag of die instellingen wel alle zoo uitmuntend werken. Blijkt het zelfs niet meer en meer, dat vaste fondsen tot armenondersteuning dikwijls juist de armoede in de hand werken? In alle gevallen zou de staat geen bijdragen mogen verleenen zonder waarborgen, dat de bedoelde instellingen alle juist werden bestuurd, en vooral ook, dat zij niet, onder het masker van liefdadigheid, tot andere doeleinden werden gebruikt.

Maar ook al had de staat die waarborgen, dan nog zouden wij de vrijstelling der liefdadige instellingen bestrijden, omdat liefdadigheid niet tot de roeping van den staat behoort, maar geheel aan de zorg der particulieren overgelaten moet worden. En is de staat al in sommige gevallen tot ondersteuning van armen verpligt, hij doe zulks dan door zijne eigene instellingen, welke hij geheel aan het doel, dat hij beoogt, kan doen beantwoorden.

Vinden wij dus geen reden, om tot het niet belasten der liefdadigheids-instellingen te besluiten, nog minder achten wij de vrijstelling der gemeentegoederen geregtvaardigd. Waren alle gemeenten naar rato ongeveer gelijkelijk van bezittingen voorzien, dan zou welligt uit een practisch oogpunt vrijstelling verdedigbaar zijn. Dit is echter niet het geval; er zijn gemeenten in ons vaderland, die volstrekt geene kapitalen bezitten, terwijl omgekeerd andere daaruit zelfs genoeg inkomsten trekken tot bestrijding van al hare uitgaven. De staat zou dus slechts een geschenk geven aan sommige gemeenten, niet aan alle; een geschenk aan eenige ten koste van de andere, en wel aan de rijke gemeenten ten koste der arme.

Een aequivalent-belasting of quasi-successieregt achten wij daarom noodig voor *alle* goederen in de doode hand

Voor de bepaling van het bedrag van zulk eene aequivalent-belasting moet men *vooreerst* naauwkeurig weten, hoeveel percent der overgangen gewoonlijk plaats heeft in de regte lijn, hoeveel in de naaste graden enz. Gesteld b. v. dat in ons land van de 100 overgangen 70 plaats grepen in de regte lijn, die vrij is; 10 in de graden welke 4°/₀ betalen; 10 in die van 6°/₀ en 10 in die van 10°/₀; dan zou men tot een quasi-successieregt van 2°/₀ moeten besluiten. Daarbij zou men dan *ten tweede* moeten berekenen om de hoeveel jaren gemiddeld een overgang plaats grijpt. Gesteld dat dit om de 20 jaren het geval was, dan zou men dus van de goederen in de doode hand om de 20 jaren eene belasting van 2°/₀, of jaarlijks eene van $\frac{1}{10}$ °/₀, moeten heffen. Wij hebben hierbij geabstraheerd van de overgangsregten, waarop bij de berekening natuurlijk ook acht geslagen zou moeten worden. Eindelijk zou het op deze wijze gevonden bedrag altijd iets kunnen verhoogd worden, voor zoover het bezit uit land bestond, dewijl de goederen in de doode hand ook zelden of nooit de registratieregten van den overgang onder levenden betalen.

Reeds in vroegere tijden bestond in vele landen eene dergelijke belasting. Als zoodanig noemt von Hock [1]) «die *Beneficien-* und *Wahlbestätigungstaxen*, die bei Ernennung oder Bestätigung der Träger dieser Gesell-

---

[1]) Die öffentl. Abgaben und Schulden, S. 239.

schaften und Körperschaften zu bezahlen und in der Regel nach dem Ertrage des Vermögens bemessen waren.» Zoo had men oudtijds in België en Frankrijk [1]: «le droit *d'amortissement*, perçu sur les immeubles acquis par des êtres moraux, tels que les communautés ou associations religieuses ou laïques.» In Frankrijk is dit afgeschaft in 1790.

Tegenwoordig bestaat zulk eene aequivalent-belasting in *Frankrijk* (wet van 20 Februarij 1849); in *Italië* (wet van 21 April 1862); en in *Oostenrijk* (wet van 13 Dec. 1862) [2].

De Fransche wet, ontworpen door den heer Goudchaux, minister van financiën in 1848, en aangenomen op een rapport van den heer Grévy [3], heeft onzes inziens de groote feil, dat zij slechts op de onroerende goederen drukt. Zij eischt van deze 62½ °/₀ der grondbelasting. de Parieu [4]) zegt, dat deze vrijstelling der roerende goederen geschied is «à raison de diverses considérations étrangères du principe même de la loi»; en in het rapport van den heer Grévy komt hieromtrent deze zinsnede voor: «Que les éléments manqueraient pour déterminer la taxe avec précision et qu'en tout cas, la perception en serait pleine de difficultés et d'inconvénients.» Zeker zou de belasting der roerende goederen minder goed met de grondbelasting vereenigd kunnen worden, maar waartoe ook juist deze tot maatstaf genomen? Daar dus de Fransche wet ons niet zeer navolgingswaardig voorkomt, deelen wij daaromtrent

---

[1]) Zie de Parieu, Traité des impôts, 2me éd. I. p. 246.
[2]) Zie von Hock, Die öff. Abg. und Schulden. S. 238.
[3]) Te vinden in den Moniteur van 16 Dec. 1848.
[4]) Traité des impôts. 2me éd. p. 249.

geene nadere bijzonderheden mede; wij verwijzen daarvoor naar de Parieu, Traité des impôts. 2me éd. p. 245 et s.

Eene aequivalent-belasting voor het successieregt zou ook in ons land niet geheel zonder antecedent zijn; in vroeger tijd heeft namelijk in sommige streken iets dergelijks bestaan. Zoo deelt Mr. F. N. Sickenga[1]) mede, dat in Gelderland (uitgenomen het kwartier Nijmegen) vroeger een impost werd geheven om de 33⅓ jaar over de geestelijke goederen, beperkt evenwel tot de zoodanige, als behoorden aan corporatiën buiten de provincie. In Holland en Braband bestond eene soortgelijke heffing, maar alleen ten laste van een bepaald kerkgenootschap. In Stad en Lande werd van alle gestichten of fundatiën zonder onderscheid, (alleen met vrijstelling van de gebouwen) over de vaste goederen binnen de provincie, het collateraal telkens bij overlijden of bij verplaatsing van hare superieuren geheven[2]).

---

[1]) Bijdrage tot de geschiedenis der belastingen in Nederland. p. 434.

[2]) Zie nog de belangrijke monographie van Mr. A. Telders: Bijdrage tot eene geschiedenis van het bezit in de doode hand. p. 215 en volg.

HOOFDSTUK VI.

Invloed van de soort van den eigendom op het successieregt.

A. *Roerende en onroerende goederen.*

Op de vraag of er verschil gemaakt moet worden in de te heffen percenten tusschen den overgang van *roerende* en *onroerende* goederen, meenen wij ontkennend te moeten antwoorden. Wel heeft men in vroegere tijden in vele landen zulk een onderscheid gemaakt, doch de gronden, die men destijds daarvoor aanvoerde, zijn of nu vervallen, of nooit afdoende geweest.

Men verdedigde o. a. het minder zwaar belasten der *roerende* goederen:

1°. op grond, dat zij vergankelijker zijn en voor een groot deel geene inkomsten afwerpen.

2°. op grond, dat zij zoo gemakkelijk zijn te verbergen, dat men, om dit te voorkomen, er geene te hooge belasting van heffen moest.

3°. op grond, dat de erfenissen der armen meest uit roerende goederen bestaan.

Ad 1um zij aangemerkt, dat dit argument, zoo het al voor het verleden eenige waarde had, die in elk geval voor den tegenwoordigen tijd verloren heeft. Bestond

vroeger de eigendom hoofdzakelijk uit onroerende goederen, wij behoeven slechts aan art. 567 van ons Burg. Wetb. te herinneren, om te bewijzen, dat roerende zaken thans niet langer een gering bestanddeel van den nationalen rijkdom uitmaken. En wierpen die weinige roerende goederen vroeger maar zelden rente af, thans kan dit ook niet meer gezegd worden. Naar ons regt behooren immers tot de roerende zaken: «Actiën of aandeelen in maatschappijen van geldhandel, koophandel of nijverheid; aandeelen in 's Rijks schuld; actiën in- of coupons van- obligatiën van alle andere geldleeningen, daaronder begrepen, die door vreemde mogendheden aangegaan.» — Met de meerdere vergankelijkheid dezer zaken heeft, voor zoover die al wezenlijk bestaat, onzes inziens het succ. regt zich ook niet in te laten, daar deze toch in den regel gecompenseerd wordt door de hoogere rente.

Het 2de argument is ook van zeer weinig waarde. Een te hoog regt is nimmer te regtvaardigen, maar dan ook evenmin voor onroerende goederen als voor roerende. En is het regt niet te hoog — daargelaten het vernederende van de onderstelling, dat zelfs geen eed van gewetenloos bedrog zou terughouden — waar dan de grenspaal geplaatst? Hoe veel zal men het regt wel moeten verlagen om te kunnen aannemen, dat het geen aanleiding meer zal geven tot meineed en bedrog? Het argument moet, wil het iets beteekenen, noodwendig voeren tot geheele ontlasting der roerende goederen.

3°. Dat de armen meestal roerende zaken erven, is zeer waar; maar erven de rijken die dan niet, — niet zelfs veel meer? Men moge er toe komen om belastingen, die evenzeer of meer op de armen drukken dan op de rijken, te doen vervallen, maar waar zal men

belastingen vinden, die eene niet geheel onbeduidende opbrengst geven, en tevens niet ook drukken op de armen?

Wij zien alzoo geen enkele reden, waarom men verschil zou maken tusschen roerende en onroerende zaken. Niet de aard van hetgeen overgaat, maar de waarde er van doet hier ter zake; men bedenke tevens, dat de beide soorten steeds tegen elkander verwisselbaar zijn.

Gaan wij de geschiedenis na, dan zien wij dat het succ. regt overal aanvankelijk slechts geheven werd van de onroerende goederen, wat dan ook begrijpelijk is, omdat deze oudtijds het voornaamste element van den rijkdom uitmaakten.

Zoo ook in ons land. In *Holland* werd het successieregt in 1598 [1]) uitsluitend ingevoerd voor de onroerende goederen. Reeds in 1653 [2]) werd het echter uitgestrekt tot Rentebrieven, zoo wel tot die op het land, als tot particuliere en andere gehypothekeerde, ook tot Bijlbrieven, ten laste van het land en de Publieke Comptoiren loopende. Nog verder werd het uitgestrekt in 1657 [3]), toen er ook aan onderworpen werden: de Obligatiën en Rentebrieven ten laste van de Domeinen, van de Collegiën der Admiraliteit in Holland en West-Friesland, van de Steden, van de Banken van Leening, van de Godshuizen, van de O. I. Compagnie, van de Collegiën van Heemraadschappen, van Polders, Waterschappen en diergelijke; terwijl

---

[1]) Bij Plakkaat van den 22sten Dec. 1598.
[2]) Bij Waarschouwing van den 27sten Dec. 1653.
[3]) Bij Waarschouwing van den 28sten Sept. 1657.

in 1670 [1]) ook de Los- en Lijfrenten er onder begrepen werden.

In *Zeeland* vinden wij reeds in 1637 [2]) alle roerende en onroerende goederen aan de belasting onderworpen. Daarentegen werd zij in *Overijssel* weder alleen van de onroerende goederen geheven; enz.

De ordonnantie van 1805 bragt ook op dit punt eenheid voor al de provinciën; van toen af werd het regt geheven van de saldo's der boedels, onverschillig of die uit onroerende dan wel uit roerende goederen bestonden.

Ook de successie-wet van 1817 maakte geen onderscheid, evenmin als die van 1859. Alleen wordt er sedert 1817 een overgangsregt van 1 en 5°/₀ betaald voor onroerende goederen, gelegen in Nederland en nagelaten door een buitenlander. Daarentegen heeft men van 1824 tot 1859 eene verhooging gehad van het successieregt voor zekere roerende goederen, namelijk voor de buitenlandsche effecten. Sinds 1859 is dit veranderd in een overgangsregt van 1°/₀ op een grooter onderdeel der roerende zaken, namelijk op het zoogenaamde kapitaal «en portefeuille.» Over beide zullen wij in dit hoofdstuk nog iets uitvoeriger spreken.

In *Frankrijk* is nog lang onderscheid gemaakt tusschen roerende en onroerende zaken. Zoo is nog van 1832 tot 1850 het volgende tarief gevolgd:

Meubles	¾°/₀	1½°/₀	3°/₀	4°/₀	5°/₀	6°/₀.
Immeubles	1°/₀	3°/₀	6½°/₀	7°/₀	8°/₀	9°/₀.

Het progressieve ontwerp van 1848 stelde geheele

---

[1]) Bij Waarschouwing van den 24sten Julij 1670.

[2]) Plakkaat van den 23sten Sept. 1637.

gelijkstelling van roerende en onroerende zaken voor, waarop de commissie uit de Kamer in bedenking gaf, dat verschil niet geheel weg te nemen, maar te verminderen [1]). Geen van beiden kwam echter in de Assemblée Nationale aan de orde, daar het ontwerp, zooals wij reeds vroeger mededeelden, ingetrokken werd na de verwerping van de voorgestelde verhooging der belasting in de regte lijn.

Reeds in het jaar 1850 evenwel werd met het oude onderscheid tusschen «les meubles et immeubles» voor goed gebroken, op voorstel van den minister Fould. Voornamelijk werd dit aangedrongen door de vergelijking van den vroegeren en den tegenwoordigen toestand. In 't jaar VII, zoo zeide men, maakten de roerende waarden nog niet, zooals nu, een groot gedeelte uit van het vermogen van Frankrijk; toen was het oude bijzondere prestige van den grondeigendom nog niet, gelijk thans, geheel en al verdwenen.

Ook in *Italië* waren vroeger in enkele staten de roerende goederen begunstigd boven de onroerende, zooals in Parma en vooral in Modena. De nieuwe wet op het regt van successie voor het vereenigde koningrijk Italië, van het jaar 1862, heeft het beginsel van algeheele gelijkstelling aangenomen.

Geheel tegenovergesteld aan hetgeen wij tot nu toe zagen, is ook op dit punt, het beginsel, dat tot op 1853 in Engeland gevolgd is. Daar toch werden de drie suc-

---

[1]) Zie de redenen, waarop deze conclusie steunde, in het rapport Ch. III § 3; medegedeeld door de Parieu: Traité des impôts. 1e éd. 1864. tom. V. p. 155.

cessieregten slechts over de roerende goederen geheven, met volkomen vrijstelling der onroerende.

Dit was geheel en al in overeenstemming met de oude Engelsche gewoonten en zeden. Grondbezit werd daar boven alles gesteld en ook boven alles begunstigd; het oude aristocratische Engeland, dat zijne jongere zonen onterfde, om het landbezit niet te verdeelen, en alzoo te verkleinen, kon onmogelijk dulden, dat daarvan, zij het ook maar in schijn en voor een klein gedeelte, de staat medeërfgenaam zou zijn.

Toch had deze ongelijkheid niet gelegen in het plan van den ontwerper Pitt; deze toch droeg in 1796 the *probate-* en *legacy-duties* voor, zoowel voor den overgang van de roerende als van de onroerende goederen.

Maar wat gebeurde? Het eerste ontwerp op de roerende goederen (personal property) werd bijna zonder tegenstand aangenomen, maar tegen dat op de onroerende goederen (real property) ontstond een heftige tegenstand, zoodat het ten laatste door de regering prijs gegeven werd.

Macculloch [1]) die dit mededeelt, voegt er bij, dat dit geen hoog denkbeeld doet opvatten van het toenmalige parlement, en moeijelijk kan men zeker de gedachte van zich zetten, dat die verwerping voornamelijk haar grond gehad heeft in het eigenbelang der leden, voor het meerendeel groote grondbezitters.

Het verdient evenwel opmerking, dat onder de roerende goederen in Engeland ook behooren de erfpachten of langdurige huren (leaseholds), die eigenlijk meer een onroerend karakter hebben.

---

[1]) Taxation. 1852. pag. 306.

Sterk werd de uitzondering voor de onroerende goederen door Macculloch aangevallen [1]. Hij wees er op, hoe van al de onregelmatigheden der Engelsche wetgeving op het successieregt, deze wel de grootste was, dat de roerende goederen alleen, en dat nog wel meestal door twee verschillende regten te gelijk, werden gedrukt. Van eene erfenis ab intestato, uit roerende goederen bestaande, van 1500 à 2000 £ vorderde de staat 4 à 5°/₀, maar al stierf ook de eigenaar van een landgoed, dat jaarlijksch 20,000 £ opbragt, diens erfgenamen behoefden niets te betalen. Het verwonderde Macculloch dan ook, dat er niet meer ontevredenheid over die bepalingen bestond, daar toch eigenlijk de uitzondering ten gunste van hen gemaakt was, van wie men veronderstellen mogt, dat zij het best in staat waren om belasting te betalen. En wat het vast zijn (settlement) van den grond aanging, zulks was geen reden om van de belasting vrij te stellen. Wat ging 't het publiek aan, of de opvolging in een landgoed bepaald was, een eeuw dan wel een jaar geleden? Het in staat zijn om belasting te betalen, dat was het eenige, waarop men te letten had. — Slechts ééne bedenking van eenig gewigt was er, volgens Macculloch, tegen de belasting van de onroerende goederen te maken, namelijk, dat men daardoor somtijds tot verkoop of verhypothekering dier goederen genoodzaakt kon worden. Doch dit kon, volgens hem, voorkomen worden door de inning van het regt over eenige jaren te verdeelen, en zoo de betaling er van uit de renten, mogelijk te maken.

Datgene, waarvoor Macculloch zoo wakker streed,

---

[1]) Taxation 1852, pag. 305.

is later, althans ten deele, geschied. Terwijl men namelijk de *probate duty* en de *duty on letters of administration* onveranderd heeft laten bestaan, is de *legacy-duty* op voorstel van den minister Gladstone, in 1853, op een anderen voet geregeld, en daarbij is zij ook tot de onroerende goederen uitgestrekt geworden. In de redevoering, bij die gelegenheid, den 12den Mei 1853, door genoemden minister gehouden, zeide hij met betrekking tot ons onderwerp o. a. het volgende: «The importance of the bearing of this proposal is to be considered with reference to two great classes of property, which have hitherto been either exclusively or in the main exempt from all charge upon death or upon succession: firstly, real property whether settled or unsettled; and secondly, settled property whether personal or real.... If the exemption of real property is difficult to defend, how much more difficult is it, in my view at least, to defend the exemption of settled personalty.»

Echter zijn uit dezen maatregel voor de schatkist niet die gevolgen voortgevloeid, die men er uit mogt verwachten. Althans de *legacy-duty* bragt in 1850, (dus vóór de verandering) op: 1,307,486 £, en in 1857 (dus na de verandering) 1,865,257 £. De heer Bright heeft in 1859 in eene redevoering, gehouden in de «Association of financial reform», dit voor een gedeelte toegeschreven aan de wijze van waardering. Terwijl men toch de roerende goederen eenvoudig naar hunne koopwaarde schat, gaat men voor de onroerende goederen nog altijd uit van het oude begrip der »settlements», dat de eigenaar slechts vruchtgebruiker is, zoodat men dan bij de berekening ook den leeftijd in acht neemt. Voornamelijk zal het echter wel een gevolg zijn

van de reden, door Gladstone in de zitting van het Lagerhuis van 10 Febr. 1860 opgegeven, dat namelijk de onroerende goederen zeer veel in de regte lijn overgaan, zoodat meestal slechts 1°/₀ daarvoor wordt uitgekeerd.

de Parieu deelt mede, dat er ook in het Zwitsersche kanton *Wallis* sprake van is geweest, om alleen het roerende gedeelte der nalatenschappen te belasten. Dit is evenwel niet geschied, zoodat Engeland, met zijne successiebelasting louter op den overgang van roerend goed, in de geschiedenis alleen staat.

B. *Effecten en andere kapitalen.*

Het tot hiertoe behandelde heeft ons tot de slotsom gebragt, dat bij het successieregt slechts de waarde en niet de aard der overgaande zaak invloed moet uitoefenen. In het algemeen is dus ook eene hoogere belasting der *effecten* in eene nalatenschap af te keuren.

Bij de beschouwing echter van eene bepaalde wet moet men nooit vergeten, dat de successiebelasting een onderdeel is van een geheel belastingstelsel, en dus ook altijd onderhevig is aan den invloed van andere belastingen. Wij hebben reeds gezien, dat de hoogte van het succ. regt eenigermate door die van andere belastingen wordt bepaald, en zoo laat zich de hoogere belasting der effecten in onze Nederlandsche wet ook verdedigen op grond van de vrij algemeen erkende waarheid, dat de zoogenaamde

kapitalen «en portefeuille», in tegenoverstelling van de andere kapitalen, anders te weinig belast zouden zijn.

Dit is dan ook de reden geweest, waarom men tot een bijzonder overgangsregt op de roerende goederen, vermeld in art. 1 n°. 1 [1]) van de wet van 1859, besloten heeft. Op de onroerende goederen drukte, zoo zeide men, de grondbelasting met de rijks-, provincie- en gemeente-opcenten, verder een vrij zwaar registratie- en zegelregt bij verkoop, bij verhuring, en bij openbaren verkoop van producten. En wat drukte nu op de effecten? Slechts somtijds een zeer laag zegelregt, hetwelk dan nog slechts eenmaal wordt betaald bij de uitgifte; verder een klein registratieregt in de zeldzame gevallen, dat zij in publieke veilingen verkocht worden.

Toen dan ook door de regering, in hare 1ste Memorie van Toelichting, verklaard werd, dat zij die kapitalen «en portefeuille» had willen treffen door verhooging van het saldo des boedels met een vierde van de waarde van alle daarin aanwezige schuldbrieven, inschrijvingen op het grootboek en certificaten, maar dit nagelaten had om daartegen bij haar opgekomen bezwaren, drongen, bij het voorloopig verslag, vele leden er op aan, dat de regering er alsnog toe over zou gaan. De regering antwoordde, in de 1ste Memorie van Beantwoording, § 4, dat ook zij van oor-

---

[1]) „Aandeelen in geldleeningen ten laste van staten, vorsten, provinciën, gemeenten, dijk- en polderbesturen; aandeelen in zedelijke ligchamen, in naamlooze vennootschappen en in reederijen; aandeelen in geldleeningen ten laste van zoodanige zedelijke ligchamen, vennootschappen en reederijen; aandeelen in geldleeningen ten laste van bijzondere personen buiten 's lands woonachtig, en in geldleeningen ten laste van ingezetenen, doch gevestigd in buiten 's lands gelegen goederen".

deel was, dat de vaste goederen hier te lande zwaarder belast waren dan de kapitalen in portefeuille, doch meende tot het wegnemen dier ongelijkheid niet het bovengenoemde plan te moeten volgen. Twee stelsels toch waren voor eene belasting der successie mogelijk: belasting der waarde van de zaak (droit de mutation par décès) en belasting van het verkregen geldelijk voordeel. Het verschil tusschen de grondslagen dezer beide belastingen maakte die, volgens haar, volstrekt onvereenigbaar, gelijk ook voldoende gebleken was uit het tal van onoplosbare moeijelijkheden, die de verhooging van het zuiver saldo met 50°/₀ der waarde van de in het actief vermelde buitenlandsche effecten, als proef van een gemengd stelsel, had opgeleverd.

De regering stelde daarom nu voor: de heffing van een van het successieregt afgescheiden regt van overgang op de thans in art. 1, n°. 1, omschreven zaken. De heffing van dit regt zou zonder bezwaar geschieden naar de aangifte voor het successieregt.

De groote meerderheid van de 2de Kamer verklaarde zich (blijkens het 2de voorloopig Verslag § 5) voor het beginsel, maar met de toepassing er van was men minder eenstemmig ingenomen. Zoo wenschten eenige leden alle dergelijke kapitalen, ook die in de regte lijn overgaan, te belasten; weder anderen verlangden dat ook dit overgangsregt naar den graad van verwantschap zou verschillen; sommigen gaven nog altijd aan een verhoogd succ. regt de voorkeur; enkelen wilden het regt verhoogd zien, terwijl weder anderen de verlaging er van wenschelijk keurden.

Bij de 2de Mem. van Beantw. § 5 gaf de regering aan dit laatste verlangen toe, door het regt te brengen van 3 tot 1°/₀. Dat het overgangsregt de regte lijn vrijliet,

werd door haar verdedigd, met te wijzen op den algemeenen weêrzin tegen elke belasting der regte nederdalende lijn. De graduatie van het regt naar de verwantschap werd door haar bestreden, vooral omdat eene eenige of vaste quotiteit van belasting het meest met den aard van het regt van overgang scheen te strooken, en verder ook, omdat het anders, met het eigenlijke succ. regt, een te aanzienlijk bedrag van de verdere graden en niet-verwanten zou vorderen. Hun, die nog altijd een verhoogd successieregt wenschten, herinnerde de regering, dat al de bezwaren, welke de ervaring ten aanzien van de 50°/₀ verhooging voor de buitenl. eff. had aan het licht gebragt, daardoor zouden bestendigd worden. Aan den anderen kant verdedigde zij de opname der verschillende regten in ééne succ. wet, door er op te wijzen, dat anders *twee* aangiften ingediend, twee malen een eed afgelegd en nog velerlei andere bemoeijingen dubbel gevorderd zouden moeten worden.

De regering zegevierde bij de beraadslagingen. Toch kunnen wij niet ontkennen, dat het dus tot wet verheven voorstel niet van inconsequentie is vrij te pleiten. Huldigde men toch het beginsel, dat de hoedanigheid van den persoon invloed op het regt moet uitoefenen, dan had men niet slechts de regte lijn moeten vrijlaten, maar ook het regt moeten gradueren naarmate van de verwantschap. Huldigde men daarentegen het tegenovergestelde, dan had men evenmin de graduatie als de vrijstelling moeten toelaten.

Onzes inziens had men het laatste moeten doen. Men beoogde toch niet eene belasting van zekere personen, maar die van zekere kapitalen, welke in tegenoverstelling van andere kapitalen voor niet genoeg belast werden gehouden; men koos daartoe het oogenblik, dat zij

bij overlijden overgaan. Het geërfd worden was dus niet de *reden*, *waarom*, maar slechts de *gelegenheid*, *waarbij* de belasting geheven zou worden. Evenmin als men nu, bij het overgangsregt onder de levenden, onderscheid maakt of iemand een landgoed koopt van zijn vader, dan wel van een hem niet verwant persoon, evenmin doet hier de persoonlijkheid der ervenden ter zake. Volkomen keuren wij dus het standpunt der regering goed, die de graduatie van het regt naar de verwantschap der personen verwierp, maar even sterk keuren wij uit dien hoofde ook de vrijstelling der regte lijn af.

En meende de regering ook de heffing van dit regt niet in de regte lijn te moeten voorstellen, omdat het voorstel daartoe toch schipbreuk zou lijden, dan was de gelegenheid der successie niet goed gekozen om die kapitalen te belasten. Nu toch is het doel dat men beoogde, slechts zeer onvolkomen bereikt, daar de successie meest plaats grijpt in de regte lijn, en zoodoende de kapitalen in portefeuille ook meestal aan het regt ontsnappen.

C. *Binnen- en buitenlandsche effecten.*

De regel, dat slechts de waarde en niet de aard der goederen, bij de berekening van het regt van successie, in aanmerking moet komen, leidt ook tot de gevolgtrekking, dat er geen verschil mag gemaakt worden voor de berekening der waarde van buiten- en binnenlandsche effecten.

En konden wij nog, om redenen vreemd aan het successieregt zelf, de uitzondering van eene hoogere belasting der kapitalen in portefeuille door onze wet goedkeuren, geene verschooning is er, volgens ons, voor de hoogere belasting der buitenlandsche effecten, die onze wet op het regt van successie van 1824 1859 heeft ontsierd.

Eene hoogere belasting der buitenlandsche effecten, maar niet door middel van het succ. regt, was reeds ingesteld bij de wet van 21 Aug. 1816, St. 33. Volgens den considerans van die wet was het doel, de nationale nijverheid te bevorderen en daartoe te voorkomen dat het geld uit het land ging [1]). Het hoofddoel echter verzweeg men; dit toch was: het plaatsen van beschikbare kapitalen in Nederlandsche fondsen te doen toenemen: de regering had namelijk veel geld noodig en voorzag dat zij nog ettelijke leeningen zou te sluiten hebben. Zij hoopte nu deze leeningen beter geplaatst te krijgen, wanneer men minder zijn geld in buitenl. effecten stak, en aldus voor vele kapitalen naar andere plaatsing zocht. Om dat doel te bereiken werd het volgende voorgeschreven:

Art. 1. «Het zal voortaan aan niemand geoorloofd zijn binnen ons rijk eenige ligting van geld of negotiatie te openen voor eene vreemde mogendheid of voor een particulier buiten het koningrijk woonachtig, zonder daartoe vooraf ons consent te hebben bekomen.»

En art. 2 bepaalde hetzelfde voor «alle geldligtingen

---

[1]) De maatregel was dan ook geheel in overeenstemming met het toen heerschend mercantilisme, waarbij men uitging van de stelling geld = rijkdom, en men dus geheel valschelijk meende, dat de natie te rijker was, hoe minder geld er uitgevoerd werd.

te vestigen op vreemde fondsen of op bezittingen buiten het Rijk gelegen.»

Vervolgens moest men (volgens art. 5) bij consent 2°/₀ betalen van het beloop der hoofdobligatie, indien de geldligting eene buitenlandsche mogendheid of in het algemeen buitenlanders betrof, en ¼°/₀, zoo zij ten behoeve van een onderdaan was toegestaan, onverminderd de gewone regten van registratie, zegel en hypotheek.

Verder hield nog art. 10 in: «Besturen en administrateurs of tijdelijke bezitters, van welken aard ook, mogen ledig liggende gelden niet beleggen in buitenlandsche fondsen.»

Deze bepalingen waren zoo drukkend voor den handel in effecten, dat er voortdurend klagten over in kwamen.

Dientengevolge kwam in 1824 eene geheele verandering tot stand.

Bij de wet namelijk van 31 Mei 1824 Staatsblad 86 werd de geheele wet van 1816 ingetrokken, behalve art. 10 daarvan. Volgens de nieuwe wet zouden de genoemde geldligtingen wel mogen geschieden, maar er moest vergunning gevraagd zijn. Zoo was dus nu de toestemming regel geworden in plaats van, gelijk vroeger, het verbod; de toestemming werd dan ook nooit geweigerd, maar diende alleen voor de belasting. Hierin kwam echter ook verandering; men moest namelijk slechts betalen $\frac{3}{10}$ °/₀ van het kapitaal; en hield het effect slechts renten in, dan werd het kapitaal geschat op 20 maal de uitgeloofde rente. Tot zoover was er dus verbetering, want 1°. was het consent van uitzondering regel geworden en 2°. had er eene verlaging der belasting plaats gegrepen.

Nu echter kwam er nog één artikel, namelijk *art.* 28 luidende: «Het zuiver saldo van alle boedels van inge-

zetenen dezes Rijks, van welke het regt van successie verschuldigd is, en waarin aandeelen in vreemde fondsen of buitenlandsche effecten voorkomen, zal voor de berekening van dat regt, verhoogd worden met 50°/₀ der waarde van gemelde aandeelen of effecten, tenzij deze waarde meer mogt bedragen dan het zuiver saldo, in welk geval slechts dit laatste met de helft zal worden vermeerderd.»

Hoewel door de slotwoorden verhinderd werd, dat men ooit anders dan van een batig saldo belasting zou te betalen hebben, zoo was het echter meer een regt van overgang dan een eigenlijk successieregt, aangezien de effecten zelve bij die verhooging getroffen werden, niet het batig saldo dat men er door verkreeg. Dit had tengevolge dat een groot actief met een dito passief zwaarder werd belast dan eene kleine erfenis zonder schulden, al bestond in beide gevallen het actief geheel uit buitenlandsche effecten; het was dus eenigermate het nadeel verbonden aan een successieregt, waarbij men geen aftrek toelaat der schulden of lasten. Verder kon het door de slotbepaling voordeelig voor de erfgenamen zijn, dat er meer schulden waren; stel b. v. eene nalatenschap van *f* 200,000 aan buitenlandsche effecten en *f* 188,000 schuld; dan ontving de erfgenaam slechts *f* 800, en de staat aan regt *f* 11,200; stel daarentegen bij hetzelfde actief *f* 190,000 schuld, dan ontving de erfgenaam *f* 8500, de staat slechts *f* 1500.

Bij de behandeling van het nieuwe wetsontwerp in 1858 wees de regering ook nog op het tal van zwarigheden, voortgesproten uit de vereeniging van het successieregt met de 50 opcenten, welke eigenlijk een regt van overgang daarstelden. (Zie 1ste Memorie van Beantwoording § 4).

Maar meer nog dan de toepassing vinden wij het doel, dat men beoogde, te laken. Men zocht namelijk de burgers te dwingen tot het beleggen hunner gelden in Nederlandsche effecten. Deze maatregel is er geheel een van dien tijd; om aan de staatskas eenige voordeelen te verschaffen, benadeelde men de inwoners in hunne inkomsten. Reeds Say had zulk eene handeling veroordeeld, toen hij schreef [1]: «C'est violer la propriété du capitaliste que de lui interdire tel ou tel emploi des capitaux.» Eerst later heeft men hiervan de waarheid leeren inzien en begrepen, dat de staat zich niet bemoeijen mag met de wijze, waarop particulieren hun vermogen beleggen, terwijl zulks ook voor de financiën van den staat de beste uitkomsten geeft, daar de inwoners, bij vrijheid van geldbelegging, ook de meeste inkomsten weten te trekken, en zoodoende het best in staat zijn belasting te betalen.

Gaandeweg zijn dan ook meer en meer stemmen zich gaan verheffen tegen deze onwetenschappelijke bepaling, totdat eindelijk bij de nieuwe wet van 1859 dat bijzondere regt voor de buitenlandsche effecten is afgeschaft. Dat zulks toen geschied is, daartoe heeft zeker ook veel bijgedragen de omstandigheid dat in langen tijd geene leening gesloten was, terwijl de finantiële voorspoed dier dagen die ook in de toekomst niet deed voorzien. Het doel «hoogere stand onzer effecten» was dus niet zoo noodig meer.

De Kamer motiveerde hare goedkeuring der voorgestelde afschaffing aldus in het voorloopig verslag § 4 [2]):

---

[1]) Traité d'éc. pol. 4e éd. 1819. tom. 1. pag. 141.

[2]) Staatsc. Bijblad. Bijlagen 18$^{57}/_{58}$. pag. 259.

«Die goedkeuring steunde op de groote onbillijkheid van die verhooging en op de onjuistheid van het beginsel, waarop zij rust. Zij is afkomstig van een tijdstip, waarop de regering alle middelen aanwendde om de deelneming in binnenlandsche geldleeningen te bevorderen, en die in buitenlandsche leeningen tegen te gaan. De grondslag van dat beginsel ligt in onjuiste staathuishoudkundige begrippen.

Het is nooit de roeping van den staat om door maatregelen van wetgeving de ingezetenen te dwingen of te belemmeren in de keuze van de wijze, waarop zij hun kapitaal willen plaatsen. Ieder ingezetene moet daarin volkomen vrij zijn. En het is onregt hun door zware belastingen als het ware eene straf op te leggen, omdat zij eene keuze doen, welke der regering minder welgevallig is; gelijk het in beginsel bovenal onregt is van de eene soort van eigendommen hoogere belasting te vorderen dan van de andere, enz.»

Alleen nog werd de afschaffing bestreden op grond, dat buitenlandsche effecten het meest voorkwamen in aanzienlijke boedels, zoodat slechts ontheffing der meestvermogenden het gevolg zou zijn. — De regering bestreed dit echter, zich op de ervaring beroepende, welke, volgens haar, leerde, dat kleine kapitalisten de voordeeligste geldbelegging zoeken, en daarom buitenlandsche effecten aankoopen, die meerendeels hooger interest geven dan de Nederlandsche. Volgens de regering was het dus juist eene ontlasting der kleine fortuinen.

D. *Binnen- of buitenlandsche bezittingen.*

Bij de vraag, of er tusschen deze beide soorten onderscheid moet gemaakt worden, doet het alles af welk regt er geheven wordt, d. i. of een regt op het batig saldo van den boedel, of een regt van overgang op het goed.

Bij het laatste let men slechts op den overgang van een goed van de eene hand in de andere; wat onze registratie is voor den overgang onder de levenden, is dan het overgangsregt voor dien bij overlijden. Men let er dan niet op of er winst is, ja dan neen; het is mogelijk dat men iemand laat betalen, als hij hoegenaamd geen voordeel behaalt, zooals wanneer een landgoed met zware hypotheek er op wordt gelegateerd. Van dien aard zijn onze regten van overgang en het Fransche droit de mutation par décès.

Bij het eerste daarentegen is het voordeel of de waarde, die men door de erfenis rijker wordt, het belastbare object, en het is dus volmaakt onmogelijk dat men een successieregt late betalen door iemand, die door de erfenis niet gebaat is, of wel financieel achteruit is gegaan. Van dien aard is onze hoofdbelasting der successie of wel ons eigenlijk successieregt.

Bij het regt op den overgang gaat de wetgever van de beschouwing uit, dat die overgang der kapitalen eene geschikte gelegenheid is om ze te belasten, wijl zij dan noodwendig voor den dag moeten komen. Maar daaruit volgt dan ook van zelf, dat daarbij alleen kan sprake zijn van Nederlandsche kapitalen; als er kapitalen in het buitenland overgaan, b. v. een Fransch landgoed, dan is die overgang, als zoodanig, voor den Nederlandschen fiscus een geheel onverschillig feit.

Geheel anders is het bij het successieregt in den zin van de belasting van het batig saldo. Wij hebben reeds

gezien dat daarbij slechts de waarde, niet de aard der goederen ter zake doet. Of de overledene zijn geld belegd heeft in buitenlandsche landgoederen dan wel in Nederlandsche, of in roerende zaken, het successieregt heeft er geen acht op te slaan.

Maar hieruit volgt dan ook aan den anderen kant, dat het Nederlandsche successieregt niet gevorderd kan worden, wanneer in Nederland gelegen goederen in buitenlandsche boedels aan buitenlanders overgaan. Daarmede mag een regt van overgang zich te bemoeijen hebben, een successieregt niet.

Met deze beschouwingen zijn de bepalingen onzer wet geheel in overeenstemming, daar men de goederen, in ons land gelegen, geërfd van een niet ingezeten slechts door het overgangsregt belast, terwijl men bij het successieregt ook de waarde der buiten 's lands gelegen goederen in aanmerking neemt.

Omtrent dit laatste werd nog in het 1ste Voorl. Versl. ad art. 16, 6° de twijfel geopperd, of het onderwerpen dier goederen aan het regt van successie wel strookt met den regel: dat vast goed onderworpen is aan de wetten van het land waarin het gelegen is. — Zij, die dit aanvoerden, zagen voorbij, dat men door het succ. regt niet die vaste goederen zelven belast. De Regering antwoordde dan ook in de 1ste Mem. van Beantw. ad art. 16, 6°: «Het regt van succ. is geen *impôt réel*, maar eene bloot *personele* belasting op een door overlijden van een ingezeten verkregen geldelijk voordeel, eene belasting op het *zuiver saldo*; er bestaat dus geen grond voor eenige onderscheiding tusschen de zaken welker waarde naar evenredigheid in het zuiver saldo begrepen is.»

In het 2de Voorl. Versl. § 7 werd nog door de tegenstanders op de analogie der bepaling voor onze overzeesche bezittingen (in art. 56, 6°) gewezen, waarop door de regering in de 2de M. v. B. § 7 werd aangemerkt, dat de belasting in de koloniën van den staat betaald, middellijk komt ten bate van de schatkist, hetwelk niet plaats heeft, zoodra de onroerende goederen in *vreemde* rijken gelegen zijn.

Bij de beraadslaging in de 2de Kamer werd het stelsel van de regering door den heer de Kempenaer bestreden, maar daarentegen door den heer van Hall verdedigd [1]).

E. *Bezittingen van vreemdelingen of ingezetenen.*

Ook hierbij hangt alles af van de soort van regt, welke men heft. Bij een regt van overgang toch belast men het *goed* dat overgaat; evenmin dus als bij een overgangsregt onder de levenden, heeft men er naar te vragen, wie de personen zijn welke erven of van wie geërfd wordt. Men moet dus bij zulk een regt evenzeer en evenveel belasting heffen, wanneer een Nederlandsch goed overgaat, hetzij er ingezetenen dan wel vreemdelingen in het spel zijn.

Bij het eigenlijke successieregt, waar de *persoon* geheel op den voorgrond treedt, is het vreemdeling of ingezeten zijn daarentegen een feit van veel invloed. Men kan daarbij van twee beginselen uitgaan, namelijk:

---

[1]) Bijblad Staatsc. 18⁵⁸/₅₉ bl. 813.

óf 1°. van alle ingezetenen het regt heffen, onverschillig waar de nalatenschap openvalt; óf 2°. van elke nalatenschap, die in het land openvalt, onverschillig of de erfgenamen al dan niet inwoners zijn.

Beide zienswijzen laten zich verdedigen; bij de eerste gaat men dan uit van het denkbeeld, dat ieder onderdaan, welke erft, daardoor ook in staat is eenige belasting te betalen; bij de tweede denkt men aan de bescherming door den staat verleend, waarvan zoowel de ingezetene als de vreemdeling geniet.

Bij beiden doen zich echter ook practische bezwaren voor; hoe zal men o. a. in het eerste geval altijd te weten komen, wie een erfdeel bekomen heeft, vooral als hetgeen men van een buitenlander erft, ook buiten 's lands gelegen is; b. v. wanneer een Nederlander van een Pruis een Pruissisch landgoed erft? Maar ook in het tweede stelsel zijn bezwaren denkbaar; hoe b. v. op een vreemdeling verhaal uit te oefenen, die een buiten 's lands gelegen goed van een ingezeten erft, zooals een Pruis van een Nederlander een Pruissisch landgoed?

Waarvan men echter ook uitga, boven alles is het van aanbelang, dat één en hetzelfde beginsel door de verschillende landen worde aangenomen; anders toch is het mogelijk, dat sommige personen dubbel, anderen in het geheel niet getroffen worden. Nemen wij b. v. aan dat Pruissen het eerste stelsel had aangenomen en Nederland het tweede, dan zou daaruit volgen, dat een Pruis, ervende uit eene Nederlandsche nalatenschap, in beide landen zou belast worden: in Pruissen, als zijnde een ingezeten, in Nederland als ervende van een ingezeten; terwijl daarentegen de Nederlander, ervende uit eene Pruissische nalatenschap, in geen van beide staten succ. regt zou te betalen hebben.

Het is dus niet genoeg, dat het aan te nemen stelsel op zich zelf verdedigbaar is, het moet ook in overeenstemming zijn met de stelsels in andere landen aangenomen. Feitelijk zou men anders ook nu en dan herstellen, wat regtens afgeschaft is, namelijk de *exue- en aubaineregten.* Dit waren afzonderlijke regten, die men hief boven het succ. regt, wanneer goederen verkregen werden door een erfgenaam buiten de provincie of wel buiten den staat. Deze regten sleepten het groote nadeel na zich, dat iedereen daardoor indirect gedwongen werd slechts goederen in zijn eigen provincie of land te bezitten. Zoo werden vele koopers geweerd, hetgeen op den koopprijs der landerijen drukte; het streed ook met den oeconomischen regel, dat het land in handen moet komen van hen, die er het meest van trekken kunnen. Vooral was het lastig voor de grensbewoners, die daardoor verhinderd werden stukken grond te bezitten, welke zonder die regten voor hen, als bijzonder gelegen, van veel nut en waarde zouden geweest zijn. — Om deze nadeelen zijn langzamerhand die *exue*-regten tusschen de provinciën afgeschaft door het stellen van reciprociteit, gelijk ook de aubaine-regten door verdragen.

Wat is nu het stelsel van onze wet?

Zij huldigt in het *successieregt* (de hoofdbelasting) den regel: Iedereen heeft te betalen, die uit een Nederlandschen boedel erft. Zie art. 1. al. 1.: «Er wordt, onder den naam van *regt van successie,* eene belasting geheven van de waarde van al wat geërfd of verkregen wordt uit den boedel van een ingezetene des rijks door zijn overlijden.»

Hiertegen hebben wij dus geen bezwaar. Wel tegen het *overgangsregt* geheven van «alle onroerende zaken binnen het rijk in Europa gelegen of gevestigd, in vruchtgebruik of eigendom geërfd of verkregen wordende door overlijden van iemand die geen ingezetene is van het rijk.» Wij keuren dit af, niet omdat het van niet-ingezetenen, maar omdat het bij uitsluiting van deze geheven wordt. Hoe ook ingekleed, dit is niets anders dan een *exueregt*. Het is eene verzwaring van de lasten op het bezit van grond door buitenlanders. Het buitenland moge, als het zelf zulke bepalingen tegen vreemdelingen stelt, er niet over kunnen klagen, het beginsel zelf is onjuist.

Men moet óf dat regt van alle onroerende goederen heffen (ook van die door ingezetenen nagelaten), of zoo men meent, dat de grond reeds genoeg belast is, dat gansche overgangsregt laten varen.

Door dit regt wordt tegenwoordig het bezit van vreemdelingen in ons land belemmerd, en dus, bij reciprociteit, ook in andere landen dat van Nederlanders. Trouwens het eerste is niet alleen het gevolg van die bepaling, maar is er ook de grond van geweest; men heeft haar namelijk in 1817 verdedigd op grond, dat daarmede eenigermate tegengehouden zou worden het grondbezit door vreemdelingen.

Men vreesde namelijk, dat deze in ons land te veel invloed zouden krijgen, en aan den anderen kant wees men er op, dat het verteren van de vruchten buiten 's lands (absentëisme) er uit voort zou vloeijen. Het eerste is echter, onzes inziens, een geheel denkbeeldig gevaar voor een land zoo bebouwd als het onze, waar het landbezit door vreemdelingen dus altijd betrekkelijk zeer gering is; alleen in minder ontgonnen en weinig

bebouwde streken zou men tijdelijke uitzonderingen mogen toelaten, zooals b. v. in onze koloniën. Maar in een land als het onze waagt de vreemdeling meer door hier land te koopen, dan wij door den aankoop hem toe te staan. Het bezwaar van het absenteïsme is zeker niet geheel van gewigt ontbloot, maar toch niet zwaarwigtig genoeg, om landbezit van vreemdelingen alleen daarom tegen te gaan, vooral ook om den last van zulke indirecte verbodsbepalingen voor de grensbewoners. Voor hen kan het soms van veel belang zijn een stuk grond, over de grens gelegen, te bezitten; maar buitendien is het ook voor hen nadeelig, wanneer vele koopers uit de omstreek belet worden te koopen, tenzij dan tegen een prijs, die zooveel lager is als de lasten voor hen groot zijn. De belasting der vreemdelingen is dus voor de aan de grenzen wonende ingezetenen nadeelig, daar zij kunstmatig de waarde hunner landen verlaagt.

Maar ook, al ware het wenschelijk grondbezit van vreemdelingen tegen te gaan, dan nog is een uitsluitend overgangsregt bij hun overlijden daartoe, volgens ons, niet het beste middel.

Men verbiede dan ronduit den aankoop, of wel ga dien tegen door hooge belasting op het oogenblik dat hij plaats grijpt. Een overgangsregt bij overlijden zal toch meer hatelijk zijn voor den buitenlander, dan wel belemmerend werken in het door hem aankoopen van Nederlandschen grond.

Ook in de Kamer vond, bij de behandeling der nieuwe wet, dit regt bestrijding; deze was wel niet voldoende om het uit de wet te ligten, maar ging toch de voorgestelde aanzienlijke verhooging er van tegen. De regering toch had, in haar ontwerp van 1857, het regt van 1 en 5°/₀ gebragt op 5 en 10°/₀ (1ste ontwerp art. 20).

Volgens het 1ste voorloopig verslag vond die voorgestelde verhooging slechts in ééne afdeeling goedkeuring. Deze zag daarin eene gewenschte belemmering van de vermeerdering van het bezit van gronden hier te lande in handen van vreemdelingen. Juist daarom werd zij echter ook door de meerderheid in de andere afdeelingen afgekeurd, welke die belemmering strijdig vond met goede staathuishoudkundige beginselen. Wel werd nog in de 1ste Mem. van B. § 5 de verhooging door de regering verdedigd, vooral op grond, dat vreemdelingen zich nooit over deze belasting kunnen beklagen, wijl zij, door hier land te koopen, er zich vrijwillig aan onderwerpen, maar toch gaf zij in het 2de ontwerp toe aan de geopperde bedenkingen, door de in 1817 bepaalde hoegrootheid van dit regt te herstellen. (2de Mem. van Toel. lit. e).

In het 2de Voorl. Versl. werd nog op het overgangsregt zelf het oog geslagen. Enkele leden namelijk achtten de heffing daarvan onredelijk. Eén van beide was toch waar, óf het gouvernement van de woonplaats des vreemden erflaters hief ook een successieregt, óf het deed dit niet. In het laatste geval mogt de Nederlandsche schatkist geen voordeel trekken van eene vrijstelling, in een ander Rijk verleend; in het eerste werd van de hier gelegen bezittingen des vreemdelings dubbel betaald. De vreemdeling zou dan alleen niet over eene ongelijkmatige behandeling kunnen klagen, wanneer in ieder geval van overlijden, ook in dat van een ingezeten, een overgangsregt van het nagelaten onroerend goed betaald moest worden. Evenzeer als vroeger in de verhooging, zag men dus nu ook in het regt zelf een strijd met de goede staathuishoudkundige beginselen. Terwijl daarentegen andere leden eer verhooging dan afschaffing

wenschten, om het grondbezit van vreemdelingen, dat in Zeeland en Gelderland reeds vrij aanzienlijk was, tegen te gaan, werd het behoud van het overgangsregt nog door de Regering verdedigd, met er o. a. op te wijzen, dat het regt reeds 40 jaren had bestaan, zonder dat er klagten over ingebragt waren door de buitenlandsche staten. [1])

Bij de beraadslaging heeft de Regering gezegevierd, zoodat het overgangsregt op onroerende goederen, toebehoorende aan vreemdelingen, onze wet is blijven ontsieren.

Wat de toepassing aangaat, zoo merken wij hier slechts op (onder verwijzing naar hetgeen wij gezegd hebben over de vrijstelling der regte lijn bij het andere overgangsregt), dat het groote verschil tusschen de regte lijn (1°/₀) en de andere graden (5°/₀) onzes inziens niet moest bestaan. Vooral bij dit overgangsregt, meest door buitenlanders betaald, is het vreemd dat de wet verschil maakt; wat gaat het den Ned. staat aan, of het Geldersche landgoed komt aan den zoon, dan wel aan den broeder van den overleden Duitschen eigenaar?

Overigens is het opmerkelijk, dat door dit regt nu en dan ook Nederlanders, ervende in de regte lijn, belasting moeten betalen.

---

[1]) de Parieu (Traité des Impôts 1867 III. p. 160) deelt mede, dat er in den jare 1860 juist over dezelfde bepaling in de Belgische wet tusschen Frankrijk en Belgie moeijelijkheden zijn gerezen, en hij vervolgt dan: „La loi belge a été considerée par plusieurs bons esprits comme excédant un peu sa portée naturelle, par son incidence sur les immeubles situés en dehors du territoire belge. Elle a été critiquée, comme ayant quelque chose de contraire aux règles de la réciprocité et aux principes de l'indépendance des territoires."

Het regt brengt in zijn geheel weinig op, meest tusschen de 60 en 70 duizend gulden.

F. *Goederen welke men ab intestato zou geërfd hebben, en goederen buitendien verkregen.*

Wij hebben gezien, dat de meeste wetgevingen verschillende percenten heffen, naarmate van de meerdere of mindere verwantschap tusschen den erflater en den verkrijger; onze wetgeving heeft buitendien, bij de bepaling daarvan, acht geslagen op het deel, dat den verkrijger aankomt. Een maximum aannemende voor de verste graden en niet-verwanten, heft onze wet slechts een lager regt van de nadere graden, voor hetgeen zij zouden gekregen hebben, bijaldien er geen testament ware geweest; voor het meerdere laat zij hen eveneens het maximum betalen.

Is deze onderscheiding goed te keuren?

Wij meenen hierop een bevestigend antwoord te moeten geven. Men belast toch de nadere verwanten minder, vooreerst omdat er meer kans bestaat, dat zij reeds vroeger van het thans geërfde kapitaal geleefd hebben. Nu komt dit eigenlijk slechts voor bij de regte lijn, welke in onze wet geheel ontlast is, doch ook daar heeft men altijd hoogstens voor zijn deel er van geleefd. Ons een vader voorstellende met 3 kinderen en *f* 60,000 kapitaal, zoo zal ab intestato ieder kind *f* 20,000 erven, waarvan het mogelijk is dat het reeds vroeger geleefd heeft. Maar wanneer de vader aan het ééne kind

f 30,000 maakt, dan kan men het «vroeger er van geleefd hebben» onmogelijk ook tot de meerdere *f* 10.000 uitstrekken. Op dien grond kan dus de belasting van dat meerdere, of wel eene hoogere belasting daarvan, niet bestreden worden.

Eene tweede reden voor de mindere belasting der naaste graden is, dat deze te voren in den regel reeds op de erfenis gerekend hebben. Nu moge men het nog aan Mill betwisten, dat het hoofdzakelijk de wet is, die, door hare bepalingen voor sterfgevallen zonder testament, de hoop op een deel der erfenis doet geboren worden, loochenen kan men het niet, dat de hoegrootheid van het verwachte bepaald wordt door hetgeen men ab intestato zou krijgen: niemand zal op meer dan dat durven rekenen. Dat meerdere is dus even onverwacht voor den naverwant, als het zijn zou voor een verren neef of niet verwant persoon.

Wij stemmen daarom volkomen in met het stelsel van onze wet, die van broeders en zusters 4°/₀ vraagt, en van neven, nichten, ooms, enz. 6°/₀, doch van die allen voor het meerdere dan het aandeel bij verstert zou hebben beloopen, 10°/₀.

Reeds de ordonnantie van 1805 maakte deze onderscheiding onder den naam van: «bij versterf en meerder dan bij versterf.» De wet van 1817 behield ze, gelijk ook die van 1859. In de 1ste Mem. van Toel. van deze laatste, kwam het volgende hieromtrent voor: «Hetgeen *ex testamento* meer geërfd wordt, dan waartoe men *ab intestato* geregtigd zou zijn geweest, is, als eene grootere toevalligheid voor den verkrijger en eene ruimere beschikking over het erfregt door den erflater, aan eene hoogere belasting onderworpen.»

Zoo even merkten wij reeds op, dat bij eene belasting

van de regte lijn, ook voor het meerdere dan bij versterf, een hooger percent zou kunnen bepaald worden; dan zou men evenwel daarvoor niet het hoogste regt moeten eischen, omdat zoodoende feitelijk art. 961 B. W. zou te niet gedaan worden; de ouders toch zouden niet ligt van hun regt gebruik maken om aan een hunner kinderen iets meer toe te deelen, wanneer dan voor dat gedeelte de belasting van $1^{38}/_{100}$ tot $13^{8}/_{10}$ °/₀ klom. — In het algemeen zou de betaling van dat iets hoogere regt echter weinig voorkomen, daar in ons land ouders in den regel hun goed gelijkelijk onder hunne kinderen verdeelen.

In de regte lijn heeft het beginsel nog niet gegolden, daar de ordonnantie een vast regt vroeg van 5°/₀ voor de ouders en van 10°/₀ voor grootouders, terwijl de latere wetten de geheele regte lijn hebben vrij gelaten. Voorgesteld is het echter wel, namelijk in het ontwerp van 1856, hetgeen voor de regte opgaande lijn 3°/₀ vroeg bij versterf, en 6°/₀ voor het meerdere. Op de aanmerkingen tegen de belasting dier opgaande regte lijn, stelde de regering later voor alleen dat meerdere te belasten, welk voorstel eindelijk, bij den blijvenden tegenstand, eveneens door de Regering prijs gegeven werd.

De hoogere belasting voor het meerdere dan bij versterf heeft een bij uitzondering Nederlandsch karakter; althans in andere landen hebben wij haar niet aangetroffen. Natuurlijk begrijpen wij hieronder niet België, waar nog altijd de Ned. wet van 1817 heerscht.

Geheel iets anders is het, om in het algemeen het ab intestato geërfde hooger of lager te belasten, dan het door testament verkregene. Een voorbeeld daarvan vin-

den wij in Engeland, waar de *duty on letters of administration* (ab intestato) hooger is dan de *probate duty* (ex testamento), en wel ongeveer in de verhouding van 3 tot 2. Voor dit onderscheid bestaat onzes inziens geen reden. Het eenige wat men er voor weet in te brengen is, dat het de strekking heeft om het achterwege houden of vernietigen van testamenten tegen te gaan. Maar kan men in ernst meenen, dat hierop een iets hooger regt van eenigen invloed zou zijn? Met Macculloch [1]) rekenen wij dan ook dit verschil tusschen de beide regten onder «the strange collection of anomalies which these duties present.»

---

[1]) Taxation ed. 1852. p. 302.

HOOFDSTUK VII.

De voorgestelde wijziging onzer wet omtrent den overgang van den blooten eigendom.

Welligt zal het sommigen bevreemden, dat wij de thans aanhangige wetsvoordragt, tot verandering van eenige bepalingen in de wet op het regt van successie, niet ter sprake gebragt hebben.

De reden hiervan is dat, (gelijk wij reeds in onze voorrede gezegd hebben), wij slechts eene oeconomische beschouwing over de belasting in het algemeen, geene handleiding tot onze bijzondere wet wilden geven. Daarom hebben wij steeds getracht ons te bepalen tot de algemeene leidende beginselen, en niet willen afdalen in de onderdeelen onzer wetgeving.

Ter wille echter van de actualiteit wenschen wij nog ten slotte met een enkel woord het karakter van de voorgestelde verandering aan te geven.

Den 16den October 1868 is een ontwerp ingediend tot wijziging en aanvulling der wet van 13 Mei 1859 (Staatsblad n°. 36), na intrekking van een weinig daarvan verschillend ontwerp, dat in de vorige zitting ingekomen was. Dat ontwerp stelt voor: 1°. eenige bepalingen tot wering van middelen, welke de altijd werkzame zucht

tot ontduiking heeft uitgedacht; en 2°. de verandering van de wijze der heffing bij vererving of verkrijging van den blooten eigendom.

Slechts omtrent deze laatste wijziging meenen wij iets tot toelichting te mooten schrijven.

Volgens art. 20 der wet van 1817 was iedere overgang van den eigendom bij overlijden, staande het vruchtgebruik aan de belasting onderworpen. Men had evenwel de bevoegdheid tot opschorting der betaling van het regt. In dat geval kon hij, die ten slotte den vollen eigendom verkreeg, nooit meer dan 15 ten honderd verschuldigd zijn.

De tegenwoordige wet (van 1859) heeft het regt tot opschorting bij vererving van den blooten eigendom laten bestaan; ook vordert zij wel bij iederen overgang door overlijden, (staande het vruchtgebruik of de periodieke uitkeering), op nieuw betaling of opschorting van het door dien overgang verschuldigde regt, — maar zij stelt ten slotte de verkrijging van den blooten eigendom door personen, die vóór het einde van het vruchtgebruik of de periodieke uitkeering overleden zijn (en dus geen genot van den eigendom gehad hebben), van de belasting vrij (art. 48). Zoo belast zij dus alleen den eindelijken verkrijger van den vollen eigendom met het daarop verschuldigde regt, welks hoegrootheid van zijne verwantschap of betrekking tot den insteller afhangt (art. 50 en 52).

Het aanhangige wetsontwerp stelt nu voor met het geheele stelsel der opschorting te breken, en dus bij iederen overgang van den blooten eigendom dadelijk over de waarde daarvan het regt te doen betalen.

Tot verdediging hiervan wijst de regering in hare Mem. van Toel. er op, dat in de wet van 1859 hierbij

ten onregte de regel gehuldigd wordt: «*capit a gravante et non a gravato*», die slechts bij de fideïcommissen te huis behoort. Immers, de verwachter van een fideïcommissair goed heeft op dat goed geenerlei *regt*, maar slechts een *uitzigt* om het te verkrijgen; hij verkrijgt dus ook inderdaad niets. De erfgenaam van den blooten eigendom daarentegen erft *dadelijk* een *regt* op de zaak, hetwelk hij vervreemden, bezwaren en op zijne beurt nalaten kan. Dat regt bezit eene geldelijke waarde, (die hooger of lager is, naar gelang van den tijd, gedurende welken hij de vruchten missen zal); met die waarde wordt de erfgenaam dus werkelijk verrijkt. Volgens de regering bestaat er derhalve geen gegronde reden, om, wanneer de erfgenaam of verkrijger sterft vóór het einde van het vruchtgebruik of de periodieke uitkeering, geheel in strijd met de werkelijkheid, aan te nemen, (zooals de bestaande wet), dat hij *niets* had geërfd of verkregen.

De hoofdreden evenwel, waarom de regering verandering voorstelt, is gelegen in de groote moeijelijkheden, welke de toepassing der wet aanbiedt.

Primo doen zich bijna onoverkomelijke bezwaren voor bij de berekening van het regt, vooral wanneer de overleden bezitter van den blooten eigendom één of meermalen in eenige gemeenschap van goederen gehuwd is geweest, wat natuurlijk niet zelden het geval is. De regering brengt daarvan zeer opmerkelijke voorbeelden bij [1]).

Secundo verzwaart het stelsel der wet van 1859 op ontzettende wijze de boekhouding, welke tot de contrôle

---

[1]) Zie Mem. van Toel. pag. 2—7.

op de overgangen van blooten eigendom vereischt wordt; ja zelfs is het dikwijls op den duur onmogelijk die boekhouding behoorlijk bij te houden. Als een bewijs hoe lastig en dus kostbaar die taak is, vermeldt de regering in de M. v. T., dat thans reeds inlichtingen moeten gevraagd worden ten aanzien van 64,727 ingezetenen (aan de burgemeesters), en van 2284 buitenlanders (aan de diplomatie); terwijl er dan nog 523 personen overschieten, waaromtrent in 't geheel geene inlichtingen te verkrijgen zijn, omdat hunne woon- of verblijfplaats onbekend is [1]).

Eindelijk wijst de regering nog op eenige onbillijkheden in de gevolgen. Vooral mag daaronder het volgende genoemd worden: wanneer de erfgenaam of verkrijger van den blooten eigendom *buiten* het rijk woont, of zich na het verkrijgen der erfenis aldaar vestigt, en aldaar vóór den vruchtgebruiker of den genieter der periodieke uitkeering overlijdt, dan vervalt wel het te zijnen laste opgeschorte regt (art. 48), maar er wordt geen nieuw successieregt verschuldigd, daar dit volgens art. 1 alleen van boedels van ingezetenen wordt geheven. Hierdoor gaan belangrijke sommen, die aan de schatkist hadden behooren te komen, voor deze verloren. Zoo deelt de regering mede, dat onlangs in één enkelen boedel ruim *f* 200,000 aan regt en opcenten, ten laste van buiten 's lands wonende erfgenamen, opgeschort zijn, waarvan indien de vruchtgebruikster hen overleeft, niets in de schatkist komt [2]).

Om al deze redenen meende [3]) ook de meerderheid

---

[1]) Zie Mem. van Toel. p. 7.
[2]) Zie Mem. van Toel. p. 8.
[3]) Zie Voorl. Versl. p. 1.

der leden van de Kamer zich met deze hoofdverandering in het nieuwe ontwerp te moeten vereenigen.

Slechts ééne bedenking van gewigt kan aan de thans voorgestelde regeling tegengeworpen worden, dat namelijk zoodoende een der voordeelen van het successieregt vervalt, waarop ook wij in ons 1ste Hoofdstuk gewezen hebben [1]). Hij die den blooten eigendom van eenig goed erft, blijkt daarom nog geenszins tot de betaling van eenig regt in staat te zijn. Om dit bezwaar en nog enkele bedenkingen van minder aanbelang verklaarden zich dan ook enkele leden [2]) tegen het ontwerp, bewerende dat het voorgedragen middel nog erger zou zijn dan de kwaal. Vooral wezen zij daartoe op het geval, dat iemand eenig goed in blooten eigendom erft, terwijl hij daarbuiten weinig of niets bezit. Dan zou de belasting ten gevolge hebben, dat hij tot verkoop er van moest besluiten, wat hem in den regel niet zal gelukken, dan op uiterst bezwarende voorwaarden.

Het genoemde bezwaar wordt echter, onzes inziens, meer dan opgewoge door het groote aantal moeijelijkheden en onbillijkheden aan de tegenwoordige regeling eigen.

Daarbij mag niet vergeten worden dat dadelijke betaling de regel, opschorting de uitzondering is. Tot afwijking van een regel mag toch niet besloten worden, wanneer redenen van overwegend belang zich daartegen verzetten.

Eindelijk kunnen de erflaters zelven het geopperde

---

[1]) Zie hierboven pag. 8 en volg.
[2]) Zie Voorl. Versl. p. 1 en 2.

bezwaar steeds geheel doen vervallen, door nimmer aan onbemiddelde personen alleen den blooten eigendom van cenig goed te vermaken, of de bepaling er bij te voegen, dat de verschuldigde successieregten uit den boedel zullen gekweten worden.

Om al deze redenen meenen wij ons onder de voorstanders van de voorgestelde wijziging te moeten rangschikken.

STELLINGEN.

I.

Absorbering van het kapitaal door het Nederlandsche successieregt is niet te duchten.

II.

Een progressief successieregt is af te keuren.

III.

Het is een belangrijke grief tegen het Fransche «droit de mutation par décès» dat het geheven wordt over de *bruto* successie.

IV.

Bij den tegenwoordigen toestand der Nederlandsche geldmiddelen is invoering van een laag successieregt in de regte lijn wenschelijk.

V.

De heffing van een quasi-successieregt op de goederen in de doode hand worde ook in Nederland ingevoerd.

VI.

Het regt van overgang op de goederen genoemd in art. I. 1°. der Ned. wet op het regt van successie, is een zeer onvoldoend middel tot bereiking van het doel: «hoogere belasting der kapitalen «en portefeuille.» »

VII.

De voorgestelde wijziging omtrent het Ned. succ. regt over den blooten eigendom verdient goedkeuring.

VIII.

Na de vrijspraak blijft voor den werkelijken schuldenaar nog eene natuurlijke verbindtenis over.

IX.

De usucapio van eene kolom wordt door het invoegen in een gebouw verbroken.

X.

Te regt zegt Keller (Pandekten § 176): «Als Servitut gibt es keinen fructus sine usu.»

XI.

In art. 117b B. W. moeten de woorden «welke bij het eerste lid is vermeld» gerekend worden terug te slaan op het eerste lid van art. 116.

XII.

Te regt stelt Mr. van Boneval Faure (N. Bijdr. voor Regtsgel. en Wetg. 1868 n°. 4 p. 579): «De echtgenoot, welke eene regtsvordering tot scheiding van tafel en bed heeft aangevangen, mag, ook wanneer die werd toegewezen, op grond van nieuwe oorzaken, echtscheiding vragen.»

XIII.

Wanneer bij eene verbindtenis onder opschortende voorwaarde de voorwaarde vervuld wordt, en het voorwerp inmiddels vruchten heeft opgeleverd, behooren die aan den schuldeischer.

XIV.

Compensatie werkt bij ons ipso jure.

XV.

Ten onregte beweert Mr. Holtius (Handelsregt I. p. 59) dat een bakker, die koren koopt, om daarvan brood te verkoopen, geen daad van Koophandel pleegt.

XVI.

In a 135 W. v. K. bevatten de woorden «wordt gehouden» eene praesumtio juris et de jure.

XVII.

De gefailleerde is bevoegd eene hem na het faillissement opgekomen erfenis te verwerpen.

XVIII.

Afschaffing van de conclusiën van het Openbaar Ministerie in burgerlijke zaken, anders dan bij een beroep in cassatie, is wenschelijk.

XIX.

Art. 19 W. v. B. R. verdient de voorkeur boven de art. 48 vlg. C. de Proc.

XX.

Bij de rekenkamer is het preventieve stelsel te verkiezen boven het repressieve.

XXI.

Eene gelijktijdige dubbele stemming in één en hetzelfde kiesdistrict is geen juist middel om te geraken tot de keuze van hen, die de meerderheid verlangt.

XXII.

Het is wenschelijk dat de nieuwe wet op het Hooger Onderwijs breke met het stelsel der drie hoogescholen.

XXIII.

Het stelsel, nu onlangs in Engeland ingevoerd, om over de bezwaren tegen de verkiezing van parlementsleden door regters uit het district uitspraak te laten doen, verdient de voorkeur boven het stelsel in ons land gevolgd, om die uitspraak aan de Kamer zelve over te laten.

XXIV.

Délit manqué behoorde zwaarder gestraft te zijn dan poging.

XXV.

Wettelijke afschaffing der doodstraf is te verkiezen boven de thans in ons land bestaande feitelijke.

XXVI.

Ten onregte heeft de Hooge Raad bij Arrest van den 28sten Dec. 1864 (W. 2663), aangenomen, dat, wanneer iemand aan een ander toebehoorende fuiken onderzoekt met het doel, om de zich daarin bevindende visch te stelen, doch op de nadering van den hem achtervolgenden veldwachter zich verwijdert en tracht te ontkomen, — dit ook, *zonder dat er visch in die fuiken was* daarstelt *poging tot diefstal.*

XXVII.

De woorden «behoudens het vereischte toezigt» in art. 161 W. v. Strafvord. verdienen afkeuring.

XXVIII.

Het volgende voorschrift door den Franschen wetgever in 1832 aan art. 372 C. d'Instr. Crim. toegevoegd: «Le procès verbal ne pourra être imprimé à l'avance. Les dispositions du présent article seront exécutées à peine de nullité,» behoorde ook in art. 217 W. v. Strafv. opgenomen te worden.

XXIX.

Afkoopbaarstelling der grondbelasting is aan te raden, indien de baten daaruit voortvloeijende, gebruikt worden tot schulddelging.

XXX.

Teregt zegt von Hock (Die öffentl. Abg. und Schulden S. 260): «Darüber ist ferner kein Zweifel, dasz, wenn der Staat die Post und den Telegraphen betreibt, er berechtigt und verpflichtet ist, eine die Kosten deckende Gebühr für die Beförderung der Depeschen zu fordern. — Allein hierin, im Entgelt der Kosten, hat auch das Portporto seine Maximalgrenze.»

XXXI.

Het copijregt dient beperkt te worden tot een zeer korten termijn (b. v. van één jaar).

XXXII.

Ten onregte schrijft Mill (Princ. of Pol. Ec. People's ed. p. 519 § 3): «In the enumeration of bad taxes, a conspicuous place must be assigned to law taxes.»

XXXIII.

Te regt zeide de Min. van Kol. in de zitting van de 2de Kamer van 5 Nov. jongstl.: «Een batig slot, waarnaar men streeft, is in strijd met het eerste gronddenkbeeld van een finantieel beheer.»
